

Riksdagens protokoll

2009/10:72

Onsdagen den 10 februari

Kl. 09.00 – 15.06

16.00 – 16.11

Protokoll
2009/10:72

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 4 februari.

2 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades

Propositioner

2009/10:93 till näringsutskottet

2009/10:95 till civilutskottet

2009/10:96 till socialutskottet

Skrivelse

2009/10:92 till arbetsmarknadsutskottet

Motion

2009/10:U6 till utrikesutskottet

EU-dokument

KOM(2010)12 till finansutskottet

Åttaveckorsfristen för att avge ett motiverat yttrande skulle gå ut *den 1 april 2010*.

3 § Förnyad bordläggning

Föredrogs och bordlades åter

Civilutskottets betänkande 2009/10:CU8

4 § Sekretess i vissa anställningsärenden

Föredrogs
konstitutionsutskottets betänkande 2009/10:KU15
Sekretess i vissa anställningsärenden (prop. 2009/10:56).

Anf. 1 BERIT ANDNOR (s):

Herr talman! Under tidigare mandatperioder har frågan om reformering av utnämningsspolitiken varit ett av borgerlighetens huvudnummer. I betänkande efter betänkande, år efter år har borgerligheten reserverat sig. De har klagat, och de har krävt en reformering av utnämningsspolitiken.

Inför valet 2006 publicerade de borgerliga partierna rapporten *Att bryta Socialdemokraternas makthegemoni*. Där redogör de för hur reformeringen skulle genomföras när de vunnit valet. Samtliga högre statliga tjänster skulle utannonseras, kravprofiler skulle upprättas – något som redan gjordes. Nomineringskommittéer skulle tillsättas, och utfrågningar skulle genomföras av riksdagens utskott i alla ärenden. Därmed skulle det också bli en total öppenhet kring de aktuella personerna.

Den korruption som ansågs råda skulle rensas ut, liksom också de personer som de borgerliga partierna ansåg hade tillsatts på politiska grunder. Det var en hätsk skrift i ett mycket högt tonläge.

Efter valet rivstartade den borgerliga regeringen med att utse sina egna. I rask takt utsågs partivänner till uppdrag efter uppdrag. När det var gjort sade den borgerliga regeringen att annonsering skulle bli mer regel än undantag.

I slutet av förra året följde konstitutionsutskottet upp hur regeringens annonsering av tjänster hade genomförts. Vi kunde då konstatera att det är ytterst osäkert vad regeringen menar med annonsering. I vilka fall det ska annonseras och hur det ska hanteras varierar mellan de olika departementen. De verkar göra lite som de vill, vilket får till följd att man i nuläget har väldigt svårt att följa processerna och hitta den röda tråden i utnämningsspolitiken. Vi kunde också konstatera att dokumentationen var bristfällig. I den redovisning som vi fått från Regeringskansliet kunde vi se att det vimlar av borttappade dokument, ej diarieförda handlingar och handlingar i samma ärende spridda över olika akter och departement.

Att det är så här beror självfallet på att annonsering efter kandidater till högre tjänster som metod är ett problem för den borgerliga regeringen. Det är ett virrvarr av lösa uttalanden, ogenomtänkta utspel och inkonsekvent agerande från regeringens sida. Då är det naturligtvis inte så lätt att veta vad man ska göra ute på departementen eller som departementschef.

I den här uppföljningen kunde vi också konstatera att i endast 50 av de 116 utnämningar som skett under mandatperioden hade annonsering skett. Av dessa 50 var det endast i 33 fall som någon av de personer som hade lämnat in en intresseanmälan hade erhållit tjänsten. Då ska man komma ihåg att i dessa 33 ärenden fanns också de som hade lämnat in en intresseanmälan väldigt sent, det vill säga en kort tid innan regeringen fattade beslutet. Intresseanmälan hade alltså bara lämnats in för syns skull, alltihop i hopp om att man skulle visa upp en snyggare fasad eller med andra ord dölja att annonsering egentligen bara är ett spel för gallerierna.

Jag har hela tiden hävdad att regeringen genom att använda konsultfirmor på olika sätt försökt tricksa och fixa för att undvika att göra processen offentlig och för att försöka dölja sitt misslyckande med annonseringens resultat. Man har inte riktigt velat kännas vid att det här med annonsering inte har gett tillräckligt kvalificerade kandidater. Nej, har de borgerliga ledamöterna i utskottet sagt i de debatter vi har haft. Man har i stället hävdad att det har gett väldigt positiva effekter både ur urvals- och jämställdhetssynpunkt.

Herr talman! I det här betänkandet är det en total helomvändning inte bara från den borgerliga majoriteten här utan nu säger också regeringen att det här med offentligheten medför att inte tillräckligt många kvalificerade kandidater anmäler sitt intresse. Därför genomförs nu en mörkläggnings av hela rekryteringsprocessen genom att ansökningar ska hemligstämplas. Man ska nu ändra lagen, och offentlighetsprincipen ska sättas ur spel.

Detta är det enda förslag som blir kvar av de förslag till reformering av utnämningmakten som de borgerliga partierna gick till val på. Borta är nomineringskommittéerna, borta är de öppna utskottsförhören i riksdagen och borta är också det mångordiga pratet om öppenhet, transparens och spårbarhet. I stället sätter man nu offentlighetsprincipen ur spel. Det är mörkläggnings som gäller. Hemlighetsmakeriet kring utnämningarna innebär en total reträtt från regeringens tidigare prat om öppenhet och spårbarhet.

Vi socialdemokrater kommer aldrig att acceptera en ordning som innebär att granskningen av en tillsättnings förenlighet med grundlagen inte kan göras förrän efter tio år. Efter tio år ska man kunna granska detta. Att dessutom låta regeringen ta initiativ till att hemlighålla ansökningarna är helt fel väg att gå. Vi tycker att utgångspunkten bör vara ett öppet ansökningsförfarande som grundar sig på offentlighetsprincipen. Vi anser också att det klart ska deklarerats när det ska annonseras eller inte och varför man i så fall väljer att inte annonsera.

Vi har hela tiden sagt, och det vet ni alla, att man inte utser en verkställande direktör för Volvo eller för andra bolag per annons. Det kommer inte heller att ske i en del fall när det gäller generaldirektör för statliga myndigheter. Regeringen ska varje år lämna en redovisning till riksdagen över de utnämningar som genomförts och vilka metoder som använts.

En annan sak som inte heller tas upp när man nu genomför den här förändringen i lagstiftningen, att man ska mörklägga ansökningsprocesserna, är att detta naturligtvis kan få spridningseffekter. Det kanske är flera områden som ska omfattas av den här sekretessen. Vad är det som säger att det här kravet om mörkläggnings inte kommer att resas från kommuner och landsting när de ska tillsätta sina högre tjänster? Det står inte ett ord om detta.

Som jag redan hade varit inne på påverkar dessutom den föreslagna sekretessen konstitutionsutskottets kontrollmakt. Vår möjlighet att uttala och komma med synpunkter med anledning av till exempel ett granskat utnämningsärende kommer naturligtvis att begränsas eftersom utskottet då riskerar att röja sekretessbelagda uppgifter.

Likaså kommer naturligtvis riksdagens möjligheter att genom interpellationer och frågor granska tillsättningsärenden att bli kraftigt begränsade genom den här sekretessen.

Att regeringen inte uppmärksammar detta över huvud taget i propositionen är en misstolkning av kontrollmakten som vi tycker förtjänar mycket stark kritik.

Så, herr talman, låt mig sammanfattningsvis konstatera att mörkläggning av ansökningsprocessen till högre statliga tjänster var det som blev resultatet av den borgerliga regeringens arbete med utnämningsspolitiken under fyra år. Låt mig också konstatera att det inte var det som man gick till val på.

Jag yrkar avslag på propositionen och förslaget i detta betänkande och bifall till reservationen.

Anf. 2 MARIANNE BERG (v):

Herr talman! *Sekretess i vissa anställningsärenden* är rubriken för betänkandet. Regeringen föreslår att det införs ändringar i offentlighets- och sekretesslagstiftningen. Sekretessen ska gälla anställningar beträffande chefer för förvaltningsmyndigheter som direkt lyder under regeringen. Sekretessen ska gälla upplysningar om den sökandes identitet om det är klart att uppgifterna inte kan röjas utan att den enskilde lider men på ett eller annat sätt. Sekretessen föreslås gälla i tio år. Tio år är en väldigt lång tid.

Propositionen tar också upp sekretess vid så kallade urvalstester, alltså om det inte står klart att uppgifterna kan röjas utan att den sökande eller någon närstående skulle bli lidande på något vis. Det är förstående och har i allra högsta grad att göra med att värna den personliga integriteten. Men när det gäller denna del i propositionen anser Vänsterpartiet att det skulle vara av stor betydelse att analysera om testerna verkligen ger rätt bild av den sökande. Urvalstester har genom åren haft en tendens att komma och gå, och det råder olika meningar om testens betydelse.

Vi anser att det vore önskvärt att se över vilken funktion testerna verkligen fyller vid ett anställningsförfarande. Kanske är det på sin plats att helt enkelt slopa dem.

Herr talman! Under valrörelsen 2006 slog de i högeralliansen milt sagt på trumman och gick ut starkt med att om de tog makten skulle allt bli som en öppen bok. Bort med det gamla och in med det nya, sade de. Öppenheten och spårbarheten vid tillsättningen av myndighetschefer var en av deras paroller i valrörelsen. Vad blev det av dessa stora ord? Det blev inget alls.

Högeralliansen spelar nu ett spel. Det är ett hemlighetsmakeri utan dess like. Deras vallöften som de basunerade ut med fina ord som öppenhet och spårbarhet var endast ord och ingenting annat. Deras så fina löften existerar inte. De är som bortblåsta.

Herr talman! Vänsterpartiet anser och har alltid ansett att offentlighetsprincipen är en av hörnstenarna i ett demokratiskt samhälle. Ett uttryck för offentlighetsprincipen är principen om allmänna handlingars offentlighet.

Vänsterpartiet delar absolut inte regeringens bedömning vad gäller behovet av sekretess, nämligen att det bör införas för uppgifter om vilka personer som har anmält sitt intresse för en anställning som myndighets-

chef. Vi anser att offentlighetsprincipen och argumenten för öppenhet och insyn väger mycket tyngre än de enskildas intresse av att förbli anonyma.

I vår grundlag, regeringsformen 11 kap. 9 §, står det att statliga tjänster vid förvaltningsmyndigheter som lyder under regeringen ska tillsättas endast på sakliga grunder såsom förtjänst och skicklighet. Men med detta förslag som nu ligger på bordet innebär det en omöjlighet för utomstående att kontrollera om regeringen verkligen utsett den mest kompetenta sökanden.

Högeralliansens mantra var 2006, och är fortfarande, att med dem i en regering skulle det minsann ske saker. Det skulle förändras, de skulle göra om, allt skulle bli bättre och annonsering skulle ske. Öppenheten var A och O vid tillsättningar. Vad gör de nu? Jo, de gör precis tvärtom. Nu är det slutna processer som ska gälla. Vad de hycklade i valrörelsen! Vad de har hycklat under mandatperioden!

Herr talman! Hur många gånger som helst har jag hört högeralliansen i hårda ordalag kritisera den tidigare socialdemokratiska regeringen vad gäller anställningsförfarandet. De har farit fram och kritiserat att det mesta var dolt och att det minsann inte fanns någon öppenhet och så vidare. Listan kan göras lång.

Visst, det kan finnas en del att kritisera Socialdemokraterna för i denna fråga, men jag anser definitivt inte att alliansen är den som ska kritisera med tanke på det förslag om ändringar i offentlighets- och sekretesslagen som de nu vill genomföra.

Slutna processer är det som nu gäller. Det är processer som ofta leder till godtycke vid urval av tänkbara kandidater, vilket är något som bland annat tenderar att motverka kvinnors möjligheter att ses som lämpliga kandidater till högt uppsatta tjänster. Detta har bland annat fackförbundet ST påpekat i sitt remissvar, men det har regeringen naturligtvis inte alls tagit någon notis om. Det är inte bara sorgligt utan också bedrövligt. Mina tankar om deras jämställdhetspolitik har förstärkts, nämligen att alliansens jämställdhetspolitik i stora delar endast är en pappersprodukt.

Herr talman! Offentlighetsprincipen liksom meddelarfriheten måste värnas i ett demokratiskt samhälle. Därför yrkar jag avslag på propositionen och bifall till reservation 2.

Anf. 3 ANDREAS NORLÉN (m):

Herr talman! Det är nu tredje gången på ett par månader som riksdagen debatterar ärenden med anknytning till utnämningmakten. Utnämningmakten är, som vi har konstaterat, regeringens rätt att utnämna högre statliga befattningshavare, i synnerhet rätten att tillsätta den högste chefen för de lite över 200 förvaltningsmyndigheter och affärsverk i Sverige som lyder direkt under regeringen.

Utnämningmaktens utövande innebär bland annat att regeringen tillämpar ett betydelsefullt stadgande i grundlagen. Regeringsformen 11 kap. 9 § andra stycket stadgar att vid tillsättning av statliga tjänster får man endast fästa avseende vid sakliga grunder såsom förtjänst och skicklighet.

Hur regeringen har utövat sin utnämningmakt har genom åren varit föremål för omfattande debatt. Den förra regeringen, den socialdemokratiska regeringen under Göran Persson, använde ett helt slutet förfarande.

Det handlade om att handplocka människor. Det handlade inte om att upprätta kravprofiler i någon större omfattning. Det fanns ingen möjlighet att lämna in intresseanmälningar, ingen öppen annonsering och ingen möjlighet att i efterhand granska hur rekryteringen gått till, för man hade ingen kravprofil att jämföra med och det fanns ingen möjlighet för andra personer än de som statsministern och hans medarbetare utkorade att komma i fråga för de här tjänsterna.

Alliansregeringen har därför genomfört en omfattande reformering av utnämningssystemet. Inriktningen har varit att skapa ett öppet, transparent och professionellt rekryteringssystem. Kravprofiler upprättas nu i samtliga fall när en myndighetschef ska tillsättas. Då vet man vilka krav regeringen ställer på befattningshavaren, och man kan i efterhand granska om den person som fick tjänsten lever upp till de krav som ställdes.

Regeringen har också sagt att öppen annonsering efter myndighetschefer ska vara mer regel än undantag, det vill säga att annonsering ska ske i flertalet fall.

På det sättet har man öppnat processerna. Man har sänt den tydliga signalen ut i samhället att det inte längre bara är en privilegierad krets av personer som känner statsministern och hans medarbetare som kan komma i fråga för dessa högre statliga tjänster.

Under perioden oktober 2007–september 2009 har regeringen genomfört 50 öppna rekryteringsprocesser och i samband med annonseringarna har 1 200 intresseanmälningar lämnats in till Regeringskansliet. 1 200 personer har alltså anmält intresse för en tjänst som myndighetschef. Det är ett mycket imponerande resultat och visar att signalen har gått ut i samhället.

Generaldirektörsposterna är inte längre reserverade för en liten krets som ingår i en privilegierad elit. I 40 av dessa 50 fall har en person som skickat in en intresseanmälan ingått i slutskedet av anställningsprocessen, och i 33 av fallen, eller två tredjedelar, har tjänsten tillsatts med en person som skickat in en intresseanmälan.

Detta har alltså varit ett mycket framgångsrikt förfaringsätt. Samtidigt har man emellertid kunnat konstatera att i ungefär en tredjedel av dessa rekryteringsärenden har man inte fått tillräckligt kvalificerade sökande. Det är naturligtvis ett problem, och regeringen har funderat vad det beror på. En utredning fick i uppgift att se över den frågan liksom vad som skulle kunna göras för att komma till rätta med problemet. Varför får man inte tillräckligt många kvalificerade sökande i vissa sammanhang?

Utredningen bad Sifo genomföra 400 telefonintervjuer med höga chefer, hälften i den privata och hälften i den offentliga sektorn. Frågan de fick var: Skulle du kunna tänka dig att söka en anställning som myndighetschef? 69 procent svarade ja, om deras ansökan inte blev offentlig kunde de tänka sig att söka.

Men om ansökan blir offentlig, hur ställer sig dessa personer då? Bland cheferna i den offentliga sektorn var det ingen större skillnad. I den privata sektorn visade det sig däremot att endast 46 procent skulle kunna tänka sig att söka en tjänst som myndighetschef om deras intresseanmälan blev offentlig. Det är alltså en skillnad på 23 procentenheter.

När personerna fick följdfrågan varför de inte ville att ansökan skulle bli offentlig svarade många att det skulle påverka deras trovärdighet som chef i nuvarande anställning. Andra sade att deras karriär riskerade att påverkas negativt för det fall att de inte fick den sökta tjänsten. Åter andra menade att verksamhetens resultat i den befintliga anställningen skulle kunna påverkas. Det är lätt att förstå.

Om man söker jobb på annat håll uppfattas det naturligtvis ofta av omgivningen – kollegerna, arbetskamraterna på den befintliga arbetsplatsen – som negativt. Det visar att man inte ser sin framtid på den arbetsplatsen, att man har andra planer, att man vill gå vidare, att man har svårt att arbeta med fullt engagemang på det stället där man befinner sig. Självklart uppfattas det som negativt.

Detta innebär således att staten går miste om ett betydande antal kvalificerade sökande till befattningar som myndighetschefer. I privata företag runt om i Sverige sitter kvalificerade chefer som skulle kunna tillföra staten ny kompetens, nya tankar, nya idéer och infallsvinklar, men de söker inte tjänster som myndighetschefer eftersom ansökningarna blir offentliga. Samtidigt kan regeringen knappast få kännedom om dessa personer på annat sätt.

Vad är då utredningens förslag för att komma till rätta med problemet? Jo, man föreslår att intresseanmälningar till tjänster som myndighetschef ska omfattas av sekretess i tio år. Förslaget innebär, som alla goda förslag, en genomtänkt avvägning mellan olika intressen. I det här fallet är det dels intresset av att få ett ökat antal kvalificerade sökande, främst från privat sektor, dels intresset av att i efterhand möjliggöra en granskning av hur regeringen har använt sin utnämningssmakt.

Alliansregeringen brukar, apropå utnämningssmakt, framhålla att det är angeläget med ökad öppenhet. Mot det här förslaget har, som vi hört, anförts att det minskar öppenheten. Det är därför viktigt att framhålla att öppenheten i det här sammanhanget har två dimensioner.

För det första handlar det om öppenhet i inbjudan att lämna in intresseanmälningar. Den öppenheten manifesteras genom den öppna annonsering som nu äger rum vid det stora flertalet rekryteringar. Syftet är att markera att rätt kompetens är det avgörande och att höga statliga tjänster inte är reserverade för en privilegierad elit, en sluten krets av personer som känner statsministern och hans medarbetare. Syftet är också att bredda rekryteringsbasen, att få fler kvalificerade kandidater att välja bland och därmed göra statsförvaltningen bättre.

För det andra handlar det om öppenhet i efterhand, en öppenhet som gör det möjligt att granska att regeringen lever upp till regeringsformens krav att endast beakta sakliga grunder såsom förtjänst och skicklighet i tillsättningsärenden.

Båda dessa dimensioner är viktiga, och det är svårt att gradera vilken som skulle vara viktigast. Å andra sidan är det svårt att tänka sig dimension två, öppenhet i efterhand, utan dimension ett, öppenhet i att lämna in intresseanmälningar. Vad finns det att granska i läge två om man inte fått in några intresseanmälningar i läge ett? Vi minns hur det var under den förra regeringens tid, den regering som Berit Andnor satt i. Då lämnades det inte in några intresseanmälningar. Det upprättades en och annan kravprofil, och om det hade funnits kravprofiler i samtliga fall hade man

kunnat jämföra dem som utsågs med kravprofilen, men längre hade man inte kommit. Det fanns nämligen inga intresseanmälningar att granska.

Det är alltså centralt för den nya rekryteringsprocessen att det lämnas in intresseanmälningar från kvalificerade sökande. Det talar för att den nya sekretessbestämmelsen är motiverad.

Låt oss se närmare på möjligheterna att i efterhand granska regeringens sätt att sköta utnämningsspolitiken med en sekretessbestämmelse. Det sätt man kunde göra det på under den tidigare regeringens tid, att jämföra den som fick tjänsten med en kravprofil, kan man självfallet göra även i dag. Det blir onekligen känt vem som får befattningen, och kravprofilen är offentlig. Den jämförelsen kan göras ändå.

När det gäller allmänhetens, mediernas, möjligheter att granska är det viktigt att framhålla, för det första, att Journalistförbundet, som å allmänhetens vägnar ska granska regeringen och den offentliga makten, i sitt remissyttrande godtar förslaget. Alternativet att inte ha något ansökningsförfarande är enligt förbundet ett ännu mer slutet tillvägagångssätt. Förbundet kan därför acceptera förslaget i syfte att skydda den sökandes identitet.

För det andra motsätter sig inte heller Justitieombudsmännen förslaget utan menar att de förändringssträvanden som förslaget ingår i syftar till en utveckling i positiv riktning med större öppenhet.

För det tredje påverkas inte konstitutionsutskottets granskning. Sekretessen hindrar inte att uppgifterna om intresseanmälningarna lämnas till KU.

Det finns alltså goda skäl att genomföra regeringens förslag.

Låt oss något granska oppositionens invändningar. Under hela mandatperioden har vi sett omfattande försök att misstänkliggöra och nedvärdera regeringens arbete med en öppnare rekryteringsprocess, vilket inte är konstigt. Socialdemokraterna har inte någon enda gång under sitt långa maktinnehav vidtagit någon enda åtgärd för att göra rekryteringsprocessen mer öppen, transparent och professionell. Självfallet vill de inte erkänna att alliansregeringen har genomfört viktiga steg mot en reformerad utnämningsspolitik.

Herr talman! Socialdemokraternas invändningar den här gången slår dock alla rekord. Man får sällan uppleva kritik som är så uppenbart konstruerad och skruvad. Vi har hört det höga tonläget, indignationen, angreppen, men vad är det Socialdemokraterna egentligen säger? Låt oss läsa i deras motion, deras alternativ. Där sägs följande: "Vår utgångspunkt är att ett öppet ansökningsförfarande ska grunda sig på offentlighetsprincipen men utformas så att det inte i onödan utsätter enskilda sökande för skada och minskar rekryteringsbasen". Socialdemokraterna ser alltså samma problem som regeringen. Var det någon som fick det intrycket av Berit Andnors anförande? Var det någon som uppfattade att hon ser samma problem som regeringen?

Hur vill då Socialdemokraterna lösa det här problemet, när man nu inte accepterar regeringens förslag? I motionen skriver de: "Vi vill hitta en lösning där regeringen inte på eget initiativ kan hemlighålla ansökningar men där enskilda sökande alltid ska ha en möjlighet att undvika att deras egna ansökningar blir offentliga." Herr talman, ni hörde rätt. Enskilda sökande ska alltid ha en möjlighet att undvika att deras ansökningar blir offentliga.

Hur ska det gå till? Vi får två idéer av Socialdemokraterna. För det första ska man betrakta ansökningar som arbetsmaterial till dess att anställningsbeslutet är fattat. Då finns möjlighet för den sökande att dra tillbaka sin ansökan om han eller hon så önskar. Låt oss begrunda vad detta innebär. Idén är uppenbarligen att den sökande som inte fick tjänsten ska kunna begära av regeringen att få tillbaka sin ansökan.

Poängen med invändningarna som vi hörde Berit Andnor framföra är att regeringen försöker hemlighålla ansökningshandlingarna och därmed försvåra granskningen av utnämningmakten. Vad blir Socialdemokraternas motförslag? Jo, att man lämnar tillbaka handlingarna till de sökande, så att det aldrig blir känt att dessa handlingar någonsin har funnits i Regeringskansliet. Låt oss då tänka oss att alla sökande som inte fick tjänsten begär att få tillbaka sina ansökningar. Vad i hela friden är det då konstitutionsutskottet, riksdagsledamöterna, journalisterna och allmänheten ska kunna granska? Vad? Det finns ju ingenting kvar, för man har lämnat tillbaka handlingarna.

Till detta kommer att förslaget svårligen låter sig förenas med tryckfrihetsförordningen, offentlighets- och sekretesslagen och vedertaget sätt att hantera handlingar hos myndigheter. Men vi kan lämna denna mer tekniska diskussion därhän.

Socialdemokraternas andra idé är att enskilda som lämnar ansökningar själva ska få avgöra om dessa ska vara offentliga eller inte. Det innebär att de med full fart rusar rakt in genom en vidöppen dörr. Så är det nämligen också enligt regeringens förslag. Enligt 12 kap. 2 § offentlighets- och sekretesslagen får en enskild häva den sekretess som gäller till förmån för honom eller henne. Om man inte vill att ens intresseanmälan ska omfattas av sekretess är det bara att säga det till regeringen, så kommer den inte att sekretessbeläggas. Berit Andnor var med och behandlade den nya offentlighets- och sekretesslagen i KU förra året. Läste hon inte 12 kap. 2 § i det sammanhanget?

Sammanfattningsvis: Alliansregeringen har genomfört viktiga reformer för en bättre utnämningspolitik. Vi behöver nu fler kvalificerade sökande. Därför finns det goda skäl till en sekretessbestämmelse. Granskningen av regeringens sätt att sköta utnämningpolitiken kommer att gå alldeles utmärkt ändå.

Herr talman! Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet.

(FÖRSTE VICE TALMANNEN: Jag konstaterar att talaren har överskridit den anmälda talartiden med mer än 75 procent.)

Anf. 4 BERIT ANDNOR (s) replik:

Herr talman! Andreas Norlén säger att det var en omfattande debatt om utnämningpolitiken från de borgerligas sida före 2006. Det är ett kraftigt understatement. Det var en väldigt hätsk debatt. Den här rapporten togs fram, *Att bryta Socialdemokraterna makthegemoni*. Det var ett högt tonläge. Ni reserverade er, Andreas Norlén, år efter år i betänkande efter betänkande.

Jag kan konstatera att resultatet efter fyra år i Rosenbad är mörkläggningsresultatet av den här rapporten. Borta är nomineringskommittéerna. Borta är frågorna som skulle ställas till kandidaterna i öppna utskottsförhör.

Borta är öppenheten. Borta är spårbarheten. Nu är det mörklägning som gäller.

Jag måste säga att jag upplever det som väldigt desperat att man här står och försöker prata om att det har skett ett omfattande reformeringsarbete. Ingenting! Annonsering ska vara mer regel än undantag. Låt oss granska det! Jag kan konstatera att det har varit ett spel för gallerierna. Den politik som ni gick till val på har inte tålt kontakten med verkligheten. Det är så det är, Andreas Norlén, och det är i det ljuset vi ska se det förslag som ni ska trumfa igenom här i riksdagen. Det är en total mörklägning av ansökningarna till högre statliga tjänster.

Om det nu hade varit så framgångsrikt med annonseringarna som Andreas Norlén påstod, varför lägger ni då fram ett nytt förslag? Varför fortsätter ni inte på den väg som ni har anträtt? Sanningen är väl den, återigen, att er teori inte klarar av den verklighet som ni har att hantera. Ni erkänner nu att ni inte får tillräckligt många kvalificerade kandidater till de tjänster som ni annonserar ut.

Det är mörklägning. Det är det som är resultatet. Vad ni sade och vad ni gjorde är helt olika saker.

Anf. 5 ANDREAS NORLÉN (m) replik:

Herr talman! Utnämningsspolitiken har som sagt debatterats i kammaren flera gånger på senare tid. Varje gång har Berit Andnor gått till hårt angrepp mot regeringens politik. Nu är hon i gång igen. Jag förstår som sagt att hon inte är nöjd med de reformer som regeringen har genomfört, eftersom de får hennes egen regering att framstå i dålig dager.

Jag har i mitt anförande utförligt redovisat skälen för att intresseanmälningar till generaldirektörsbefattningar bör kunna sekretessbeläggas. Som det nu är går staten miste om ett betydande antal kvalificerade sökande, i första hand från den privata sektorn. Det innebär alltså ett sämre urval till dessa viktiga befattningar än vad som är nödvändigt. Staten får aldrig del av dessa personers kompetens och den förmåga de hade haft att bidra till att utveckla statsförvaltningen.

Berit Andnor ser samma problem som regeringen. Det står i hennes motion. Hon föreslår olika sätt att hantera problemet på. En idé hon för fram är som jag framhöll i talarstolen att den som inte fått en sökt tjänst ska kunna få tillbaka sin intresseanmälan. Men vad finns det då kvar att granska, Berit Andnor? Vad ska konstitutionsutskottet och medierna titta på om man har lämnat tillbaka alla ansökningshandlingar?

En annan idé som förs fram i Socialdemokraternas motion är att sökande ska få begära att intresseanmälningar sekretessbeläggs. Berit Andnor är alltså också beredd att, med sitt eget språkbruk, plocka fram mörklägningsgardinerna och dra ned dem omkring intresseanmälningarna, bara det sker på sökandens begäran. Då är det plötsligt inget problem. Jag har framhållit att den sökande som inte vill ha sekretess om sin ansökan kan meddela det till regeringen. Då kommer sekretessen att hävas, därför att den har upprättats i de enskildas intresse. Det är den enskilde som förfogar över den.

Jag tycker att Berit Andnor borde svara på hur hennes förslag rimmar med det hon säger i övrigt i debatten.

Anf. 6 BERIT ANDNOR (s) replik:

Herr talman! Nu är det på det sättet att de borgerliga partierna gick till val på att reformera utnämningsspolitiken. Det var en väldigt viktig fråga som var högt prioriterad. År efter år hade ni reserverat er i betänkande efter betänkande. Ni tog fram förslag om hur detta skulle ske. Ni skulle bryta den socialdemokratiska makthegemonin, eller hur?

Men när era teorier får kontakt med verkligheten konstaterar ni att detta inte går att genomföra. Därför erkänner ni nu att det här med ansökningar till högre statliga tjänster inte har gett det resultat som ni hade önskat och trott. Ni får inte tillräckligt många kvalificerade sökande.

Det var ni som gick till val på att det skulle genomföras utskottsförhör i riksdagen. Det skulle vara total öppenhet och spårbarhet. Det var ni som gick till val på nomineringskommittéer. Det var ni som gick till val på en total reformering av utnämningssmakten.

Jag kan konstatera att det inte blev någonting av detta. Det Andreas Norlén står här och beskriver som ett framgångsrikt arbete är ett stort skämt. Det här med ansökningarna har varit ett spel för gallerierna.

Det ni gör nu är en helomvändning från den ena ytterligheten till den andra: en total mörkläggning. Det är det ni föreslår och det är det ni kommer att rösta för i eftermiddag. Det är ni som måste ta ansvar för vad ni sade före valet, vad ni har gjort under de här fyra åren och vad som blev resultatet av de vallöften som ni gav. Det är ni som är ansvariga för utnämningsspolitiken. Det är ni som formulerar förslagen och fattar beslutet i riksdagen. Så är det, Andreas Norlén. Jag kan konstatera att resultatet av fyra år i Rosenbad blev total mörkläggning av ansökningsprocesserna till högre statliga tjänster.

Anf. 7 ANDREAS NORLÉN (m) replik:

Herr talman! Jag noterar att Berit Andnor tydligen tycker att politik innebär att ställa frågor men inte ge några svar. Jag uppfattar en politisk debatt där man ska kunna jämföra de olika regeringsalternativens politik som en central del i den demokratiska processen. Då förutsätter det att man som opposition tar ansvar för sina förslag.

Här har jag nu redovisat två konkreta alternativ som Socialdemokraterna har fört fram som alternativ till regeringens politik. Jag ställde frågan hur detta är förenligt med Berit Andnors budskap i övrigt, men får inget svar. Hon försöker inte ens kommentera på vilket sätt det skulle innebära öppenhet och transparens att lämna tillbaka ansökningarna till de sökande, så att ingenting finns kvar att granska i Regeringskansliet. Jag frågar om hon känner till 12 kap. 2 § sekretesslagen, som säger att den sökande visst kan begära att sekretessen lyfts och därmed i praktiken förfogar över sekretessen på egen hand, precis som hon har föreslagit i enlighet med regeringens förslag. Detta får vi inte veta någonting om, utan i stället får vi ytterligare en tirad av angrepp på regeringens utnämningsspolitik.

Jag vill påstå att regeringens utnämningsspolitik och reformeringen av utnämningssmakten har varit framgångsrika. Vi har genomfört öppenhet. Det är nu helt öppna rekryteringsförfaranden på så sätt att det är fritt fram att lämna in intresseanmälningar. Det är öppen annonsering och ett inbjudande förhållningssätt.

Det innebär att vi har fått in 1 200 intresseanmälningar från personer som har uttryckt önskemål om en högre statlig tjänst. Hur många intresseanmälningar lämnades in under den förra regeringens tid? Svar: noll.

Man hade ett slutet system som gick ut på att man rekryterade personer som var bekanta med statsministern eller hans medarbetare. Vi har fått se en helt annan öppenhet med alliansregeringen. Det ska vi vara glada för.

Anf. 8 ANNIE JOHANSSON (c):

Herr talman! Efter Andreas Norléns utmärkta anförande finns det inte mycket att tillägga. Men på grund av frågans vikt och det mycket underhållande replikskiftet vill jag ändå säga några ord om offentlighet och sekretess.

Konstitutionsutskottet har många gånger under den innevarande mandatperioden debatterat utnämningsspolitiken. Så sent som dagarna innan jul debatterade KU regeringens skrivelse vad gäller utnämningar.

Det är en viktig fråga. Det är ett område som under en lång rad mandatperioder varit utsatt för häftig kritik. Kritiken har framför allt gällt att man inte har haft ett öppet och transparent förfaringsätt. Detta har medfört att det tidigare har varit svårt, för att inte säga omöjligt, för journalister, riksdagen och konstitutionsutskottet att granska och kontrollera.

Det är ett område som under alliansregeringens tid reformerats och förändrats. Det kan man se svart på vitt.

Sist men inte minst är det ett område där idéutveckling, eftertanke och åsiktsförändring skett hos oppositionspartierna. Nu står man inte längre bakom den utnämningsspolitik som man förde i regeringsställning. Nu är det öppenhet och transparens som gäller, i varje fall i argumentationen.

Motivet till oppositionens totala förändring är dunkel. Det kan ju faktiskt vara så att åren i opposition har lett till en total förändring så att man inser att alliansregeringens reformer är av godo och därför vill gå längre. Eller så utnyttjar oppositionen bara det faktum att man vill piska regeringen för att den inte är öppen och transparent nog. Oavsett vilket är det i alla fall glädjande att se att man tar avstånd från tidigare förd slutenhetspolitik kring utnämningarna.

Under tre år har utnämningsspolitiken gått från slutenhet till öppenhet. Alliansregeringen har reformerat den och gått från stängda rum till annonsering och från knapp dokumentation till obligatoriska kravprofiler.

Regeringen anger i skrivelsen som kom innan jul att den också ämnar fortsätta med dessa öppenhetsreformer. Det är en demokratireform, slår man fast, och man vill nu genoföra denna steg för steg.

Dagens debatt handlar om hur man ska få tillräckligt många kvalificerade att söka tjänsterna som myndighetschefer. Det gäller en sekretessbestämmelse för intresseanmälningarna och för uppgifter som kan avslöja den sökandes identitet. Syftet med en sekretessbestämmelse på just dessa handlingar är att få fler personer att anmäla sitt intresse för anställningar som myndighetschefer. Därmed ökas rekryteringsbasen och möjligheten att anställa den mest lämpliga personen.

Regeringen konstaterar i propositionen att det i många av rekryteringsärendena inte funnits tillräckligt många kvalificerade kandidater och att anledningen till detta är just den offentlighet som följer av att man givit in en intresseanmälan. Det gör att personer som i dag har andra kända eller okända chefspositioner avhåller sig från att anmäla sitt intresse.

Till grund för propositionen ligger två statliga utredningar. Det är dels Domarutredningen, dels utredningen Sekretess i ärenden om anställning som myndighetschef. Båda utredningarnas förslag har remissbehandlats i sedvanlig ordning och fått positiv kritik, och regeringen har också följt Lagrådets förslag när propositionen nu slutligen har landat på riksdagens bord.

Utredningen om sekretess i ärenden om anställning som myndighetschef har utfört en undersökning för att kartlägga i vilken utsträckning viljan att inge en intresseanmälan påverkas av om intresseanmälan blir offentlig. Av den undersökningen framgår att fler skulle tänka sig söka eller anmäla sitt intresse om anmälan inte blev offentlig. Om dessa mycket lämpliga kandidater avstår från att söka lediga befattningar riskerar det att medföra att en stor grupp kvalificerade personer inte blir aktuell för anställning.

Sekretessbestämmelsen är utformad enligt den vanliga systematiken i offentlighets- och sekretesslagen. Det är inte någon påhittad variant, som oppositionen har föreslagit i sin reservation. Denna debatt är i grund och botten inte en debatt om det ska vara offentligt eller ej. Vad debatten handlar om är om det ska vara en seriös och systematisk följsamhet enligt sekretessbestämmelsen eller om det ska vara något hemmasnickrat.

Sekretessbestämmelsen som regeringen föreslår har ett omvänt skaderekvisit. Med det menas att huvudregeln är att uppgifterna om den sökande är sekretessbelagda. Är det så att det inte gör något för den enskilde är uppgifterna offentliga. Det är så att säga mellangraden av sekretesskydd, där den lättaste formen av sekretess kallas rak och den hårdaste formen av sekretess kallas absolut. Detta är ett omvänt skaderekvisit där man kan få ut handlingarna om det står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde lider men.

Oppositionen kallar detta för hemlighetsmakeri. Låt mig då förtydliga: De reformer som har införts med offentliga kravprofiler där vem som helst kan se just dessa, annonseringsförfaranden och en öppenhet som sällan skådats är en markant och vid skillnad jämfört med hur utnämningsspolitiken tidigare skötts.

Konstitutionsutskottet har trots den föreslagna sekretessbestämmelsen full insyn och möjlighet till kontroll och granskning. Inget ändras i detta avseende. Däremot öppnar det för att fler kvalificerade kandidater ska kunna söka tjänster med de nya, transparenta öppenhetsreformerna. Detta görs för att ha en god rekryteringsbas.

Härmed yrkar jag bifall till förslaget i konstitutionsutskottets betänkande.

Anf. 9 HELENA BARGHOLTZ (fp):

Herr talman! Alliansregeringen har genomfört en stor och viktig reform när det gäller utnämningsspolitiken. Målsättningen från regeringens sida är att införa förutsägbarhet, spårbarhet och öppenhet. De kravprofiler som nu tas fram och annonser som sätts in i tidningarna ger intresserade personer möjligheter att söka höga statliga tjänster.

Vi kan konstatera att detta har gett resultat. År 2006 var färre än 40 procent av generaldirektörerna kvinnor. Nu är vi uppe i ca 45 procent. Ett viktigt jämställdhetsmål har uppfyllts, och det är glädjande. En jämställd utnämningsspolitik innebär att det ska vara 40–60 procent av vardera könet. Att alltid få 50–50 kan vara svårt att uppnå. Men 45 procent är ett gott jämställdhetsresultat.

Herr talman! Det finns inget som inte kan bli bättre. Förfarandet att utlysa tjänster som myndighetschefer har pågått i drygt två och ett halvt år. Det kan konstateras att förändringen har fått ett positivt genomslag men att systemet nu behöver förbättras. Därför har regeringen tillkallat en särskild utredare för att utreda om det finns behov av regler om sekretess för uppgifter om identitet vid anställning som myndighetschef. Hans utredning är underlag för regeringens proposition som vi nu behandlar.

Av den undersökning som utredaren låtit genomföra framgår väldigt tydligt att det skulle medföra att fler anmäler sitt intresse för en anställning som myndighetschef om deras identiteter inte avslöjas. Det rör sig om ett mycket begränsat antal anställningar som myndighetschef. Anställningen är så pass central och betydelsefull att det inte är försvarbart att kvalificerade kandidater avstår från att anmäla sitt intresse av rädsla att anmälan ska bli offentlig.

Vid tillsättning av en myndighetschef är det av största vikt att så många och så kvalificerade personer som möjligt söker. I flera fall har det inte funnits tillräckligt kvalificerade sökande till den utlysta anställningen. Det har lett till att anställningen fortfarande är vakant eller att den har tillsatts med någon som formellt inte har anmält sitt intresse för den.

Herr talman! Detta är ett allvarligt problem. Det föreligger inte någon brist på kvalificerade personer, och det gäller framför allt kvinnor, utan de som är kvalificerade behöver övertygas om att söka de utlysta tjänsterna. Att vissa av de utlysta anställningarna tillsätts på ett annat sätt än med någon som har anmält sitt intresse för anställningen visar tydligt att det ändå finns intresse bland dem som har tillräckliga kvalifikationer. Då är det högst otillfredsställande att de inte ger sig till känna genom det anställningsförfarande som i dag tillämpas.

Hur ska man då komma åt problemet? Utredaren och regeringen har fastnat för att införa sekretessbestämmelser som ändå gör att så mycket som möjligt av förfarandet förblir öppet och transparent. Sekretess ska enligt regeringens proposition, som ju utskottet tillstyrker, gälla i ärenden om anställning av chefer för förvaltningsmyndigheter som lyder omedelbart under regeringen. Sekretessen ska gälla för uppgifter som lämnar eller kan bidra till upplysning om den enskilde kandidatens identitet. Sedan kommer det tillägg som Annie Johansson beskrev så ordentligt, nämligen det så kallade omvända skaderekvisitet: om det inte står klart att uppgifterna kan röjas utan att den enskilde lider men. Sekretessen ska gälla i högst tio år.

Naturligtvis ska man vid utformandet av en sekretessbestämmelse se till att så mycket som möjligt av förfarandet förblir öppet och transparent. Även om ansökningarna sekretessbeläggs helt eller delvis blir förfarandet i dess helhet betydligt mer öppet än vad som gällde när anställningarna över huvud taget inte utlystes. Det blir trots sekretessen en klar förbättring jämfört med det system som länge har rått i Sverige.

Herr talman! Jag minns att vi i slutet av förra mandatperioden hade en mycket intensiv diskussion med den dåvarande regeringen om behovet av öppenhet i anställningsförfarandet och kravbeskrivningar på de sökande. Det var under galgen som det i slutet av mandatperioden kom fram några tjänster som fick en kravprofil. Det har inte varit regel. Trots sekretessen blir detta alltså en klar förbättring jämfört med det system som historiskt länge har rått i Sverige.

Två reservationer har kommit från oppositionen. Man har inte kunnat enas i denna fråga heller. Socialdemokraterna och Miljöpartiet ogillar förstås regeringens proposition, men de håller med om att enskilda sökande inte i onödan ska utsättas för olägenheter i samband med en ansökan. Vi är helt överens om det, och det är därför alliansregeringen har lagt fram detta förslag. Vi och utredaren har funderat på olika lösningar, men vi har kommit fram till att det som vi föreslår är den enda rimliga lösningen.

Andreas Norlén har på sitt lugna och övertygande sätt mycket bra beskrivit hur illa den socialdemokratiska och miljöpartistiska modellen skulle fungera.

Vänsterpartiet vill inte ta någon hänsyn till enskildas eventuella olägenheter över huvud taget. Det tycker jag är beklagligt, herr talman.

Med detta yrkar jag bifall till utskottets förslag och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 10 MARIANNE BERG (v) replik:

Herr talman! Jag har bara några korta funderingar och frågor om detta. Helena Bargholtz måste väl komma ihåg vad de lovade så stort i valrörelsen och slog på trumman för? Det var öppenhet och spårbarhet. Här skulle minsann ske förändringar och så vidare.

Det rimmar illa med det förslag som vi i dag ska rösta igenom. Där är det total mörkläggning. Allt kommer att ske i slutna processer. Var kan en utomstående ha insyn i det förfaringsätt som kommer att gälla vid tillsättning av tjänster? Var någonstans kan människor få ta del av det? Det ska förbli dolt.

Jag anser att det här bara var hyckleri. Ni kom med påståenden som ni aldrig har förverkligat, Helena Bargholtz. Nu stramar ni bara åt det hela ännu mer. Hur rimmar det som ni i dag vill genomföra med valrörelsens stora, vackra ord?

Anf. 11 HELENA BARGHOLTZ (fp) replik:

Herr talman! Jag ser inte några som helst problem med att vi inte följer upp våra vallöften. Däremot vill jag poängtera att det här är en stor och annorlunda reform jämfört med det som har tillämpats tidigare. När vi har tillämpat den i två och ett halvt år kan man se att det finns behov

av att göra några justeringar. Dit hör just denna möjlighet till begränsad sekretess för att locka fler att söka anställningar.

Jag tycker att Marianne Berg tar till överord. Jag tror inte att hon behöver vara orolig för hur det här kommer att utvecklas. Det kommer att gå bra; det är jag övertygad om.

Anf. 12 MARIANNE BERG (v) replik:

Herr talman! Jo, jag är orolig därför att jag värnar offentlighetsprincipen. Den måste alltid komma före den enskildes intresse att förbli anonym, anser Vänsterpartiet.

Helena Bargholtz tog upp den ökande andelen kvinnor som söker tjänsterna. Det var intressant. Ju mer slutna processerna är, desto mer till korta kommer alltid kvinnor som har sökt högre tjänster. Det är intressant att Folkpartiet inte har reagerat på detta över huvud taget, för tankarna om att kvinnor oftast kommer till korta när slutna processer genomförs finns också med i remissvaren. Varför har inte Folkpartiet reagerat på det? Helena Bargholtz tog ju upp hur bra det är att kvinnor kommer upp i olika positioner. Men detta har ni inte reagerat på över huvud taget. Min fråga är: Varför inte?

Anf. 13 HELENA BARGHOLTZ (fp) replik:

Herr talman! Det har blivit betydligt bättre när det gäller kvinnliga generaldirektörer under den borgerliga regeringstiden.

Jag är mer orolig för vad som skulle hända om – vilket jag verkligen hoppas inte sker – Socialdemokraterna, Vänstern och Miljöpartiet kommer tillbaka i regeringsställning. Detta är ett sätt för regeringen att se vilka personer som söker tjänsterna. Det finns allt fler kvinnor som söker de höga tjänsterna, och det ska naturligtvis uppmuntras. Jag är inte ett dugg orolig för utvecklingen på jämställdhetsområdet.

Anf. 14 INGVAR SVENSSON (kd):

Herr talman! När jag lyssnar på Berit Andnor kommer jag att tänka på *Minnenas television* – favoriter i repris.

Det talas om mörkläggning. Det är ganska intressant mot bakgrund av att mörkret har funnits i årtionden. Under tiden efter den borgerliga regeringen 1991–1994 höll man från Socialdemokraternas sida på i tio år med att tala om det moras som den regeringen hade skapat. I praktiskt taget varenda anförande framfördes detta.

Här har vi ett annat moras, nämligen det utnämningpolitiska moraset. Även om vi inte har fått det perfekta systemet har i alla fall den här regeringen lyckats släpa Socialdemokraterna fram till ett ställningstagande för ett öppet ansökningsförfarande. Bara det är fantastiskt!

Jag vill gratulera Socialdemokraterna. Nu befinner de sig plötsligt på barriaderna för den individuella valfriheten. Det är visserligen bara valfrihet i sekretess, men de är i alla fall på barriaderna för valfriheten. Det vill jag verkligen gratulera till. Men jag har liksom Andreas tidigare funderat på vad den praktiska skillnaden blir. Därför har jag nog större respekt för Marianne Bergs reservation i ärendet. Där ser man en tydlig skillnad i förhållande till regeringsförslaget.

Jag kan personligen också hålla med Marianne Berg när det gäller urvalstesterna. Det är tveksamma grejer, och därför bör de ha mycket lång sekretess. Man kan ifrågasätta värdet av dem.

Det intressanta är att vi nu kommer att få två parallella system. Det blir ett system för myndighetschefer med vissa sekretessbestämmelser. Det blir ett annat system för utnämning av de högre domarna, och där kommer det inte att bli någon sekretess. Jag kommer ju inte att ha något inflytande på vad som händer senare, men det kommer att bli intressant att följa hur systemen fungerar tillsammans. Så småningom kanske man kan dra slutsatser av detta och få ett bra, fungerande system på båda sidor.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 10 §.)

5 § Grundläggande betaltjänster

Föredrogs
trafikutskottets betänkande 2009/10:TU11
Grundläggande betaltjänster.

Anf. 15 CHRISTER WINBÄCK (fp):

Herr talman! I dag ska vi debattera grundläggande betaltjänster.

I juni 2007 beslutade riksdagen att ersätta den grundläggande kassaservice som hade tillhandahållits av Posten AB genom Svensk Kassaservice med ett statligt åtagande att tillhandahålla grundläggande betaltjänster.

Med grundläggande betaltjänster avsågs tre tjänster, nämligen

- betalningsförmedling, möjligheten att betala räkningar och ta emot utbetalningar,
- uttag av kontanter och
- hantering av dagskassor för näringsidkare och ideella föreningar.

Post- och telestyrelsen fick därefter regeringens uppdrag att upphandla grundläggande betaltjänster på de orter där behovet av dessa tjänster inte tillgodoses av marknaden. Regeringen gav i sammanhanget länsstyrelserna i uppdrag att bevaka att dessa tjänster finns i en omfattning som motsvarar samhällets behov.

I föreliggande betänkande behandlar utskottet frågor om tillgång till grundläggande betaltjänster med utgångspunkt i sju motionsyrkanden från den allmänna motionstiden hösten 2008 och hösten 2009.

De som tar del av motionerna kan också notera att i vissa av motionsyrkandena behandlas postfrågor. Detta kommer utskottet att återkomma till senare under innevarande riksmöte.

En reservation finns fogad till detta betänkande.

Därmed kan debatten börja.

Prot. 2009/10:72
10 februari

*Sekretess i vissa
anställningsärenden*

*Grundläggande
betaltjänster*

Anf. 16 CHRISTINA AXELSSON (s):

Herr talman! I dag behandlar vi motioner från den allmänna motions- tiden 2008 och 2009 som gäller den grundläggande betaltjänsten. Jag tar till orda för oppositionens del.

I motionerna beskrivs ganska väl hur det står till med de problem som finns för att få den grundläggande betaltjänsten i vårt land – denna service till människor och företagare som vi från oppositionens sida har påpekat är en viktig förutsättning för tillväxt i vårt samhälle. Det ska vara möjligt att bo och driva företagsverksamhet i hela vårt land.

När vi debatterade statens ansvar för vissa betaltjänster för snart tre år sedan påpekade vi från Socialdemokraternas, Vänsterns och Miljöpartiets sida att staten måste ta ett ansvar för målet med grundläggande betaltjänster för alla till rimliga priser. Moderaterna försäkrade för sin och de andra borgerliga partiernas del att det skulle bli så.

Nu ska vi diskutera hur det blev. Egentligen behöver jag väl bara säga: Vad var det vi sade!

I den förra debatten uttryckte vi en oro för problem som skulle kunna uppstå för äldre och funktionshindrade personer och för företagare, och särskilt för dem som bor och verkar i glesbygd. I dag kan jag konstatera att länsstyrelsernas bevakning av den grundläggande betaltjänsten tydligt pekar på att avvecklingen av Svensk Kassaservice har skapat problem för både privatpersoner och småföretagare, och särskilt för dem som bor i glesbygd.

Vi tryckte vid ärendebehandlingen för snart tre år sedan på att för att hela landet ska kunna leva och utvecklas måste det finnas en grundläggande service i alla delar av landet på likvärdiga villkor.

Visst, sade Lisbeth Grönfeldt Bergman vid tillfället: ”Om länsstyrelsernas rapportering till regeringen skulle tyda på att det brister i utbudet av grundläggande betaltjänster förutsätter utskottet att regeringen snarast överväger nödvändiga åtgärder.”

Jag bara undrar, Lisbeth Grönfeldt Bergman: Var är åtgärderna?

Herr talman! PTS har upphandlat tjänsten för dem som tidigare hade lantbrevbärare med betal-serviceombud. Men de har gjort en geografisk bestämning, genom att det ska vara 30 kilometer till närmaste bank för att upphandling ska ske.

Tre mil är långt. Det är särskilt långt om det inte finns kollektivtrafik utan det hänger på att man ska ta sig fram med eget fordon. Detta har skapat problem för äldre personer som bor i områden där detta villkor inte uppfylls och för personer som aldrig har tagit körkort eller som på grund av ålder eller sjukdom inte längre klarar av att köra bil. Det innebär att många på landsbygden, till exempel i södra Sverige, blir beroende av någon annan för att klara sin kontanthantering. Det är inte acceptabelt. Vi vill därför att det görs en översyn över denna geografiska bestämning.

Jag undrar: Hur tänker majoriteten här?

Herr talman! I propositionen från 2006/07 om statens ansvar för betaltjänster redovisas att med grundläggande betaltjänster avses betalningsförmedling, uttag av kontanter och hantering av dagskassar för näringsidkare och ideella föreningar. Men PTS upphandlar inte service för företagare att lämna in dagskassar. Jag antar att regeringen hade hoppats att marknaden skulle lösa denna fråga åt dem.

I den sammanfattande redovisning som Länsstyrelsen i Dalarna har gjort pekar de på att det största problemet är just bristen på möjligheter att lämna in dagskassor i glesbygd. Det är också problem med kontantförsörjningen på vissa orter, eftersom det inte går att använda alla kort hos dem som har blivit upphandlade för att stå för den servicen. Utländska bankkort accepteras till exempel inte. Detta har blivit ett stort problem, särskilt i områden som är beroende av turism.

Ja, vad var det vi sade!

PTS har tydligen gjort bedömningen att marknaden tillhandahåller dagskassehantering på kommersiell väg och att en upphandling därför inte ligger i linje med PTS uppdrag.

Men, Lisbeth Grönfeldt Bergman: Slutsatserna från länsstyrelserna ger ett annat besked. Det räcker inte med att ni moderater står här i talarstolen och säger att regeringen följer detta noga och ska åtgärda alla brister när den uppenbarligen inte gör det.

Jag undrar igen, Lisbeth Grönfeldt Bergman: Var är åtgärderna?

Vi från oppositionen vill se att det ska finnas möjligheter i hela landet.

Ja, herr talman, jag får väl upprepa: Vad var det vi sade!

Därmed yrkar jag bifall till reservationen från Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet i vårt betänkande.
(Applåder)

Anf. 17 LISBETH GRÖNFELDT BERGMAN (m):

Herr talman! Det senaste inlägget i denna debatt visar med tydlighet att alla är måna om att grundläggande betaltjänster kan tillgodoses i hela landet på ett tillfredsställande sätt. Vi är överens om det. Det är viktigt att alla, såväl privatpersoner som företagare och föreningar, ges möjlighet till trygga tjänster för betalning av räkningar, kontantuttag och hantering av dagskassor med mera. Kvarstående problem och brister ska lösas och åtgärdas.

Innan jag tar upp hur det ska gå till vill jag bara först lite snabbt gå igenom vad som har gjorts sedan beslutet togs sommaren 2007 om att ersätta den grundläggande kassaservice som Svensk Kassaservice AB har tillhandahållit med ett statligt åtagande att tillhandahålla betaltjänster och det arbete som nu pågår.

Inför Postens avveckling av kassaserviceverksamheten fick Post- och telestyrelsen, PTS, redan hösten 2007 uppdraget att handla upp betaltjänster på orter där betaltjänster inte tillgodosågs av marknaden, och länsstyrelserna fick i uppdrag att bevaka att så skedde.

Upphandlingen resulterade i tjänster på 15 orter och i 73 landsbygdsområden från och med den 1 juli 2008. Då PTS hade gjort bedömningen att företag och organisationer själva skulle kunna köpa sina tjänster på marknaden gällde upphandlingen endast kontantuttag och räkningar. Bedömningen var kanske inte helt riktig. Det visade sig ju i december 2009 att problemen kvarstod, vilket Länsstyrelsen i Dalarnas län som samordnande länsstyrelse redovisade. Framför allt gällde det småföretagare i glesbygd och landsbygd, inte minst i Stockholms skärgård. Dessutom var situationen när det gällde kontantuttag bristfällig för en del äldre och personer med funktionsnedsättning.

I rapporten från december 2009 föreslogs också att PTS skulle ges i uppdrag att komma med nytt förslag till upphandling av dagskassehantering och att dessutom en utredning av behovet av extrainsatser för äldre och personer med funktionsnedsättning skulle göras. Rapporten bereds för närvarande i Regeringskansliet, och regeringen har också redan förlängt uppdraget till PTS när det gäller upphandling av dagskassehantering.

För att lösa utestående problem måste som jag ser det PTS samverka med länsstyrelserna, diskutera nya tekniska lösningar med bland andra pensionärs- och handikapporganisationer och göra informationsinsatser om alternativa lösningar. Länsstyrelserna måste särskilt bevaka kapacitetsbrister i bredbandstäckning och föreslå åtgärder mot dessa. Allt detta arbete pågår just nu.

Anslaget för grundläggande betaltjänster i den senaste budgeten har ökats från 27 miljoner 2009 till 49 miljoner 2010. Har oppositionen avsatt mer medel för detta i sin budget?

Problemen är identifierade. Anslagen har ökats, och nu arbetas det med det. Det krävs mer fantasi och kreativitet och en smula flexibilitet hos PTS, länsstyrelserna och övriga aktörer. Utskottet kan bevaka detta och förutsätter att såväl beredningen i Regeringskansliet som de uppdrag som givits och kommer att ges kommer att leda till att kvarstående brister åtgärdas, så att målet om grundläggande betaltjänster för alla tillgodoses.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag och avslag på reservationen.

Anf. 18 CHRISTINA AXELSSON (s) replik:

Herr talman! Nu fick vi återigen höra att det ska fungera. Det är väl bra att man säger det från talarstolen. Men det fungerar ju uppenbarligen inte!

Lisbeth Grönfeldt Bergman säger att detta bereds i Regeringskansliet. Det är väl konstigt att det har tagit så lång tid för Regeringskansliet att börja bereda ärendet. Jag har sett att det redan 2008 inkom ett brev från Stockholms läns landsting där man beskrev hur det stod till i Stockholms skärgård. Detta är något som också moderata ledamöter har motionerat om i det ärende som vi behandlar i dag. Det kom även in ett brev från Länsstyrelsen i Norrbotten redan den 24 juni 2009.

Jag undrar, Lisbeth Grönfeldt Bergman, varför det tar sådan tid att åtgärda en sådan här fråga som är så viktig, och varför har hon inte sagt något om kompletterande upphandling, så att utländska betalkort också går att använda på orter där man har upphandlat att man ska kunna ta ut kontanter?

Anf. 19 LISBETH GRÖNFELDT BERGMAN (m) replik:

Herr talman! Det här tar för lång tid, säger Christina Axelsson. Det kan man tycka, men arbetet pågår. Man ska komma med nya förslag. Jag kräver också att det ska vara lite mer fantasi.

Det finns åtgärder som går att genomföra mycket snabbt. Det finns ganska enkla åtgärder att ta till. Om vi tittar på till exempel Stockholms skärgård kan vi se att det finns möjligheter. En del finns redan i dag, till exempel helikopterservice till ett antal öar – jag tror att det är tre öar – och det kan utökas till fler öar. Det är en insats som kan göras ganska snabbt. Förr fanns det så kallade bankbåtar som gick. De finns inte nu,

men vi har Vaxholmsbåtar som går ganska ofta. Man kan tänka sig serviceboxsystem, alltså kontantkast och så vidare, när det gäller dagskassor. Sådana åtgärder går att genomföra.

Detta diskuteras nu, och det kommer mycket snart nya förslag.
Den andra frågan har jag faktiskt inget svar på just nu.

Anf. 20 CHRISTINA AXELSSON (s) replik:

Herr talman! Tack för det beskedet, Lisbeth Grönfeldt Bergman! Det finns alltså inga svar just nu.

Jag kan se hur man på Näringsdepartementet har jobbat länge med den här frågan.

Jag upprepar vad jag sade i mitt anförande: Vad var det vi sade? Det var det här som vi från Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet var oroliga för. Man ser problemet och hoppas på kreativitet och hoppas att det ska vara fantasifulle lösningar. Det är väl jättebra, men man måste också göra något! Man måste se till att det blir gjort.

Gång efter annan har länsstyrelserna påpekat bristerna för människor särskilt i glesbygd och i Stockholms skärgård. Då är det oerhört angeläget att vi får konstruktiva förslag på hur det här kan lösas.

Vi i oppositionen är inte nöjda med att regeringen bara bereder ärendet. Jag väntar mig nu att det kommer skarpa förslag – att de är både fantasifulle och kreativa får jag förutsätta – och att de kommer inom en mycket snar framtid.

Anf. 21 LISBETH GRÖNFELDT BERGMAN (m) replik:

Herr talman! Där har jag och Christina Axelsson samma uppfattning. Jag väntar mig också att förslagen kommer mycket snabbt. Jag tror att de kommer att lösa de utestående problemen.

Vad som däremot inte skulle lösa problemen är om vi skulle tillsätta nya utredningar och börja fundera på om gränsen ska vara 29 kilometer, 25 kilometer eller något annat. Det är ju inte det som är lösningen. Lösningen är att försöka hitta alternativen och också se till att vi får informationsinsatser, bättre bredbandstäckning och nya tekniska lösningar tillsammans med nya upphandlingar, när det gäller både dagskassorna och möjligheten för äldre och personer med funktionsnedsättning att ta ut pengar.

Jag tror inte att en återgång till ett allmänt lantbrevbärarsystem är lösningen. Vi vet att kontanthantering är något som vi försöker minimera med tanke på rånrisk och annat. Däremot finns lantbrevbärarservice upphandlad för personer som är över 80 år. Den finns alltså, men den är inte lösningen totalt sett.

Oppositionens förslag till lösningar leder ingenstans. Våra förslag är konkreta och kommer att lösa problemen.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 10 §.)

6 § Ny myndighetsstruktur på transportområdet

Föredrogs
trafikutskottets betänkande 2009/10:TU9
Ny myndighetsstruktur på transportområdet (prop. 2009/10:59).

Anf. 22 ANNELIE ENOCHSON (kd):

Herr talman! I dag ska vi debattera ett förslag som kommer att innebära omfattande förändringar för myndigheterna inom transport- och infrastruktursektorn. Det kommer att skapas en ny myndighetsstruktur inom transportsektorn. Vägverket och Banverket kommer att slås samman till en ny myndighet, Trafikverket. Vidare kommer delar av verksamheten från Sjöfartsverket och Transportstyrelsen att ingå i det nya Trafikverket.

Syftet med denna sammanslagning är att få en mer transportslagsövergripande myndighetsstruktur. Det har vi i alliansen jobbat med sedan början av mandatperioden.

Samtidigt med att Trafikverket skapas kommer en annan myndighet att bildas. Den kommer att heta Trafikanalys. Där ska bland annat Statens institut för kommunikationsanalys, Sika, ingå. Syftet med den myndigheten är att den ska vara regeringens utvärderings- och analysorgan för frågor om hela transportområdet.

Bägge dessa myndigheter kommer att vara på plats och fungera från den 1 april 2010.

Vägverket är den äldsta av våra infrastrukturmyndigheter. Det bildades redan 1841 och kom då att heta Kongliga styrelsen för allmänna väg- och wattenbyggnader. Man hade hand om ärenden som gällde kanaler och vägar. Genom åren har järnvägar, sjöfart och luftfart funnits inom verket.

Banverket bildades 1988 när SJ och tågtrafiken avreglerades.

Sika är den yngsta av dessa myndigheter och bildades så sent som 1995.

Utskottet är överens om detta betänkande, och inga motioner har inkommit. Men oppositionen har lämnat ett gemensamt särskilt yttrande.

Med dessa ord överlämnar jag betänkandet till kammaren för vidare debatt.

Anf. 23 HANS STENBERG (s):

Herr talman! Som Annelie Enochson sade är det här ett enigt betänkande. Vi har inga reservationer från oppositionen. Däremot har vi ett särskilt yttrande. Jag vill ta tillfället i akt och redovisa varför.

När man nu inrättar Trafikverket är det en mycket stor organisationsförändring som kanske kan ge vissa betydande fördelar på sikt när det gäller infrastruktursatsningarna framåt. Man kan ta ett mer samlat grepp. Därför säger vi i den rödgröna oppositionen inte nej till Trafikverket. Däremot är vi väldigt kritiska till det sätt som det här genomförs på.

En av de största organisationsförändringarna någonsin inom utskottets område genomförs genom en bisats i statsbudgeten. Det betänkande vi nu debatterar handlar egentligen om lagtekniska förändringar som en följd av beslutet i samband med budgeten. Vi tycker att en sådan här fråga förtjänar en mer seriös riksdagsbehandling. Den förtjänar också en

grundligare analys av riskerna med att genomföra det här. Det är nämligen inte bara fördelar.

Det finns stora förtjänster att göra med det här bildandet, men man ska heller inte blunda för att det finns stora risker med genomförandet. Det här arbetet har präglats av stor brådska, vilket gör att det finns stor risk för misstag. Det finns stor risk för att vi får ordentliga störningar i samband med sammanslagningen av de olika myndigheterna.

Vi menar att det inte hade varit fel med en ordentlig analys av hur styrning och kontroll av den nya jättemyndigheten ska gå till och en ordentlig analys av hur man ska garantera regeringens och riksdagens inflytande i verksamheten. Bland annat har VTI i sitt remissvar i fråga om utredningen pekat på riskerna när det gäller detta.

Det är, som jag redan har sagt flera gånger, troligt att vi kan få en effektivare infrastrukturplanering i en sammanslagen myndighet. Men det finns också betydande omställningsproblem. Det finns stor risk för att det blir sämre demokratisk styrning och kontroll. Dessutom finns det risk för, om man inte gör det här på rätt sätt, att nackdelarna med den gamla organisationsmodellen består. Det finns risk att stuprörstänkandet hänger kvar även i den nya organisationen när man gör detta så hastigt och så illa genomtänkt som man nu gör.

När man dessutom gör den här stora förändringen samtidigt som vi ska gå in i en ny åtgärdsplan och ett nytt planeringssystem menar vi att man lite grann bäddar för genomförandeproblem.

I propositionen nämns också bildandet av Transportstyrelsen. När man ser hur bildandet av den myndigheten gick till kan man konstatera att det inte finns särskilt goda erfarenheter av det. Vi hade en lång period när det var näst intill omöjligt att få några vettiga besked från den nya myndigheten. Man visste inte vem som skulle svara.

Nu när dammet har lagt sig, höll jag på att säga, efter sammanslagningen kan man konstatera att det mesta är kvar vid det gamla. De gamla myndigheterna flyttade in i Transportstyrelsen, och stuprörstänkandet består till stora delar. Jag tycker alltså inte att erfarenheterna av genomförandet av den sammanläggningen har varit särskilt goda.

Jag kan då sammanfatta det jag har sagt. Vi tror att det finns betydande vinster med ett sammanslaget trafikverk, men regeringens slarviga hantering av frågan gör att risken är stor att vi nu får betydande problem i samband med bildandet av det nya verket. Brådskan och den otillräckliga analysen gör också att vi riskerar att stuprörstänkandet följer med in i den nya myndigheten.

Sist men inte minst handlar det om det som VTI har pekat på. Det finns en betydande risk att det demokratiska inflytandet på infrastrukturplaneringen försvagas.

(Applåder)

Anf. 24 OSKAR ÖHOLM (m):

Herr talman! Om man, som jag, tycker om trafikfrågor och vill roa sig en kväll eller så kan jag starkt rekommendera en djupdykning i SVT:s arkiv på nätet. Jag hittade där en fantastisk arkivfilm för ett tag sedan från 1962, där landshövding Gösta Netzén och kommunstyrelsens ordförande i Malmö på den tiden, Sigfrid Johansson, går igenom planerna för

Prot. 2009/10:72
10 februari

*Ny myndighetsstruktur
på transportområdet*

hur trafiken ska flyta i det som de menar ska bli den framtida interskandinaviska storstaden Örestad.

Det är ett fantastiskt fint tidsdokument, tycker jag, som präglas av den framtidsanda och framtidstro som fanns på den tiden och som förhoppningsvis finns nu också men på ett annat sätt.

De förklarar hur som helst att det skulle bli en bilbro i norr mellan Helsingborg och Helsingör, ytterligare en bro i söder för bilar mellan Malmö och Köpenhamn och en storflygplats någonstans i mitten där man skulle kunna landa flygplan och så vidare. Det var verkligen, när de beskrev det, trafiken som kom först. Sedan skulle man planera samhället därefter på något sätt.

Det finns nog en hel del som är likadant som 1962 när vi diskuterar frågorna. Vi behöver förflytta oss. Vi förstår och inser att resor och transporter gör att regioner kan växa. Det skapar jobb, och det skapar tillväxt.

Men allting är inte som i journalfilmen från 1962, tack och lov. Då menar jag inte bara att det numera finns både landshövdingar och kommunstyrelseordförande som har annan färg än socialdemokratisk.

En annan skillnad tror jag att man kan se om man just jämför den här journalfilmen med det ärende som vi behandlar i dag.

Man säger så här: Den successiva omdaning av myndigheterna i riktning mot en transportslagsövergripande struktur. Det låter ju nästan lika formellt och i stort sett lika obegripligt, tror jag, som en journalfilm från 60-talet.

Men skillnaden är stor, och det uttrycks faktiskt ganska bra i en sådan här film. De hade ju redan bestämt precis vad som behövdes. Det behövdes två broar för biltrafiken. De visste att det behövdes en storflygplats. De var helt fokuserade på hur vi reser snarare än på resorna i sig. Det var resorna som kom först. Sedan fick samhället anpassa sig lite grann därefter.

I dag jobbar vi annorlunda. Vi har samma förståelse för hur viktigt det är med infrastruktur och kommunikation för att samhället ska utvecklas och växa, men vi bestämmer inte på samma sätt i förhand om det är en väg eller en järnväg som bäst löser de utmaningar som vi ser.

Låt oss vara ärliga! Det transportslagsövergripande perspektivet är kanske inte det allra mest vanligt förekommande begreppet i samhällsdebatten i Sverige. Men det är viktigt, för det handlar om hur vi på bästa sätt kan få effektivitet och hållbarhet i hela transportsystemet. Och transportsystemet är rätt vanligt förekommande i samhällsdebatten.

Ska man kunna åka tåg även när det snöar? Det har vi diskuterat i några veckor. Är det bra eller dåligt med de nya hastighetsgränserna på vägarna? Det har vi diskuterat i några månader. Ska vi ta färjan eller bron över till Danmark framåt sommaren?

Jag skulle vilja säga att det här ärendet i grund och botten faktiskt handlar om precis den typen av frågor. Det finns en bred politisk enighet om att vi kan utnyttja och förbättra transportsystemet om vi ser det som en helhet och inte stirrar oss blinda på en del i taget. I bästa fall kan transportslagen då samspela och komplettera varandra.

Vi är också överens om att vi bäst uppnår det genom att göra om strukturerna så att också myndigheterna ser den här helheten, därav dagens betänkande som bland annat handlar om att Vägverket och Banver-

ket slås samman till Trafikverket och att den nya myndigheten Trafikanalys får ett helhetsgrepp även när det gäller analys- och utvärderingsfrågorna.

Det betyder att man kan läsa det här betänkandet på två sätt. Man kan naturligtvis göra det knastertorr som i en journalfilm från 60-talet och berätta att man föreslår ett par lagändringar som föranleds av att man inrättar nya myndigheter. Men man kan också, tycker jag, se det som ytterligare ett steg i arbetet med att skapa ett transportsystem som hänger ihop och som blir mer effektivt både för trafikanter och för beslutsfattare.

Det finns – det tycker jag är viktigt att påpeka – ett brett stöd för de här förändringarna och för det synsätt som ligger bakom. Vi tjänar på att hålla ihop planerings- och förvaltningsverksamheten på transportområdet. I den trafikverksutredning som har gjorts pekar man just på att ett samlat trafikverk är det som bäst svarar mot de kraven.

Vi menar att det leder till funktionalitet i hela transportsystemet och att de statliga upphandlings- och beställarfunktionerna kan effektiviseras. Vi ser dessutom att man får en enhetlig regional representation. Det är dessutom bra för allmänheten, av de skäl som jag precis beskrev men också för att det är flera verksamheter som samlas i en och samma. Det underlättar kontakten mellan medborgare och myndigheter.

Att vi genomför de här förändringarna och driver den här politiken är också, som vi har varit inne på, en del i ett mer långsiktigt arbete. Att det transportslagsövergripande anslaget, för att tala trafikpolitiska, är centralt i en långsiktig infrastrukturplanering slås fast gång på gång, både från majoritetens sida och från vänsteroppositionen. Redan för drygt fem år sedan gjorde trafikutskottet det tillkännagivande som blev det första steget mot Transportstyrelsen, också det en del i arbetet för att få en myndighetsstruktur som ser helheten.

Att det finns ett starkt stöd för de här frågorna och för förändringarna tycker jag är ganska uppenbart. Ett tecken på det är naturligtvis det starka stöd för trafikverksutredningens förslag som visades upp i remissvaren från utredningen. Ett annat nog så starkt tecken på stödet för förändringarna är att det bara finns ett förslag till beslut här i dag.

Vänsteroppositionen har för all del bifogat ett särskilt yttrande med synpunkter och ifrågasättande, men det landar inte i något annat förslag än majoritetens. Tvärtom skulle jag säga att det särskilda yttrandet är en ganska välskrivna argumentation för varför förändringarna med all sannolikhet är bra, men det kanske har gått lite för fort för att oppositionen ska hänga med.

Jag har full förståelse för att en handlingskraftig regering skapar oppositionskritik om att saker och ting går för fort. Det kanske ligger lite i sakens natur. Regeringen och majoriteten håller ett högt tempo, men det tycker inte jag att vi behöver be om ursäkt för.

Att vänsteroppositionen inte riktigt hänger med i det tempot, om jag nu tolkar det särskilda yttrandet rätt, kan man naturligtvis beklaga. Men att sakta ned reformarbetet för den sakens skull tror jag vore olyckligt, inte minst för att det skulle kosta skattebetalarna massor med effektiviseringsvinster som vi tror att vi kommer att uppnå med detta.

Med de orden, herr talman, vill jag yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet.

(Applåder)

Prot. 2009/10:72
10 februari

*Ny myndighetsstruktur
på transportområdet*

Anf. 25 HANS STENBERG (s) replik:

Herr talman! När det gäller själva bildandet av Trafikverket har vi inga delade meningar. Däremot är det inte fel att göra saker ordentligt när de görs. Det här präglas av hafs och slafs. Det innebär att det finns stora risker för att det kostar onödigt mycket pengar.

När man gör en sådan här stor organisationsförändring måste man för det första vara klar över att det kostar mycket pengar, mycket tid och mycket kraft. Man måste också se till att det blir rätt från början. Annars kostar det onödigt mycket pengar för skattebetalarna. Det är viktigt att vi använder medborgarnas skattepengar på allra bästa sätt.

En aspekt i det här är att vi får ett stort och slagkraftigt verk som kommer att leverera underlag till riksdag och regering. Som strukturen ser ut i departementen och i riksdagen finns det små resurser att djupgranska. All kompetens kommer att sitta i ett enda verk.

Tidigare har vi fått förslag från olika verk. Sedan har vi politiskt satt oss ned och gjort bedömningen var det är viktigast att satsa. Den möjligheten avhänder vi oss nu. VTI pekar på den risken. Det hade kanske varit en logisk följd att man hade funderat igenom ordentligt om Regeringskansliet behöver förstärkas och hur detta ska vägas av, så att säga.

Det är en av de viktigaste invändningarna jag har mot tempot i det här. Man har inte tagit sig tid att fundera igenom hur det blir och hur man ska styra det utifrån medborgarnas bästa.

Anf. 26 OSKAR ÖHOLM (m) replik:

Herr talman! När man lyssnar på Hans Stenberg får man lite svårt att få ihop det. Om det är som han påstår att man inte har utrett saker och ting ordentligt, att man saknar de nödvändiga underlag som krävs för att kunna fatta rimliga beslut blir det märkligt att det inte finns ett motförslag till majoritetens. Om Hans Stenberg på fullaste allvar upplever att det här inte finns underlag för att fatta beslut och sedan ändå i eftermiddag vid voteringen kommer att rösta ja för förslaget blir det märkligt. Det hänger inte ihop.

Oppositionen har två kritikspår nästan oavsett vad det gäller. Under hela finanskrisdiskussionen har det varit att regeringens politik är för lite och för sent. Det var det inte den här gången. Den här gången var det inte tillräckligt utrett. Det är antingen det ena eller det andra.

Då måste man fundera på hur trovärdig den kritiken blir. Det är kritik som är formulerad i ett yttrande som inte leder fram till att man har ett annat förslag. Vi är uppenbarligen överens om att det är bra med det transportslagsövergripande synsättet. Vi landar i en gemensam uppfattning om att detta kan effektivisera verksamheten och förmodligen bli ganska bra.

Då blir min naturliga fråga till Hans Stenberg hur många års ytterligare utredning han tycker hade behövts för att landa i det förslag som han ändå kommer att rösta ja för i eftermiddag.

Anf. 27 HANS STENBERG (s) replik:

Herr talman! Jag förstår att Oskar Öholm gärna vill tala om något annat, eftersom han ger sig in i finanskrisen. Det var väl ett lite dåligt val av ämne med tanke på hur regeringen har hanterat den frågan.

Jag tror inte att det hade behövts några års mer utredande av det här. Men man hade kunnat ta fasta på VTI:s yttrande, gått in och tittat på det och funderat på hur styrningen ska se ut, hur styrelsen ska se ut och hur den ska vara sammansatt.

Det vet vi i dag. Inte är det precis så att man lägger in den politiska styrningen där. Det sitter ett par kommunpolitiker där. Det är väl de som ska stå för de politiska avvägningarna på infrastrukturområdet nu framöver.

Det här tål att fundera på. Var kommer riksdagen in? Var kommer medborgarnas inflytande in?

Jag tycker av princip illa om att man flyttar över beslut som är politiska, och ideologiska i viss utsträckning, och lägger dem i händerna på tjänstemän att själva avgöra. Det beror mycket på vilka enskilda tjänstemän som kommer att hamna i de beslutande ställningarna. Det är ett bekymmer som man skulle ha ägnat ett par tre månader till att fundera över och försöka hitta lösningar på.

Jag tror att det är bra att vi har en sammanhållen syn på det här, men det är de här problemen vi skulle ha tittat på också innan vi går till beslut. Det känns som att ivern att sätta egna avtryck tar över sunda förnuftet. Det här behöver man kanske fundera över lite grundligare.

Anf. 28 OSKAR ÖHOLM (m) replik:

Herr talman! Jag delar för all del Hans Stenbergs uppfattning att när man genomför stora förändringar kan det skapa problem, särskilt i ett inledningsskede. Det är fullständigt givet att man måste följa upp och se hur politiken fungerar, om man behöver göra justeringar och så vidare. Allt detta är en naturlig del i det arbetssätt som man har.

Att riktigt tro på att kritiken är seriös när det ändå är ett förslag som Hans Stenberg själv stöder är svårt, tycker jag. Vad hade då alternativet varit? Jag gissar när jag läser det särskilda yttrandet att det hade varit att ha en mindre styrd utredning. Man ska i allmänhet utreda det och sedan kanske en gång till. Ytterligare en utredning ska tillsättas för att kanske landa i något som man egentligen är överens om.

Låt oss då ta den diskussionen. Har de delarna saknats? Inriktningen har legat ganska klar under rätt många års tid. Den har vi varit överens om, precis som Hans Stenberg säger. Utredaren har gått igenom detta ordentligt. Remissinstanserna är i huvudsak positiva till de förändringar som föreslås.

Utredaren har varit hos utskottet, redogjort för vilka förändringar som föreslås och gett möjlighet till diskussion och frågor. Precis som man skriver i det särskilda yttrandet fanns det möjlighet att diskutera frågan när regeringen lade fram sin budgetproposition. Det fortsätter nu i dag med en behandling av den proposition som finns där.

Prot. 2009/10:72
10 februari

*Ny myndighetsstruktur
på transportområdet*

Man kan fundera på vad som mer hade krävts av detta om man ändå är överens och tycker att inriktningen är riktig. För min del har jag lite svårt att köpa att kritiken är seriös när man ändå landar i att rösta ja.

Jag har förståelse för att Hans Stenberg och vänsteroppositionen tycker att tempot är lite för högt, men ett starkt reformtempo tror jag att Hans Stenberg och resten av oppositionen får vänja sig vid, både den här mandatperioden och nästa.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 10 §.)

Straffrättsliga frågor

7 § Straffrättsliga frågor

Föredros
justitieutskottets betänkande 2009/10:JuU7
Straffrättsliga frågor.

Anf. 29 KERSTIN HAGLÖ (s):

Herr talman! I dagens debatt tar vi upp de 150 motioner om straffrättsliga frågor som har lagts fram under allmänna motionstiden och som utskottet har behandlat. De behandlade yrkandena tar upp frågor som rör bland annat brott, straffmätning och påföljder. Vi socialdemokrater står bakom samtliga våra reservationer, men här och nu yrkas bifall till reservationerna 7 och 18.

Frågor om brott och straff bottnar i människors utsatthet. Vi vet att kriminalitet slår många enskilda människors liv i spillror. Vi vet att människor berörs djupt av konsekvenserna av kriminalitet. Därför är kriminalpolitiken en lika viktig som komplex fråga. Det är en fråga som handlar om allt, från människors grundläggande uppväxtvillkor, samhällets brottsförebyggande arbete och effektiviteten hos de rättsvårdande myndigheterna till den praktiska rättshjälpen efter en traumatisk brottsupplivelse och rehabilitering.

Vi socialdemokrater vill att varje del i samhället ska vara stark nog att både bekämpa, behandla och förebygga brott. Såväl brottet som brottets orsaker ska bekämpas. I dag ser vi ett samhälle, ett Sverige som glider alltmer isär. Under de år som den moderatledda regeringen har fått just regera har vi sett hur klyftorna har ökat och hur otryggheten har ökat. Många människor, unga som gamla, känner att de inte är med, dörren är stängd. Ur ojämlikhet, otrygghet, missbruk och segregation föds kriminalitet.

Herr talman! Rättsväsendet är en viktig del i vårt välfärdssamhälle. Den viktigaste och mest grundläggande rättspolitiska frågan är människors förtroende och tilltro till rättsväsendet, att människor känner att det finns rättssäkerhet och rättstrygghet i vårt demokratiska samhälle och att det finns tydliga signaler om vilka normer och gemensamma spelregler som gäller. Straffen förväntas ha förebyggande och avskräckande effekter.

Vi socialdemokrater har ett flertal reservationer som rör just rattfylleri och drograttfylleri. Frågan om hårdare tag mot alkohol och droger i trafiken är en fråga som engagerar och som diskuteras av många. Många är de frivilliga organisationer som aktivt bidrar till att sätta fokus på frågan att öka trafiksäkerheten och att minska antalet dödade och skadade i trafiken. De gör ett fantastiskt jobb, inte minst bland våra ungdomar där de bedriver ett förebyggande arbete. Dessa frivilliga organisationer deltar också väldigt konstruktivt i samhällsdebatten.

Undersökningar visar också att allt fler svenskar är beredda att ställa upp på en restriktiv alkoholpolitik, helt enkelt därför att de flesta vet att det hjälper. Det förebygger våld, misshandel och dråp.

Rattfylleri är ett allvarligt brott. Som alkoholpåverkad förare utsätter man sig själv och sina medmänniskor för livsfara. Varje dag görs i genomsnitt 12 000–13 000 rattfyllerikörningar i Sverige. Varje år dödas 125 människor i alkoholrelaterade olyckor. Varje år dör ca 15 personer i trafiken efter att ha blivit påkörda av rattfulla eller drograttfulla förare. Varje år skadas ca 1 000 människor svårt i Sverige i alkoholrelaterade olyckor.

Den förra socialdemokratiska regeringen hade långt framskridna planer på en lagstiftning redan 2006 i en rad frågor som skulle tydliggöra att såväl rattfylleri som sjöfylleri är oacceptabelt. Vi socialdemokrater ville se en skärpt lagstiftning om rattfylleri. Vårt förslag innehöll några viktiga huvudpunkter som helt enkelt kan uttryckas som strängare straff och två helt nya brott: vållande till annans död vid fordonstrafik och vållande till kroppsskada eller sjukdom vid fordonstrafik.

De lagarna hade kunnat vara i kraft i dag om inte den borgerliga regeringen hade dragit tillbaka förslagen. När utskottet skulle behandla propositionen *Ökade möjligheter att ingripa mot rattfylleri och sjöfylleri* år 2007 fanns inte dessa lagförslag med. Kampen mot rattfylleri har därmed förlorat flera år.

Nu hänvisar utskottsmajoriteten till att regeringen avser att lämna en proposition i mars i år som rör skärpt straff för vållande till annans död. Det är bra, men i propositionen finns inte något förslag till straffskärpning för vållande till kroppsskada eller sjukdom. 1 000 människor skadas svårt i Sverige varje år.

Man väljer alltså att inte införa två helt nya brott i lagstiftningen som i raka ordalag skulle innebära en direkt koppling till vållandebrott i trafiken, som vi socialdemokrater vill. Vi vill visa att vi menar allvar med nollvisionen. Ingen ska dö eller skadas allvarligt i trafiken. Lagstiftning är en del i att visa samhället att vi tar politiskt ansvar.

Herr talman! Många rattfyllerister har alkoholproblem som kräver både vård och behandling, vilket också forskningen vid Karolinska Institutet i Solna har visat. Därför är det bra att Samverkan mot alkohol och droger i trafiken, som förkortas Smadit, har börjat utvecklas runt om i landet för att minska återfallsfrekvensen. Det är en arbetsmodell som innebär att ertappade förare ska erbjudas vård inom 24 timmar.

Det är också bra att antalet drogtestar och utandningsprov ökar. Polisen har utvecklat sin praktiska kompetens och sitt taktiska arbete mot droger och alkohol i trafiken. Men läget ser olika ut beroende på i vilket län du bor. Därför anser vi socialdemokrater att mer måste göras. Bra kan bli bättre. Polisen måste utveckla en samlad nationell strategi för sitt

arbete. Kampen mot alkohol och droger i trafiken måste föras både ute i trafiken och genom tidiga förebyggande insatser bland våra unga. Kampen måste föras inom primärvården och på arbetsplatser, liksom med begränsning av öppettider och serveringstillstånd på våra krogar.

Allt detta är bra, liksom att vi har flera utökade drogtester och utandningsprov. Det vi också skulle kunna se framöver är kravet på införande av alkolås. Där borde Sverige kunna vara ett föregångsland.

Herr talman! Sverige är och har varit ett föregångsland inom flera områden. Jag ska nu gå över till ett annat område, där vi rödgröna också har en gemensam reservation.

I Sverige har vi socialdemokrater tillsammans med Vänstern och Miljöpartiet under många år prioriterat bekämpningen av prostitution och människohandel för sexuella ändamål. Nu vill vi gå vidare. Därför har vi en gemensam rödgrön reservation där vi menar att det är dags att skärpa synen på koppleri genom att ersätta det begreppet med ”människohandel för sexuella ändamål”.

Koppleribrottet har som grund att det skulle finnas en frivillighet i överenskommelsen mellan säljare och köpare. Den frivilligheten är fullständigt falsk. Varje köp av någons kropp bygger på ett utnyttjande av dennes utsatthet. De kvinnor och flickor som säljer sina kroppar befinner sig oftast i vanmakt på grund av drogberoende, fattigdom eller annan utsatthet.

Vi anser också att en sådan brottsrubricering skulle öka skyddet för brottsoffret. Skulle de som i dag döms för koppleri i stället dömas för människohandel skulle det innebära att brottsoffret fick ökade möjligheter till både upprättelse och skadestånd. Dessutom ger människohandel ett betydligt högre straffvärde, vilket vore mer i överensstämmelse med brottet.

Herr talman! Även om det vi nu debatterar i mycket handlar om lagstiftning och straff kan vi socialdemokrater aldrig låta debatten enbart handla om hårdare, strängare och tuffare tag. Såväl brottet som brottets orsaker måste bekämpas. Här går den viktigaste skiljelinjen mellan oss och den moderatledda regeringen.

Det förebyggande arbetet är A och O. De investeringar som görs i förebyggande syfte har stora förutsättningar att tjäna in sig själva på kort tid. Då handlar det om insatser mot alkohol och droger, åtgärder inom skola, insatser inom bostads- och arbetsmarknadspolitik, en rättvis fördelning av våra gemensamma skattepengar och ett starkt välfärdssamhälle för att alla ska ha möjligheten att känna tryggheten att färdas väl genom livet.

I detta anförande instämde Karl Gustav Abramsson och Margareta Persson (båda s).

Anf. 30 LENA OLSSON (v):

Herr talman! Vi har nu att behandla ett motionsbetänkande om straffrättsliga frågor. Jag kan instämma i mycket av det Kerstin Haglö har framfört i fråga om att medborgarna ska ha tillgång till ett rättsväsen som de har förtroende för. Det är grundläggande. Det är också viktigt med det förebyggande arbetet. Det är A och O för att förhindra brott.

Vi står naturligtvis bakom alla reservationer, men för tids vinnande vill jag yrka bifall till reservationerna nr 7, 9 och 21.

Reservation nr 18, Särskilt vållandebrott vid rattfylleri, är en fråga som vi i Vänsterpartiet har drivit. Jag tar på mig att jag missade reservationen i utskottsarbetet, men vi kommer att rösta för reservationen.

Vänsterpartiet har väckt motioner om bland annat tortyr. Det finns en lång historia bakom frågorna. S, v och mp har en gemensam reservation om tortyrbrott:

”Sverige är bundet av FN:s tortyrkonvention sedan 1986. Konventionen kräver att staterna definierar tortyr som ett brott i nationell rätt – detta för att man ska kunna lagföra personer som misstänks för tortyr och som befinner sig i landet, om de inte utlämnas. Sverige har inte kriminaliserat tortyr. Många former av tortyr är dock kriminaliserade som andra brott. FN:s kommitté mot tortyr anförde i sitt yttrande att man, trots statens försäkran att alla handlingar som kan beskrivas som tortyr är straffbara enligt brottsbalken, beklagar att Sverige inte förändrat sin inställning när det gäller att införa brottet tortyr i den nationella lagstiftningen.”

Utskottet har svarat att man tycker att frågorna är angelägna. Utskottet beklagar att det inte har kommit någon lagstiftning på området. Jag kan läsa mig till att arbetet ”bereds aktivt”. Det brukar stå att man bereder frågan, men nu står det att man bereder den aktivt. Jag skulle vilja fråga majoriteten vad som menas med detta uttryck. Kan vi förvänta oss att det kommer en lagstiftning i dessa båda frågor, det vill säga tortyr samt folkmord och brott mot mänskligheten? Jag skulle bli glad om jag kunde få svar på det.

Sedan har vi reservation nr 21. Det är väl lika bra att debatten får börja. Vi vill avkriminalisera eget bruk av narkotika. Jag vet att frågan kommer att tas upp av majoriteten, men jag vill ändå framföra å Vänsterpartiets vägnar följande:

”En avkriminalisering av det egna bruket av narkotika ger inga direkta effekter när det gäller antalet intagna i anstalt, eftersom eget bruk i allmänhet inte ger fängelsestraff. Däremot skulle den få effekter för polisens arbete. Polisen har under senare år fokuserat alltmer på den enskilda missbrukaren och minskat sitt fokus på langningen. Att vrida tillbaka denna bild bedömer vi skulle få en större effekt för att minska narkotikamissbruket. Samtidigt stämplas inte den missbrukande automatiskt som kriminell, vilket har betydelse för samhällets möjligheter att få kontakt med och hjälpa honom eller henne. En person som betraktas och behandlas som kriminell stöts ut ur samhällsgemenskapen, och en sådan marginalisering har också täta samband med utvecklingen av tungt missbruk.”

Av betänkandet framgår att narkotikapolitiken innebär att det är kriminaliserat att ha narkotika i kroppen. Vi menar på att man sticker huvudet i sanden. Vi vill komma åt problemet. Det blir svårt att komma åt problemet om man inte betraktar det precis som det är, nämligen ett missbruk. Det finns massvis med missbruk i samhället. Det finns alkoholister. För mig och för Vänsterpartiet spelar det ingen roll vad du är beroende av: alkohol eller narkotika. Du sitter fast i ett missbruk som du har svårt att ta dig ur.

Vi har lagt fram en rapport. Jag tror säkert att alla har läst den. I rapporten framgår att den mobilisering mot narkotika som fanns nu är borta.

Den skulle naturligtvis ha fortsatt. Det var ett mycket gott arbete, och mycket skedde i förebyggande syfte.

Vi skulle vilja se en parlamentarisk utredning med uppdrag att följa upp vilka konsekvenser ökade sociala skillnader får för narkotikamissbrukets utbredning.

Vi menar på att människor inte blir hjälpta av att kriminaliseras. Vi hjälper människor genom att se deras beroende av en drog och genom att se till att de får bättre vård och behandling. Vi som sitter här i dag vet hur missbruksvården ser ut. Jag har besökt anstalter där de säger att det ska gå så långt att man hamnar inom Kriminalvården innan man får relevant hjälp. Så får det inte gå till, tycker vi i Vänsterpartiet.

Vi vill också att det ska finnas en behandlingsgaranti med krav på avgiftning inom sju dagar. Vi vill också att fler ska ges möjlighet till kontraktsvård och vårdvistelse – detta för att aktivt göra något åt den utbredning av narkotikaproblemet som finns i dag.

Kerstin Haglö tog upp reservationer om koppleri och människohandel, och jag ställer mig bakom det Kerstin har sagt. Med det som även jag har sagt kan debatten säkert börja.

Anf. 31 KARIN NILSSON (c):

Herr talman! Betänkandet behandlar nästan 150 motionsyrkanden från de allmänna motionstiderna 2007, 2008 och 2009. Det innehåller allt från hets mot folkgrupp och tvångsgifte till eftersupning och avkriminalisering av eget bruk av narkotika, som ni hörde här nyss.

Jag hade förstås förväntat mig att en moderat skulle stå i talarstolen och hålla det inledande anförandet med en bred orientering om innehållet. Nu fick jag för ett fåtal minuter sedan veta att hon dess värre är sjuk. Jag tänker trots detta ta upp de frågor jag själv har prioriterat i mitt manus, och jag hoppas att jag ändå på något vis ska kunna få med en hel del så att ni förstår hur omfattande materialet är.

Jag skulle vilja börja med narkotikafrågan, som Lena Olsson precis avslutade med. Först och främst vill jag göra en rättelse när det gäller Narkotikakommissionen. Lena Olsson påstod att den har tagits bort, men den finns kvar. Den finns under en annan ledning och struktur, men den finns kvar.

I detta betänkande tycker jag att det är anmärkningsvärt att Vänsterpartiet yrkar på att vi ska göra det enklare att bruka narkotika i det här landet. Det är en politik som vi i Centerpartiet absolut inte kan ställa upp på. Vänsterpartiet talar om att eget bruk av narkotika ska avkriminaliseras. Det ska utan urskiljning kunna omfatta alla sorters narkotika. Det ska alltså vara fritt att röka hasch, injicera heroin eller snorta kokain. När Vänsterpartiet säger att eget bruk av narkotika ska vara lagligt säger de också att innehav för eget bruk ska vara lagligt – eller var dras gränsen? Det går ju knappast att tänka sig någon annan följd av förslaget eftersom den som använder narkotika måste inneha narkotikan innan han eller hon använder den.

Vänsterpartiet menar att detta förslag skulle underlätta polisens arbete. Men var drar man gränserna? Här kan man verkligen tala om en omsvängning i svensk narkotikapolitik och en mycket stor försämring för den svenska polisens möjligheter att bekämpa narkotikan i samhället. Min fråga är hur Miljöpartiet och Socialdemokraterna ställer sig till för-

slaget. Kommer de rödgröna vid en eventuell valseger i höst att göra det lagligt att bruka narkotika i Sverige? Kerstin Haglö avslutade sitt anförande med att tala om hur viktigt det är med förebyggande arbete mot alkohol och droger. Jag vill då inte se en sådan utveckling.

Herr talman! Jag vill också ta upp ett antal andra spörsmål där oppositionspartierna reserverar sig. När det gäller eftersupning är Centerpartiets inställning fortfarande att det borde gå att lagstifta mot att dricka alkohol direkt efter en olycka, på samma sätt som norrmännen har gjort. Det är en svår lagteknisk fråga, men jag är övertygad om att den återkommer, och Centerpartiets inställning är klar.

Miljöpartiet har en reservation där de menar att trafikförseelser borde ge dagsböter i stället för fasta bötesbelopp. Det kan jag också instämma i – det är ett gammalt centerpartistiskt förslag som Miljöpartiet nu har tagit upp. Vi menar också att det är rimligt att nivån på böter ska avgöras av den enskildes ekonomiska ställning. Med dagens system kan boten efter en hastighetsöverträdelse vara en svår prövning för den som inte har särskilt mycket pengar, till exempel en fattig student, medan en miljonär inte nämnvärt bryr sig om små summor och små förseelser. Här ser jag fram emot den översyn av påföljder som kommer att presenteras och som utskottet hänvisar till.

När det gäller tortyrbrott tycker även Centerpartiet att vi ska ha en självständig tortyrbrottslagstiftning i Sverige, men man ska samtidigt komma ihåg att alla gärningar som i dag ingår i tortyr redan är kriminaliserade. Det gäller exempelvis misshandel, olaga frihetsberövande eller fridskränkning. Detta är frågor som för tillfället utreds eller bereds på departementet, och därför bör riksdagen precis som man uttrycker i förslaget inte vidta ytterligare åtgärder just nu.

Herr talman! Jag har en fråga till framför allt Socialdemokraterna. Socialdemokraterna yrkar på och reserverar sig för att koppleribrottet ska avskaffas och i stället läggas in under människohandelsbrottet. Det är något som Kerstin Haglö beskrev. I dag är straffskalan för koppleri upp till fyra års fängelse, medan människohandel har minst två år i straffskalan. Det är alltså mycket stor skillnad, och frågan är vilken straffskala deras variant av människohandelsbrott ska ha. Ska Socialdemokraterna sänka straffskalan för människohandel? I koppleribrott ingår brottslighet som mycket väl skulle kunna ta plats i människohandelsbrottet, men det ingår också mindre grova koppleribrott. Ett exempel är en hyresvärd som inte hindrar att en uthyrd lägenhet används för prostitution. Ska hyresvärderna dömas för människohandel?

Jag menar att en sammanblandning av det i och för sig avskyvärda koppleribrottet med det fruktansvärda människohandelsbrottet innebär en försvagning i samhällets syn på människohandel, särskilt om alla typer av koppleri ska omfattas av människohandelsbrottet. Den nuvarande regeringen har infört flera exempel på graderingar av brott, till exempel våldtäkt och grov våldtäkt, med syftet att kunna tillämpa flera grader i straffskalan och tydliggöra vad som är att betrakta som särskilt grova brott. Förslaget från Socialdemokraterna anser jag skulle ge helt motsatt effekt.

Herr talman! Med detta anförande yrkar jag bifall till förslaget i justitietskottets betänkande och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 32 LENA OLSSON (v) replik:

Herr talman! Karin Nilsson ondgjorde sig mycket över vårt förslag att eget bruk ska avkriminaliseras. Jag tyckte att jag i talarstolen förklarade ganska bra vilken avsikt vi hade med det, och meningen är inte att man ska få använda narkotika hej vilt. Vi vill avkriminalisera det man har i kroppen. Det man har i fickan eller det man har i rummet ska fortfarande vara kriminaliserat.

Karin Nilsson, du måste väl ändå erkänna att vi har ett gemensamt problem? Att bara säga att det är kriminellt och sedan över huvud taget inte göra någonting mer gör inte att vi kommer åt problemet. Det handlar om människor som är beroende av en drog. Det är precis samma sak om man har ett annat missbruk, till exempel missbrukar alkohol. Man sitter fast i ett drogberoende, och den största hjälpen behöver man naturligtvis med vård och behandling.

När man kommer till en anstalt och får höra – och det är inte bara en gång, utan det är nästan varenda gång man besöker en anstalt – att det ska gå så långt att människor kommer in i kriminalvården innan de får relevant hjälp måste det vara något fel, Karin Nilsson. Vi måste våga se det, och vi måste också våga göra någonting åt det. Vi måste komma med förslag, som vi har gjort i denna rapport och som vi är ganska säkra på skulle förebygga på många sätt.

Anf. 33 KARIN NILSSON (c) replik:

Herr talman! Jag tycker fortfarande att det låter skrämmande att det du har i kroppen skulle vara lagligt medan det du har i fickan skulle vara olagligt. I en razziasituation går det väldigt kvickt att stoppa i sig det man råkar ha i fickan för att inte åka fast, vilket verkligen skulle kunna ha en förödande effekt. Jag känner alltså att denna gränsdragning är märklig, och jag ser nog ändå att det om vi ska kunna ha ett redskap för polisen att jobba med måste handla om att behålla kriminaliseringen.

Söka hjälp bör man kunna göra i sammanhang då man inte är under rus. Då är man alltså inte olaglig. Det måste finnas möjligheter för samhället att hjälpa utan att för den skull göra ett användande av droger lagligt här i Sverige. Det handlar om droger som vi gör allt för att varna nya generationer för att komma in i. Skulle vi då dessutom säga att vi är beredda att godkänna det och inte blunda för det, att det är helt okej? Jag förstår över huvud taget inte idén, och jag förstår som sagt inte polisens möjligheter att jobba med detta på ett förebyggande sätt där man hittar gränserna för vad som är möjligt. Det är som sagt lätt att plocka upp det ur fickan och stoppa det i sig, och så är man helt plötsligt laglig.

Anf. 34 LENA OLSSON (v) replik:

Herr talman! Det låter väldigt enkelt, Karin Nilsson. Man sitter fast i ett missbruk, vare sig man använder alkohol eller andra droger, och så en dag är man spiknykter och söker vård. Men det fungerar inte så. En missbrukare är fast i ett beroende. Om missbruk dessutom betraktas som kriminellt är det svårare för dessa människor att söka vård. Det säger sig självt.

Man kan inte bara gömma sig bakom att det här är kriminellt och sedan inte göra någonting. Man måste inse att vi har ett reellt problem med alla möjliga droger i samhället. Vi kan säga att det är förbjudet och så gör

vi ingenting mer. Även om det är kriminellt fortlöper missbruket. Det finns orsaker till det. Det kanske inte bara handlar om en som slänger i sig, fast det kan hända att det är så, utan det finns människor som är i stort behov av hjälp och vård ute i samhället.

Ska vi ställa upp och hjälpa dem på ett relevant sätt, eller ska vi bara säga att det är kriminellt, och så gör vi ingenting mer? Det tycker jag skulle vara oansvarigt, för det här är ett stort problem.

Det kan hända att jag missuppfattade dig, Karin Nilsson, men skulle det vara fel att jobba förebyggande? Jag hoppas att jag har missförstått dig, men det lät så.

Anf. 35 KARIN NILSSON (c) replik:

Herr talman! Det är definitivt inte fel att jobba förebyggande. Det var inte min avsikt att uttrycka mig så att det kunde missuppfattas. Jag ifrågasätter hur detta rimmar med det förebyggande arbetet. Jag har väldigt svårt att se att Vänsterpartiets förslag går ihop med det förebyggande arbetet. Jag tycker precis tvärtom – jag tycker att man öppnar för droganvändning i samhället.

Det finns vårdinstanser i dag, sociala myndigheter och socialkontor som givetvis tar emot dem som söker vård. Inte sjutton står det en polis på tröskeln och säger: Nehej, det här är olagligt, du åker fast bara för att du kommer hit. Visst, det är olagligt, men om man söker vård även i ett påverkat tillstånd är man naturligtvis välkommen in för att tas om hand om man aktivt söker vård. Det man önskar är att många söker och vill ha vård. Att detta skulle vara en hindrande tröskel att ta sig över har jag väldigt svårt att se.

Jag har otroligt svårt att se att det skulle förändra situationen till det positiva att göra det lagligt.

Anf. 36 JOHAN PEHRSON (fp):

Herr talman! Till straffrätten ska vi hålla oss något pragmatiskt. Att snöa in på enskilda teorier om allmän prevention eller ren vedergällning låter sig inte göras i en modern lagstiftning.

Straffrätten handlar om vilka lagar vi stiftar för att markera vad som är rätt och vad som är fel, framför allt det som vi tycker är mycket fel, det vill säga hur långt straffet ska vara och om det ska avspegla hur avskyvärt vi tycker att brottet är.

För de flesta människor i Sverige räcker det med att konstatera att något är förbjudet för att man ska avstå från ett visst beteende. Det är därför vi har variationer i straffvärdet. Andra människor kalkylerar dock med risken för upptäckt och ett eventuellt efterkommande straff. Är ekvationen där felaktig är det klart att risken är stor att dessa personer struntar i lagar och begår brott för sin egen vinnings skull.

Jag vill verkligen vara tydlig med att för Folkpartiet är straffrätten inte det enda verktyget för att minska brottsligheten. Vi om några är tydliga med att man måste fokusera på brottslighetens orsaker. Vi vet att det är jätteviktigt att bekämpa social misär i allmänhet och droger i synnerhet. Vi vet att skolor som ger unga chanser i stället för chanslöshet är jätteviktiga om vi ska minska kriminalitet på lång sikt. Vi vet också att arbete i stället för bidrag och understöd är jätteviktigt för att man ska känna gemenskap och kunna delta aktivt och med stolthet i samhället.

Därför måste straffrätten balansera olika sorters brottslighet och dess olika drivkrafter. Med detta sagt krävs det dock en relevant straffrätt som möter en rätt krass verklighet. Därför är vi glada över att man från regeringens sida, och Folkpartiet har varit med i det arbetet, har kunnat driva fram ett förslag som nu föreligger om mycket skärpta straff när det gäller grov brottslighet, grova våldsbrott. Det är orimligt låga straff i dag för grov misshandel om man slår ned någon med ett basebollträ. Detta ändrar vi nu så att straffet skärps. Det är väldigt få människor som ägnar sig åt sådan verksamhet, tack och lov, men de som gör det mår bra av en längre tids inlåsning.

Vi skärper synen på utpressning, vi skärper synen på organiserade brott. Det är mycket värre när människor begår organiserat brott med syftet att bara tjäna pengar. En del brott begås av människor som är djupt olyckliga, missbrukare, satta under svår fysisk eller psykisk press. Dem som endast håller på med brott för att tjäna pengar kan vi nu låsa in något längre. De får en sämre brottsekvation för sin verksamhet.

Vi är också tydliga med att återfall i brott ska ses med skärpt allvar. Det är självklart så att den person som begår ett brott alltid ska få en ny chans. Det är mycket därför vi på våra fängelser och i vårt straffsystem rehabiliterar människor. Men de personer som gång på gång begår ibland mycket grova brott, för den delen brott som inte har så högt straffvärde, behöver en längre tids inlåsning för sin rehabilitering.

Jag var nyligen på ett besök i Skaraborg och träffade poliser som jobbar i tuffa och svårt utsatta områden. De kände en väldig frustration, och jag fick ett exempel som jag tror att jag har fått tusen gånger, men jag tar det exemplet. Där jagar man en person som oavbrutet kör bil olovligt, ibland påtänd, ibland kraftigt berusad. Personen togs in gång på gång för grov olovlig körning, men straffvärdet blir inte särskilt högt. Polisen hade tagit den här personen för 23:e gången.

Det fanns någon gång något parti i riksdagen som sade att man skulle låsa in folk efter tredje gången, tredje gången gillt. Tredje gången man begick ett brott skulle man få ett skärpt straff, lite förenklat. Jag ska villigt erkänna att 23:e gången gillt är okej för Folkpartiet, för någonstans måste man fundera på när man ska markera att personer är farliga. Den här personen kanske någon gång kör över en människa, och det är någon som bär ansvar för att den personen går ute.

Här levererar man förslag från regeringen som jag tycker är mycket bra. De riktar sig mot den grövsta brottsligheten och den organiserade brottsligheten. Där är det bäst att ändra brottsekvationen.

Vi skärper också synen på människohandel. Vi gör det lättare att döma för människohandel. Det finns en lagrådsremiss där sådant förslag ligger framme. Vi tar bort kravet att människan som styr detta ska ha kontroll över offret. Detta ska inte vara avgörande. Vi ser till att den dubbla straffbarheten tas bort så att man kan döma lättare här i Sverige. Det svarar delvis mot vad som anförs i några av reservationerna, och jag tycker att det är väldigt bra.

Herr talman! För Folkpartiet är det viktigt att vi parallellt med straffbarhet och straffvärde fokuserar på pengarna. Det kommer vi att prata om senare i dag då vi ska prata om processrätten. Det är helt självklart att dessa människor som håller på med grova brott inte är sadister generellt. De är värderingslösa människor som kränker andra systematiskt och

ibland struntar i om de lemlästar eller dödar folk. De har ett enda syfte – snabba cash. De vill tjäna pengar, och de vill göra det på andra människors bekostnad.

Därför är det viktigt att vi går hårt åt deras brottsvinster och gör det än mer enkelt att beslagta deras resurser. Begår man grova brott ska man riskera längre tids inlåsning, och man ska också lättare bli av med pengarna. Då drar vi undan den ekvation som gör att många ägnar sig åt brottslighet.

Herr talman! Det här betänkandet avslöjar vissa inställningar hos oppositionen. Jag vill understryka att det är några öppna dörrar som slås in. Rattfylleriet tas upp här. Vi har också i förslaget, som jag redogjorde för nyss, skärpt synen på grovt vållande till annans död, det vill säga att om man kör en bil och är berusad innebär det att man faktiskt kan köra ihjäl någon, och det är ingen annan än den som kört den bilen som har ansvaret för detta. Detta är en skärpning som har efterfrågats.

I reservationen om organiserad brottslighet efterfrågas skärpt syn. Det har jag redogjort för.

Mutbrottet tas upp, det vill säga när människor förstör vårt system av ordning och reda i samhället genom att muta sig fram, betala pengar under bordet och så vidare. Om detta har vi en utredning på gång. Jag hoppas att vi kan återkomma.

Ett intressant förslag som finns i en reservation, som jag tycker att vi ska titta närmare på, är om detta med förverkande av bilar. Jag nämnde exemplet med mannen som oavbrutet körde bil olovligt. Här har vi gjort det lättare att beslagta bilarna. Men det finns fortfarande en oskälighetsdel i kravet på att ta hand om detta. Är det en person som kör olovligt och bilen är mycket dyr, är det svårare att beslagta den därför att det anses som oskäligt. Jag tycker inte att det spelar så stor roll. Är man gång på gång ute och kör bil utan körkort är det en signal om att man skiter i andra människors liv. Då ska bilen förverkas. Detta tycker jag att vi ska fundera på om vi kan gå vidare med. Detta är en reservation som är värd att tas på allvar.

Herr talman! Om jag får använda någon minut till måste jag nämna Vänsterpartiets fantastiska ingångar med att det ska vara tillåtet att knarka.

Jag träffar rätt många människor runt om i Sverige som jobbar inom sjukvård, missbrukarvård och inom kommuner, och alla jobbar de med att försöka minska narkotikans skadeverkningar – denna narkotika som förstör livet för individer, för familjer, för vänner och kamrater. Detta är ju någonting som är kriminaliserat för att man ska kunna gripa in.

Med Vänsterpartiets logik, som vi har fått redogjord för här, är det mängder av saker som är missbruk. Människor missbrukar sex, människor missbrukar sprit, människor missbrukar sin fysiska styrka och använder våld. Ska detta också avkriminaliseras? Det är häpnadsväckande!

Det finns en mjukhet och en otydlighet från oppositionen i synen på narkotika, vilket oroar mig. Jag hoppas verkligen att de som ingår i oppositionen tillsammans med Vänsterpartiet gör klart för Vänsterpartiet att detta inte är ett bra sätt att gå fram med politik.

Beskrivningen att det inte görs någonting i Sverige vad gäller missbrukarvård är nästan oförskämd, i alla fall mot alla människor som jag har träffat som gör otroliga insatser i landsting och kommuner för att se

till att människor slutar att använda narkotika. Att säga att du får fortsätta att knarka utan att samhället med tvång griper in är inget bra svar. Det är ett dåligt svar, ett svar som signalerar hopplöshet.

Herr talman! Folkpartiet står bakom majoriteten i detta betänkande. Jag yrkar avslag på de reservationer som finns och på de motioner som har lämnats in. Men det finns en hel del här att jobba vidare med.

Jag ska bara nämna att om det är någonting som Folkpartiet ser att vi måste göra framöver när det gäller straffrätten, så är det att vi måste ta tag i olaga hot i alla dess former. Jag ser en del av Sveriges framtid på åhörarläktaren här. Ni vet hur det ser ut med olaga hot i dag. En hel del används och en hel del människor kränks av dessa, till exempel på nätet. Hur möter vi i en ny tid och på nya arenor brott i olika former, till exempel olaga hot?

Jag tycker att vi ska titta vidare på rånbrottet. För Folkpartiet är det alltid svårt att förstå att ett rån som begås mot en butik eller bank med ett låtsasvapen, så kallad soft air gun, kan betraktas annorlunda än om det är ett riktigt vapen.

Tillträdesförbud till butiker för folk som systematiskt stjälar tycker jag att vi ska fundera på. Det är ingen mänsklighet rättighet att stjäla. Jag tycker att vi ska fundera på snatteribegreppet över huvud taget. Stöld är stöld och ska kallas stöld. Jag tycker att vi ska titta på olagliga spel. Penningtvätt återkommer jag till i nästa debatt.

Sist men inte minst, herr talman, tror jag att vi måste göra en rejäl upprepning i påföljdssystemet. Vi behöver en reform som skapar mer adekvata och relevanta påföljder för de brott som begås. På så sätt håller jag med Vänsterpartiet i deras tidigare inlägg om att man möter många människor i fängelser som man undrar vad de verkligen gör där. Varför åker människor in på två tre månader, vilar upp sig, äter upp sig, kanske är drogfria några veckor eller en månad och sedan åker ut i en situation som är helt oacceptabel?

Herr talman! Med detta avslutar jag mitt inlägg. Ursäkta att jag över-skred talartiden något.

Anf. 37 KERSTIN HAGLÖ (s) replik:

Herr talman! Det är oerhört intressant att höra Johan Pehrson berätta om allt som ni ska göra. Ni har knappt ett år på er. Men du talar ingenting om det som ni inte har gjort.

Nu ska du och jag tala om eftersupning. Vi socialdemokrater har en reservation om detta.

I samband med utredning om misstänkt rattfylleri eller grovt rattfylleri förekommer det ofta att föraren hävdar att alkoholen har intagits efter olyckan. Det kan då skapa oerhörda problem i utredningen, att åtal inte väcks eller att det blir en friande dom i domstolen. Det innebär också oerhört mycket jobb för Rättsmedicinalverket som ska kolla upp allt detta. Det innebär ökade kostnader för rättsväsendet. Det är inte rimligt att man ska klara sig undan ansvar genom att skylla på förtäring av alkohol i efterhand.

Vi socialdemokrater hade ett långt framskridet förslag 2006. Det försvann någonstans på Regeringskansliet. Tyvärr tog inte den moderatledda regeringen stafettpinnen, för när propositionen sedan kom om ökade möjligheter att ingripa mot rattfylleri och sjöfylleri fanns inte

lagförslaget med. Nu svarar ni att förslaget bereds på Regeringskansliet. Alltså har ett färdigt lagförslag beretts i tre år till.

Nu ställer jag frågan till Johan Pehrson: Anser Johan Pehrson att eftersupning ska kriminaliseras?

Prot. 2009/10:72
10 februari

Straffrättsliga frågor

Anf. 38 JOHAN PEHRSON (fp) replik:

Herr talman! Ja, jag skulle vilja att det var möjligt. Orsaken till att vi inte har kriminaliserat det är att det framförts rättssäkerhetsaspekter från rätt tunga laginstanser. Det finns ganska tunga invändningar mot detta.

När jag pratar med svenska poliser som jobbar med säkerhet på våra vägar pratar de om mängder av saker. Ibland kommer frågan om eftersupning upp. De har hört eller själva varit med om att detta förekommit.

Senast jag var på en utfrågning om detta rörde det sig om ett tjugotrettiofall per år där detta påstods. Ofta kan man ändå bevisa att personen faktiskt har dragit i sig en sjuttifemått brännvin efter att ha kört på någon i en trafikorsning med förklaringen: Jag mådde så dåligt och blev så nervös. Som det funkar med utandningsprov och blodprov kan man i regel bevisa att personen har gjort detta efteråt, och då blir personen dömd. I något enstaka fall kan en person tänkas klara sig undan med detta. Det har funnits några sådana exempel.

Slutet på detta långa svar är: Jag kommer inte att ge upp tanken på att detta är något som vi eftersöker. Men jag borde också meddela Socialdemokraterna att för oss i Folkpartiet är frågorna om rättssäkerhet mycket centrala, och vi slarvar aldrig med dessa frågor. Vi kommer inte att kunna leverera ett förslag förrän vi har hittat ett förslag som får godkänt ur rättssäkerhetsaspekt. Det är orsaken.

Jag är lite förvånad över att Socialdemokraterna ser så lättvindigt på detta med rättssäkerhet när det gäller också den här typen av brottslighet.

Anf. 39 KERSTIN HAGLÖ (s) replik:

Herr talman! Det är intressant, Johan Pehrson, att när vi 2006 skulle lägga fram lagförslaget och det var ute på remiss stod din vän i alliansen, Johan Linander, och talade sig varm för att ni var helt överens om det här. Likaså var din partikamrat Tobias Krantz ute och sade att eftersupning skulle kriminaliseras. I tre år har ni glidit på frågan. Och nu säger Johan Pehrson att det handlar om rättssäkerhet.

I Norge, Johan Pehrson, finns en lag som fungerar alldeles utmärkt. Där får en motorfordonsförare inte dricka alkohol eller inta något annat berusningsmedel de första sex timmarna efter en körning där han eller hon har varit med om en olycka om han eller hon förstår eller borde förstå att det kan leda till en polisundersökning. Brott mot detta bestraffas med samma påföljd som vid rattfylleri.

Vad gäller provtagningen, Johan Pehrson, har Rättsmedicinalverket 130–140 ärenden varje år. I så gott som samtliga fall kan påstående om eftersupning betraktas som ett rent påhitt. Denna provtagning kostar dock mycket pengar. Med en lagstiftning som den i Norge hade vi sluppit denna kostnad inom rättsväsendet.

Anf. 40 JOHAN PEHRSON (fp) replik:

Herr talman! Jag vill be Kerstin Haglö reflektera över att om Socialdemokraterna regerade i tolv år utan att komma fram med något förslag kan det tänkas att det hade att göra med att detta är lite komplicerat. Den tanken slår i alla fall mig.

Den norska lagstiftningen ligger på mitt rum, och jag har tittat på den. Den har dock långt ifrån löst problemet med supande och bilkörning i Norge. Det här är en detalj, om än viktig.

Rättssäkerhet är alltid en kostnad. Vi kommer att behandla intressekonflikten mellan effektivitet och rättssäkerhet i nästa debatt. Om en nykter person har varit med om en trafikolycka och blir chockad och håller i sig brännvin som ligger i vägkanten, ska den personen ändå dömas? Det är en konstig syn på människor som mår dåligt. Jag håller med om att de flesta antagligen ljuger men om det är sanning ska man ha rätt att bevisa sin oskuld. Du kommer inte runt problemet, Kerstin Haglö. Det kommer ändå att bli blodprov som ska provas och så vidare.

Jag uppskattar att du begärde replik på mig, Kerstin Haglö, men ser man på hela straffrätten och vad vi gör där har du verkligen fokuserat på en detalj. Rattfylleri är en viktig fråga, men det finns större grepp att ta om man vill komma till rätta med detta. Ett är att se till att de som kör ihjäl folk får skärpt straff. Sätter man sig i en bil måste man ta ansvar. Att köra onykter kan liknas vid att springa runt med en osäkrad pistol och skjuta prick. Då kan folk drabbas. Nu skärper vi straffen, och det är ett viktigt steg på vägen.

Anf. 41 LENA OLSSON (v) replik:

Herr talman! I mitt anförande ställde jag en fråga om kriminaliseringen i svensk lagstiftning av tortyr, folkmord och brott mot mänskligheten. Jag har ännu inte fått något svar. Jag hoppas att Johan Pehrson kan lämna besked om varför det här har dröjt så länge. Man skriver i betänkandet att det bereds aktivt. Jag tror att det är första gången jag ser att något bereds "aktivt". Annars brukar det stå att det bereds. Jag skulle vara glad om jag fick lite mer information om hur nära eller långt borta detta ligger.

Herr talman! Alliansen talar ofta om förslag som inte är framlagda för riksdagen, till exempel när det gäller straffskärpningar. Det blir svårt för oss i oppositionen att bemöta det när vi inte har någon proposition. Vi kan därför inte ta ställning till pressmeddelanden och så vidare. Det måste ni ha respekt för.

Johan Pehrson raljerar. Det är han ganska duktig på, och ibland skratrar även jag. Men frågan om avkriminalisering av eget bruk ska man inte raljera över. I förra replikskiftet om eftersupning menade Johan Pehrson att om någon vid en trafikolycka känner sig trängd och ser en flaska sprit måste man förstå att denne i ren förtvivlan kan bli sugen och halsa i sig den. Jag relaterar det till avkriminaliseringen av eget bruk. Vi har en drogproblematik som vi måste göra något åt. Vad gör ni för att förebygga denna problematik?

Anf. 42 JOHAN PEHRSON (fp) replik:

Herr talman! Frågan om tortyr har funnits på dagordningen sedan 1986. Brott som att slipa av tatueringar med vinkelslip, sticka folk med

knivar och bränna folk med cigaretter är förbjudna i svensk lag i dag; det är inte straffritt. Frågan är om det ska finnas ett särskilt tortyrbrott.

Vi tar ett steg för att ytterligare markera genom att skärpa straffen för mycket grova brott som är organiserade. Vi kommer naturligtvis att fortsätta titta på och bereda frågan om tortyrbrott, men inom FN tycker man inte att vi tar för lätt på detta – framför allt inte efter vår skärpning av synen på denna typ av bestialiska brott.

Vad gäller folkmord hoppas jag att vi kan återkomma ganska snart. Samma sak gäller dock här. Det är inte tillåtet att springa runt och mörda folk i mängd. Det finns dock komplicerade folkrättsliga förbindelser som vi ska bemöta. Vi hoppas som sagt kunna återkomma i frågan. Det är det besked du kan få av mig.

Jag gick lite hårt åt Vänsterpartiet när det gällde narkotikan. Jag tror inte att det ligger någon knarkromantik bakom ditt engagemang, Lena Olsson. Du vill helt säkert också minska narkotikans skadeverkningar.

Bland dem jag träffar ute i verkligheten som jobbar i frontlinjens knarkträsk med dem som drabbas av brotten, begår brotten och skapar misären är det ingen som efterfrågar en avkriminalisering av självdrogandet. Att det är kriminellt är ett sätt att bekämpa det. Det ser man också på straffskalan. Man låser inte in folk på tio år för eget bruk. Det gör man om de har smugglat 20 kilo amfetamin. Den som tar amfetamin måste hela tiden störas, motiveras och påverkas i syfte att kunna delta i behandling. Gör man inte detta redan på brukarstadiet slutar bruket i 99 fall av 100 i ett missbruk med brott, våld och misär som följd.

Anf. 43 LENA OLSSON (v) replik:

Herr talman! Jag fick svar på en del frågor. Jag får väl nöja mig med att vi får vänta ett tag till innan det blir en svensk lagstiftning mot tortyr, folkmord och brott mot mänskligheten.

Johan Pehrson kanske glömde det jag sade om att tala om förslag som vi inte har full tillgång till. Det är inte sjyst att stå och tala om dessa förslag i talarstolen. Om vi skulle gå i clinch med er och ställa konkreta frågor kommer vi till: Vad vet ni? Vad vet vi? Då blir det svårt att svara eftersom propositionen inte ligger på bordet.

Det är bra att du inte tror att Vänsterpartiet inte vill göra något åt narkotikan. Vi vill att man fokuserar mer på distributionen i stället för att hela tiden plocka in missbrukare för provtagning för att få upp statistiken. Även vi vill ha en skärpning av narkotikabrotten och en översyn av straffskalorna.

Johan Pehrson, jag vet inte vilken verklighet du möter. Jag möter en annan verklighet, nämligen dem som är drabbade. De anser att de inte har fått någon relevant hjälp utan att de har hamnat i kriminalvården utan att få en bra avgiftning och behandling. Det kan jag intyga med stöd av de kommuner och landsting som jag har kontakt med. Det är svårt att skicka missbrukare till vård. Man får bryta benet två gånger, men man får inte återfalla i missbruk.

Anf. 44 JOHAN PEHRSON (fp) replik:

Herr talman! Det går alltid att göra mer och bättre. Människor som är inskrivna på opiatavdelningen på Beroendecentrum vid Universitetssjukhuset Örebro får varje dag avancerad hjälp att sluta knarka. Ibland är det

dock kö till programmet, så det behöver alltid göras mer. Det talar jag med de ansvariga på Örebro läns landsting om. Så ser det ut oavsett landsting och oavsett politisk färg. Det är klart att man alltid kan ge mer vård. Jag har ingenting emot det.

Jag misstror inte Lena Olsson och Vänsterpartiet, men ni är extremt naiva. Det finns ingen gräns för hur naiva ni är i er syn på narkotika. Ni påstår att avkriminalisering av personligt bruk ska leda till en förbättrad situation. Jag är chockad. Jag ser ingenstans där det har lyckats.

Från Oslo i norr till Lissabon i söder och Dublin i väster har vi sett effekten av detta försök till "harm reduction" och mjukhet mot droger. Det blir mycket värre. När jag träffar människor från de länderna säger de: Ge inte upp era hårda restriktiva linjer när det gäller droger och alkohol! Fortsätt att vara tydliga!

När det gäller påföljder finns det förslag från Vänsterpartiet om att man ska ha halvtidsfrigivning i vissa fall. Vi tycker att några straff ska skärpas. Det är inte lösningen på hela brottsligheten, men för några personer som är extremt kalkylerande och obehagliga är en längre tids inlåsning bra, riktig och försvarbar.

Anf. 45 INGER DAVIDSON (kd):

Herr talman! De som något känner till Kristdemokraterna vet att det förebyggande arbetet är något som vi alltid lyfter fram när vi pratar om kriminalitet. Jag tänker inte göra det i dag. Jag ska hålla mig till de frågor som vi diskuterar nu, nämligen de straffrättsliga frågorna, eftersom det ena inte utesluter det andra.

Jag tror att de flesta är överens om att den som begår ett brott ska få ett straff som står i proportion till brottet, att alla ska behandlas lika inför lagen och att det ska gå att förutse vilket straff som kan förväntas.

Vi vet att det inte är så enkelt. Det uppstår situationer när effekten av en lag inte blir den som var lagstiftarens intention när den stiftades. När straffskalan har ett brett spann kan några tycka att den övre delen används för ofta, andra att den nedre delen används för ofta. Därför blir det ständigt debatter om straffrättsliga frågor. Det är bra att vi har en sådan i gång.

I dag behandlar vi ett motionsbetänkande med 150 yrkanden. Det finns motioner både från allianspartiernas företrädare och från oppositionens företrädare. Oppositionspartierna har sammanlagt 24 reservationer, men bara 4 är gemensamma för Socialdemokraterna, Vänstern och Miljöpartiet. Det kan var och en dra vissa slutsatser av.

Att Vänsterpartiet vill göra det lagligt att inneha narkotika för eget bruk har redan varit uppe flera gånger. Jag har full förståelse för att Socialdemokraterna och Miljöpartiet inte ställer upp på den reservationen. Det är bra.

När det gäller utvecklat samarbete på EU-nivå, som är så avgörande för att bekämpa brottslighet som framför allt terrorism, människohandel och barnpornografi, håller Vänstern och Miljöpartiet emot med lite olika motiveringar medan Socialdemokraterna är tillskyndare av ett utvecklat samarbete och ibland till och med vill gå fortare fram än alliansregeringen.

Jag väntar med spänning på oppositionens gemensamma förslag och överenskommelse på de här områdena och på hur stora, eller små, sats-

ningar ni vill göra på rättsväsendet. Där skiljer det sig rätt rejält mellan de rödgröna partierna.

Alliansregeringen har tagit många initiativ på det straffrättsliga området under den tid man har suttit vid makten. En del har lett till färdiga propositioner och riksdagsbeslut, andra har utretts och bereds i Regeringskansliet. Jag tänker ta upp några av varje eftersom jag vill visa hur aktiviteten har varit.

Det har införts flera nivåer när det gäller straffet för mord. Förr dömdes man antingen till fängelse i 10 år eller på livstid. Följden var att straffet blev 10 år i alla fallen, utom de allra allra grövsta. Det nya är att man också kan döma till mellan 10 och 18 års fängelse. Det finns grader i helvetet när det handlar om hur ett mord har gått till. Nu kan man alltså döma ut ett tidsbestämt straff på exempelvis 12 eller 15 år om brottet anses särskilt grovt.

Jag tror att det kommer att upplevas som bättre anpassat till omständigheterna.

Straffnivåutredningen hade som huvudsaklig uppgift att föreslå skärpta straff för allvarliga våldsbrott och att öka spännvidden mellan straffen för olika brott och skärpa straffen för återfall i brott. Resultatet av utredningen kommer i form av en proposition i mars. Straffsatserna anpassas också här efter hur en misshandel har gått till. I det nya systemet kan man dömas för misshandel, grov misshandel och synnerligen grov misshandel. Straffets längd anpassas efter hur misshandeln har gått till.

Försvårande och förmildrande omständigheter kommer också att få ökat genomslag när straffets längd bestäms för brott i allmänhet. Det är en bra utveckling.

Gromninglagen har vi debatterat, och den är genomförd. Den infördes i juni förra året. Den bestraffar kontakt med barn för sexuella ändamål även om kontakten inte fullföljs. Straffet är böter eller fängelse i högst ett år.

Jag tycker att det är viktigt att följa detta och se vad praxis blir och om skärpningen räcker eller om det kommer att behövas ytterligare förtydliganden, vilket jag tror, och kanske också högre straff. Det är viktigt att lagen har kommit till, eftersom den stärker skyddet för barn mot att råka ut för sexuella övergrepp.

Resultatet hittills, på ett halvår, är att ca 80 fall har anmälts. Det första fallet är nu på väg till domstol. Det låter kanske inte så mycket, men vi vet inte hur stor den förebyggande, avskräckande, effekten av lagen är. Det kan vi ju inte ha någon uppfattning om. Att den behövs är helt klart.

Som ni redan har hört inför vi också skärpta regler för att effektivisera bekämpningen av de vidriga människohandelsbrotten. De nuvarande reglerna är otydliga och svåra att tillämpa. Därför föreslås en ny utformning med tydligare brottsbeskrivning.

Barnpornografilagen skärps genom förlängd preskriptionstid. En åldersgräns på 18 år införs, och den som skaffar sig tillgång till barnpornografiska bilder ska kunna dömas utan att ha laddat ned bilderna till sin dator. Att betala för att se bilder på en webbsida räcker för att det ska vara en straffbar gärning.

Det faktum att det i Sverige görs 50 000 försök varje dag att komma in på sidor som är spärrade för barnpornografi tycker jag visar att det här är en lag som verkligen behöver skärpas. Det handlar om filmer och bilder som visar verkliga övergrepp på barn; det får vi aldrig glömma.

Preskriptionstiden beslutade vi om här i riksdagen häromveckan. Där var vi eniga. Det är glädjande. Preskriptionstiden för mord och andra mycket allvarliga brott tas bort. Det innebär att man mycket lång tid efter att ett mord har begåtts kan väcka åtal om det kommer fram uppgifter som gör det möjligt att gå vidare med utredningen. Bakgrunden är förstås att det med teknikens hjälp har skapats nya förutsättningar att lösa gamla brott. Brottsoffer kan således få upprättelse även mycket lång tid efter att brottet begåtts.

Det har talats mycket om eftersupning. Jag kan beklaga att det inte kom med i den proposition som vi lade fram, men jag tycker att vi kunde få ett plus i kanten för att vi nu inför en nedre gräns för sjöfylleri. Den blir densamma som för rattfylleri, nämligen 0,2 promille. Det är inte helt enkelt att komma fram till en sådan lagstiftning, men det har vi enats om. Det gäller inte småbåtar, men motorbåtar som gör 15 knop och båtar som har ett skrov på tio meter eller mer.

Alkohol och trafik hör inte ihop. Det gäller även sjötrafik. Med den nya lagen kan förhoppningsvis många onödiga olyckor och incidenter undvikas redan i sommar.

Det här är inte en heltäckande beskrivning, men den visar vilken stor aktivitet det har varit på straffrättsens område under alliansregeringens tid. De ekonomiska satsningarna på hela rättsväsendet har också varit de största hittills.

Häromdagen fick vi glädjande nog en trygghetsundersökning från Brå som görs regelbundet. Den visar att tryggheten hos befolkningen har ökat från 2006 till nu, liksom förtroendet för rättsväsendet.

Även om det är en undersökning med mycket stort underlag – 20 000 personer – kan man naturligtvis inte dra alltför stora växlar på den. Det inser jag. Jag tycker ändå att vi gemensamt måste glädja oss åt att utvecklingen tycks gå åt rätt håll när det gäller hur man upplever tryggheten i samhället.

Jag vet att oppositionen tycker att vi många gånger har gjort fel saker och framför allt att vi har gjort för lite, särskilt på de områden där ni har reserverat er. Men så fungerar oppositionen. Förhoppningsvis får alliansregeringen minst en mandatperiod till för att fullfölja det arbete som man ännu bara har påbörjat.

Kristdemokraterna yrkar bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga motioner.

Anf. 46 HENRIK VON SYDOW (m):

Herr talman! Jag vill ge en kort kommentar med anledning av den diskussion som har varit mot bakgrund av socialdemokraten Kerstin Haglöfs inledningsanförande där hon tog ut svängarna en aning och gick lite grann utanför detta betänkande. Det har jag ingenting emot. Det kan till och med vara bra med en bredare debatt om detta. Men jag vill göra ett påpekande när det gäller det som hon sade om att den stora skiljelinjen i arbetet med att minska brottsligheten och öka tryggheten går i synen på förebyggande insatser och bekämpande av brottslighetens orsaker.

Vi har skilda synsätt, och vi har skilda betoningar också vad gäller de förebyggande insatserna. Det är svårt att referera till forskning på detta fält därför att forskning kan visa många olika saker när det gäller vad som är verkligt förebyggande insatser för att minska riskerna för att människor söker sig till ett kriminellt liv.

Två saker återkommer ofta. Den första är betydelsen av jobb och arbetslinje. Ska vi ha insatser mot brottsligheten är fokus på mer arbete och mer arbetslinje centralt. Det är en otroligt stark förebyggande insats. Vi ser också att där utanförskapet får fäste ökar riskerna för kriminalitet och för brottslighet.

Den andra, som vi har varit inne på tidigare, är förstås att ha bra skolor och mer än så. Det ska vara bra skolor med fokus på kunskap till unga människor så att de får en framtidstro och känner att de kan skapa sig en bättre framtid av egen kraft med eget arbete och att de inte behöver söka sig till kriminella gäng för att bli någon.

Detta är två saker som jag tror är centrala: fokus på jobb som förebyggande insats och fokus på bra skolor med fokus på kunskap.

Här går också en skiljelinje. Vi vet att det förs en diskussion om hur vi ska göra arbete mer lönsamt och hur vi ska bekämpa utanförskapet. Det är en diskussion om arbetslinjen mot bidragslinjen. Det går en skiljelinje mellan vänster och höger, mellan Allians för Sverige och vänsteroppositionen i synen på kunskap i skolor och i synen på betyg.

När vi diskuterar detta är det påföljderna som är i fokus. Jag vill bara upplysa vänsteroppositionen om att den allra vanligaste reaktionen på brott som begås i Sverige alltför ofta är att ingenting händer och att vi i praktiken har straffrihet för många brott. Detta är någonting som är otroligt angeläget och som alliansregeringen har haft fokus på att bekämpa genom att det faktiskt ska bli fler poliser och en ökad risk för att bli upptäckt. Men man har också haft fokus på de straffrättsreformer som företrädarna för allianspartierna mycket tydligt har redovisat. Det har varit mycket viktiga insatser.

Förebyggande insatser spelar roll. Men vi ska ha tidiga, tydliga och ibland tuffa reaktioner. Här har vi en återkommande debatt. En central fråga som vänsteroppositionen har att besvara gäller synen på straffrätten och hur man gemensamt ser på det som är Vänsterpartiets krav på ett återinförande av halvtidsfrigivningen. Vi har ställt den frågan så många gånger därför att vi vet att väljarna ställer den frågan. Vi får ställa frågan en gång till. När kommer ett gemensamt besked om synen på halvtidsfrigivning? En sådan innebär i praktiken väsentligt kortare straff för de brott som vi har pratat om: misshandelsbrott, kvinnofridskränkning och människohandel. Denna frågeställning är central för synen på straffrätten och för synen på påföljder. Jag hoppas att vi får ett tydligt besked just därför att vi tror att väljarna verkligen förväntar sig detta.

Anf. 47 LENA OLSSON (v) replik:

Herr talman! Man kan säga att vi i dag inte debatterar själva betänkandet så mycket utan en politisk helhet. Jag brukar också göra det ibland, och då får jag ganska omgående höra vad betänkandet handlar om. Men jag tycker att det är bra att man för denna helhetsdiskussion. Politik hänger ju ihop med pengar, vad vi föreslår på andra områden och så vidare. Det är bra att Henrik von Sydow har snappat upp detta också.

När det gäller att vi ska reagera snabbt och tydligt på brott har jag bara en fråga när det gäller unga lagöverträdare där detta skulle göra så mycket. Riksdagens revisorer pekar på att det går i precis motsatt riktning. Eftersom Henrik von Sydow nu tar upp detta har han också möjlighet att svara på detta.

Anf. 48 HENRIK VON SYDOW (m) replik:

Herr talman! Jag tror att det är viktigt att föra en bredare diskussion om dessa frågor. Som har påpekats här spelar straffrätten en stor roll. Tidiga och tydliga reaktioner spelar en stor roll och att vi ökar risken för upptäckt. Det spelar en stor roll med insatser för fler poliser, att gå från 17 000 till 20 000 poliser. Det ska vara fokus på jobb som en förebyggande insats. Det ska vara fokus på skola, kunskap och betyg. Det är viktiga reformer för att stärka de förebyggande insatserna.

Sedan är det angeläget med just tidiga och tydliga reaktioner. Vi gör vad vi kan. Vi väntar på förslag om att polisen nu ska få större möjligheter att göra utredningar om unga människor, även om unga människor under 15 år, för att på så sätt inskräpa allvaret i detta. Lena Olsson vet att insatser har gjorts just på detta fält och att det kommer mer under våren för att stärka de tidiga och tydliga reaktionerna på detta fält.

Det som Lena Olsson kan passa på att svara på när vi nu har detta replikskifte är den fråga som har ställts så många gånger tidigare. Det handlar om att försöka ge ett gemensamt svar för hela vänsteroppositionen, inte bara för Vänsterpartiet utan också för Socialdemokraterna och Miljöpartiet, på den fråga som är helt central på detta fält, nämligen: Hur ser de tre vänsterpartierna på det som är Vänsterpartiets krav på att återinföra halvtidsfrigivning och därmed i praktiken minska straffen också för grova brott?

Anf. 49 LENA OLSSON (v) replik:

Herr talman! Jag märkte att jag trampade på en lite öm tå när jag tog upp frågan om unga lagöverträdare och den kritik som riktas mot den sittande majoriteten från Riksdagens revisorer. Jag fick inget svar på vad ni egentligen tänker göra. Ni är så pigga på att stå här och berätta om förslag som ska komma och som vi inte ens har sett. De finns inte ens på riksdagens bord. Det pratar ni om. Men om vi ställer frågor om det som pågår kan ni helt plötsligt inte svara.

Henrik von Sydow säger att jag mycket väl vet detta. Det vet jag inte alls, utan det är du, Henrik von Sydow, som ska veta det.

Vi vill ha en villkorad halvtidsfrigivning. Det handlar inte om att folk bara ska släppas ut efter halva tiden vind för våg, utan halvtidsfrigivningen ska vara villkorad. Detta kan man göra på många olika sätt, till exempel genom så kallade halvtidshus som har föreslagits av oppositionen. Jag vet att till och med en partiledare har varit ute och företrätt precis samma linje, och det har jag ställt en fråga om här. Det var Centerns partiledare Maud Olofsson som sade att man lär sig bara styggheter när man sitter inlåst länge. Det har jag också hört att andra har sagt i denna kammare. Det är kanske inte så bra att folk sitter inlåsta hur länge som helst.

Nu föreslår vi också att man i ett första skede ska börja titta på halvtidsfrigivningen när det gäller förstagångsdömda. Människor ska sona

sina brott, men de ska också ha möjlighet att komma igen. Då tror vi på detta.

Ni är så dåliga på att anslå pengar till detta, men detta lösgör faktiskt runt 400 miljoner – det har jag talat om förut i denna kammare – som kan användas i kriminalvården.

Anf. 50 HENRIK VON SYDOW (m) replik:

Herr talman! Riksrevisionens – Riksrevisionens, inget annat – kritik mot detta med unga lagöverträdare tar till stor del sikte på tiden *före* alliansregeringens tillträde. Det är alltså fråga om en kritik mot det system som varit. Hänsyn tas inte till de stora resursförstärkningar som skett under mandatperioden. Vi ökar ju antalet poliser från drygt 17 000 poliser till 20 000 poliser, vid sidan av andra insatser för att få till tidigare och tydligare reaktioner.

Lena Olsson kan läsa propositionslistan och se vilka förslag som under våren kommer på riksdagens bord – förslag som syftar till att också unga människor under 15 år ska kunna träffa polisen vid misstanke om ett brott som polisen ska utreda – detta just för att inskräpa allvaret och för att tydliggöra reaktionen.

Det är intressant att höra Lena Olsson prata om diskussionerna om halvtidsfrigivning. Men jag uppfattade inte något gemensamt svar där. Vilken är den gemensamma synen på detta hos de tre vänsterpartierna? Frågan är särskilt intressant att ställa mot bakgrund av att vi vet att resonemang har förts också av Socialdemokraterna under förra mandatperioden. Nu är utskottets ordförande, Thomas Bodström, inte på plats. Men han har tidigare i tidningsintervjuer öppnat för resonemang just om detta.

Väljarna får vänta på det som är en central frågeställning och en skiljelinje mellan Allians för Sverige och vänsteroppositionen. Det gäller alltså synsättet och den fråga som ännu inte fått något svar, nämligen: Hur ser vänsteroppositionen på Vänsterpartiets krav på ett återinförande av halvtidsfrigivningen?

Anf. 51 HELENA BOUVENG (m):

Herr talman! Jag hade inte tänkt gå upp i den här debatten. Men eftersom Lena Olsson uppehöll sig så länge vid detta med att vilja avkriminalisera eget bruk av narkotika kan jag inte annat än gå in i diskussionen. Jag ser att Vänsterpartiet är väldigt ensamt i frågan. Varken Socialdemokraterna eller Miljöpartiet är med på reservationen från v.

Från Lena har vi i dag fått klartecken: Det vi har i kroppen är lagligt men inte det vi har i fickan. Man kan alltid fråga sig hur det kom dit. Med andra ord går det att vara ganska snabb och ta in narkotikan på inandning om det blir ett ingripande. Man kan föreställa sig hur det då går med överdoser och sådant.

Det är dock inte den frågan jag vill ta upp, utan frågan är hur vi förhindrar att unga människor börjar med narkotika. Det är kanske den viktigaste frågan. Lena uppehöll sig ganska länge vid frågan om dem som redan är i ett missbruk. Vi i alliansen står väldigt mycket på förebyggandesidan.

Jag undrar hur det skulle bli om narkotika för eget bruk avkriminaliserades. Vilken signal, vilket tecken, ger inte det till våra ungdomar! Frågan är vad jag då säger till min dotter när hon säger: Det är helt okej

Prot. 2009/10:72
10 februari

Straffrättsliga frågor

att knarka, mamma. Det är faktiskt lagligt bara jag tar knarket på inandning. Det är ungefär vad jag skulle kunna säga. Vi vill att ungdomar över huvud taget inte ska använda narkotika. Jag är fullständigt övertygad om att vår restriktiva narkotikapolitik är en väldigt viktig del i att förhindra att ungdomar går in i ett missbruk.

Jag undrar också hur polisen ska arbeta med detta när ungdomar kan säga: Det är lagligt. Bara jag är 18 fungerar det.

Min fråga i dag blir därför: Tror Lena Olsson att det blir fler eller att det blir färre ungdomar som börjar med narkotika om narkotika för eget bruk avkriminaliseras?

Processrättsliga frågor

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 10 §.)

8 § Processrättsliga frågor

Föredrogs
justitiekammarens betänkande 2009/10:JuU12
Processrättsliga frågor.

Anf. 52 MARGARETA PERSSON (s):

Herr talman! I detta ärende om processrättsliga frågor har vi socialdemokrater ett antal reservationer som vi självfallet står bakom. Men vi stannar vid att yrka bifall till reservationerna 1 och 6.

Reservation 1 handlar om frysning av misstänkta penningtransaktioner. Reservationen i betänkandet härrör från en folkpartimotion. Men vi socialdemokrater samt Vänsterpartiet och Miljöpartiet har i årets budgetmotion en rad förslag om att bekämpa skattefusk och ekonomisk brottslighet. Ett av de förslagen handlar om just kampen mot penningtvätt.

Penningtvätt och skattebrott hänger, liksom grov organiserad brottslighet, samman med ekonomisk brottslighet. Vi menar att penningtvätt ska betraktas som ett separat brott och att transaktioner ska kunna frysas under en begränsad tid samt att sekretessformuleringar som hindrar Skatteverket att rapportera om misstänkt penningtvätt måste ändras.

I betänkandet anges att regeringen arbetar med att ta fram direktiv till en utredning om penningtvätt, vilket väl är gott och väl. Men behöver det ta så lång tid att få fram sådana direktiv? En utredning om penningtvätt har efterlysts under en lång tid och av flera instanser – av skatteverk, finanspolis och andra. Det hade väl inte varit så svårt att titta på Norge där man faktiskt har genomfört en frysning av penningtransaktioner.

När ni i den borgerliga alliansen var i opposition var det ett återkommande krav bland annat på oss socialdemokrater att skynda på departementets handläggningstider eller förslag till initiativ. Nu sitter ni själva med möjligheten att skynda på så att något händer på området.

Det finns en rad förslag till åtgärder för att komma åt skattefusk och ekonomisk brottslighet. Men vi kan konstatera att *väldigt* lite händer. På andra områden är den borgerliga regeringen oerhört snabb med att vidta åtgärder och med att lägga fram förslag som drabbar sjuka och arbetslösa. På socialförsäkringsområdet anställs fler för att komma åt fuskets inom det området. Men när det gäller att komma åt ekonomisk brottslig-

het är det brådsakande inte lika angeläget. Man hänvisar till att det måste utredas nog.

I dag redovisas beräkningar om att staten varje år förlorar 130 miljarder i uteblivna skatteintäkter. Här finns det en rad förslag, också från Skatteverket självt, som syftar till att komma åt detta och som skulle ge staten betydande skatteintäkter och samtidigt ge samhället välkomna resurser till att utveckla välfärden. Men ingenting händer. Man avlövar i stället Skatteverket på resurser, något som förhindrar en bättre granskning av misstänkt skattefusk.

När kommer direktivet om penningtvätt, och hur lång tid ska det få ta innan den borgerliga majoriteten gör något åt den ekonomiska brottsligheten?

Reservation 6 handlar om en översyn av rättshjälpslagen. Jag vet inte hur många år frågan om behovet av en översyn av rättshjälpslagen har tagits upp. Domstolsverket fick 2007 ett uppdrag. Man avlämnade ett förslag i mars 2009. Men ingenting händer. När kommer det en proposition från regeringen?

Nu är ni i majoritet. Har ni möjligheter att påverka? Har ni insyn i departementets arbete? Vad händer? Kan ni inte heller i denna fråga påverka beredningstiden?

I de motioner som väckts om rättshjälpslagen pekas det på att många människor inte har möjligheter att driva sina mål därför att till exempel hemförsäkringen inte täcker hela kostnaden och på att det finns en rädsla för att inte kunna betala rättegångskostnaderna om man skulle förlora målet i rätten.

Det är också så att klienter av sin advokat avråds från att driva sin sak i rätten. Likheter inför lagen gäller tydligen inte människor med små marginaler när det gäller att få sina mål juridiskt prövade. Allt fler som är arbetslösa eller sjuka har allt mindre att leva på, och allt fler är tvungna att pröva sina utgifter. En sådan utgift kan vara hemförsäkringen. Ska det då inte vara möjligt för den enskilde att få sin sak prövad i domstol?

Har ni den makten försök då att påskynda handläggningen i departementet! Ett sådant krav ställde ju ni på oss socialdemokrater.

Ännu en gång yrkar jag bifall till reservationerna 1 och 6.

I detta anförande instämde Karl Gustav Abramsson, Kerstin Haglö och Elisebeht Markström (alla s).

Anf. 53 KRISTER HAMMARBERGH (m):

Herr talman! Betänkandet är ett så kallat motionsbetänkande. Det är ett antal motioner som har lämnats in av olika riksdagsledamöter som nu behandlas – alltså ingen proposition, inget skarpt lagförslag.

Alla som brukar närvara i debatter är här. Men Thomas Bodström är inte här och brukar heller inte närvara vid arbetsplenum. Anledningen till att jag nämner Bodström är att han så fort vi pekar på våra stora satsningar, på de stora budgetsatsningar som vi gjort för att stärka polisen, brukar föra debatten genom att säga: Ja, vi är egentligen överens. Det är inte så mycket som skiljer här.

När det gäller betänkandet och reservationerna skulle han nog uttrycka sig på samma sätt i den här debatten. Jag förstår svårigheten för en oppositionsföreträdare när det gäller att försöka få någon form av nerv,

kittling, i debatten. Det enda jag kan säga när jag läser reservationerna är: Tack för stödet, oppositionen, och tack för stödet för regeringens politik!

Går ni igenom det hela kan ni se att ni håller med. Det enda man kan säga är att ni är lite kritiska till att den här majoriteten inte genomför sina förslag lite fortare, och ni är särskilt missnöjda eftersom ni själva inte gjorde det. Vad ska ni annars säga när ni går igenom det?

Låt oss titta på reservationen om misstänkta penningtransaktioner. Vi har gjort en sammantagen utredning om grov organiserad brottslighet där också den ekonomiska brottsligheten finns med. Den har gjorts på uppdrag av den här regeringen. Det är regeringens idé. Oppositionen har tittat lite grann på gangsterfilmer och pratat om FBI och annat, men vi försöker göra någonting konkret på svensk mark. Det har gjorts en översyn, och det utarbetas direktiv för att titta på hur man kan kriminalisera penningtvätt.

Det är precis samma sak när det gäller processrätten som när det gäller straffrätten och den tidigare debatten. Där sade Johan Pehrson att vi inte får slarva med rättssäkerheten. De förslag som kommer måste vara väl genomarbetade.

Det har ändå hänt saker, och därför vill jag påminna Margareta Persson om att redan den 1 juli 2008 antog vi en ny lag om förverkande. Det handlar om möjligheten att ta ifrån den som exempelvis har tjänat grova pengar på narkotikabrottslighet den egendom man har skaffat sig med hjälp av de pengar man har tjänat på sin kriminalitet.

Vi är uppenbarligen överens när det gäller misstänkta penningtransaktioner. Jag tackar för oppositionens stöd.

Sedan lyfter oppositionen fram detta med förundersökning. Även där måste jag säga: Tack för stödet! Vi är inne på samma linje. Det här är någonting som vi har pekat ut i budgetpropositionen nu senast 2009/10. Det finns på s. 26 under utgiftsområde 4 om man vill läsa om det. Det finns till och med en sidhänvisning i betänkandet.

Det finns också ett uppdrag som Rikspolisstyrelsen har fått i ett regleringsbrev. Vidare finns det uppdrag som både Åklagarmyndigheten och Domstolsverket fick i maj 2009 att titta på hur man kan se till att polisen tar en större del när det gäller förundersökningar så att åklagarna kan koncentrera sig på sin del. Även här vill vi ha väl genomarbetade förslag som vilar på rättssäker grund, och jag hoppas att det även gäller oppositionen. Jag tror att vi är överens. Tack för stödet!

De enda som egentligen sticker av är som vanligt Vänsterpartiet. Man lyfter fram en gammal motion om jävsregler när det gäller åklagare. Socialdemokraterna och Miljöpartiet var med om att avslå deras motion, och ni hade ju regeringsmakten då. Jag tror inte att Vänsterpartiet heller tar det på särskilt stort allvar längre. Då var det en partimotion, det vill säga att hela Vänsterpartiet ställde upp på den. Det gör man inte längre. Nu är det en enskild riksdagsledamot som väcker samma motion år efter år. Det kan ju vara så att det bättrar på statistiken.

Vad tar oppositionen upp ytterligare i sina reservationer? Jo, man pratar om åtalsbegränsningar. Det finns en obligatorisk åtalsplikt, och då måste man inleda en sammanhängande förundersökning. Det kan ibland vara ett bekymmer därför att man ägnar mycket resurser åt något som inte kommer att leda någonvart, och många gånger vet man det kanske redan från början. Mycket riktigt tar Socialdemokraterna upp det i sin

reservation. De gör det förmodligen därför att vi redan i juni förra året tillsatte en utredare som ska se över behovet att förändra de reglerna. Här har Socialdemokraterna återigen, i iver att försöka hitta en egen politik, kopierat regeringens politik och sagt att man gärna skulle vilja att vi gjorde det lite fortare.

Vad innehåller nästa reservation? Det är trots allt lite intressant att gå igenom detta. Den handlar om en modernare rättegång. Det var faktiskt den socialdemokratiska regeringen som beslutade om detta, och vi stödde det. I och för sig har vi varit tvungna att rätta till några misstag och lite slarv under den här mandatperioden, men all lagstiftning blir ju inte alltid perfekt. Vad vill oppositionen? Jo, den vill samma sak som vi. Det är fullständigt självklart att ny lagstiftning ska utvärderas efter ett tag, men först måste det gå en tid. Det här har utskottet varit helt överens om, och justitieministern har sagt ett flertal gånger att det här ska göras. Återigen: Tack för stödet!

Det har redan getts ett uppdrag till Domstolsverket att se över rätts-hjälpslagen. De har redovisat sitt uppdrag och lagt fram förslag på hur man ska kunna stärka rättstryggheten när det gäller rättshjälp. De förslagen tittar man nu över. Vi ska få dem rättssäkra, och vi ska också se till att det finns en budget som räcker till detta. Oppositionen kritiserar gärna regeringen för att den inte anslår mer pengar, men det gör ni inte heller själva ens i opposition.

Jag måste fråga Socialdemokraterna om en punkt. Ni lyfter upp tvistemål, det vill säga när en person hoppar på en annan person och vill ha en rättegång. Ska ni inte ha några begränsningar där? Har ni tänkt igenom den delen? Det finns ju en risk att domstolsväsendet missbrukas. Man vill inte att en granne som är arg på en annan granne väcker talan i onödan så att det går åt domstolsresurser. Om någon annan betalar för detta kan det bli så att det väcks väldigt mycket onödig talan.

Jag kan hänvisa till en artikel i Haparandabladet. Den var lite rolig. Det handlade om en rådmän. Det var någon som hade tagit tag i och skällt ut någon. Det handlade i och för sig om ett brottmål. Det visade sig att detta var en gammal konflikt i Tornedalen. Den hade pågått i generationer. Det fanns en mängd delar i detta. Rådmanen sade till slut: Jag är ju tvungen att ta upp det här i ett brottmål, men hade det varit ett tvistemål hade jag sagt åt er att skaka hand och gå hem. Egentligen passar er tillställning bäst i Aschbergs program i TV3.

Det finns alltid en risk för att domstolssystemet kan missbrukas i tvistemål. Margareta Persson kan kanske klargöra var gränsen ska gå när det gäller rätten att på skattebetalarnas bekostnad få väcka talan mot en annan person utan grund.

När det gäller medverkan i brottsutredning vill jag säga att Påföljdsutredningen är tillsatt. Där finns det även socialdemokratiska representanter i referensgruppen. Den tar upp precis det som Socialdemokraterna, Vänstern och Miljöpartiet tar upp i sin reservation. Jag tackar återigen för stödet. Jag kan inte göra någonting annat. Vi får ingen konfliktyta i dag. Oppositionen ger ett bra betyg till regeringens politik. Ni stöder oss i allt väsentligt. Ni har inga egna idéer, utan ni bekräftar det regeringen nu genomför, förutom att ni säger att vi ska skynda på att genomföra det vi genomför.

Anf. 54 KARIN NILSSON (c):

Herr talman! Nu har turen kommit till de processrättsliga frågorna. Det är ett årligt återkommande betänkande som den här gången tar upp 35 motionsyrkanden, mestadels från förra årets allmänna motionsperiod. Det handlar om allt från rättshjälp till penningtvätt och strafflindring på grund av medverkan i brottsutredning. Jag kommer inte att beröra samtliga dessa frågor. Det skulle ta alldeles för lång tid, och dessutom känns det inte som om det finns några större konfliktytor. Jag lägger hellre fokus på de frågor som Centerpartiet länge har drivit.

Herr talman! Centerpartiet har i ett antal år drivit frågan om att rättshjälpen måste bli bättre för svenska medborgare som blir utsatta för brott utomlands och för svenska medborgare som blir misstänkta för brott utomlands.

Vem som helst kan råka ut för brott vid en resa till ett annat land. Det kan vara ett enklare brott, som en stöld, där det finns en begränsad anledning att vara med på en rättegång. Men det kan också vara fråga om grova brott, som våldtäkt eller misshandel, där det blir rättegång och där du som brottsoffer ska närvara som målsägare för att vittna och kanske också i ett senare skede få skadestånd.

I dag har den som utsätts för sexuella brott tack och lov fått bättre möjlighet att få rättshjälp för att kunna delta i rättegångar i andra länder, men för den som drabbats av en annan typ av brott är det fortfarande betydligt svårare. Vi centerpartister anser att det måste förbättras. Även om det är landet där rättegången hålls som har huvudansvaret för att ge tolkning, målsägarbiträde och liknande har Sverige ändå ett sekundärt ansvar för att hjälpa svenska medborgare i svåra situationer.

Men det är inte bara som brottsoffer som svenska medborgare kan hamna i problem utan även som misstänkta och åtalade för att ha begått brott. För att den som åtalas för brott ska få en rättvis rättegång krävs det till exempel tolkning, översättning av dokument och tillgång till en försvarsadvokat som ger den åtalade möjlighet att förstå vad som sker och någon att kommunicera med.

Även i dessa fall har landet där rättegången ska hållas ansvaret för att det blir en rättvis rättegång. Men tyvärr fungerar det inte så överallt, inte ens inom EU där vi har överenskommelser som gör att vi mellan länderna utlämnar våra egna medborgare. Då måste Sverige ha ett sekundärt ansvar för att hjälpa medborgare om de inte annars kan få en rättvis rättegång.

Någon kanske tänker att det bara är att se till att inte begå brott, men det är inte alltid så enkelt. Du kan missuppfatta de franska trafikreglerna och vålla en olycka. Du kan av helt oförklarliga skäl hamna i slagsmål utanför en krog, till exempel i Bryssel. Du kan oskyldigt misstänkas för misshandel och dråpförsök när du är på semesterresa.

Vem som helst kan hamna i en situation där man misstänks för brott om man befinner sig på fel plats vid fel tillfälle, och då måste det finnas rätt till en rättvis rättegång. Tänk er in i en situation där ni riskerar årtal i fängelse och inte ens förstår vad åklagaren säger när han anklagar dig för att ha begått ett brott!

Domstolsverket lämnade i mars 2009 en rapport till regeringen med förslag till åtgärder som stärker den rättssökandes rätt. Regeringen bereder fortfarande den frågan, och jag ser med förväntan fram emot att rege-

ringen lägger fram förslag till åtgärder som leder till en rättssäkrare situation då svenskar berörs av ett annat lands rättssystem.

Herr talman! När det gäller penningtvätt tycker vi i Centerpartiet att det ska vara ett självständigt brott. Misstänkta penningtransaktioner ska kunna frysas under en förundersökning. Just nu håller regeringen på att ta fram direktiv till en utredning, och denna bör inte föregripas.

Vad gäller straff lindring för den som medverkar i en brottsutredning motionerade Centerpartiet redan 2004 om att kronvitnesssystem borde kunna utredas. Ett kronvittne är en person som fälls för brott men får sitt straff nedsatt eller vinner någon annan förmån till följd av vittnesmål i domstol mot någon med ännu värre brottslighet på sitt samvete.

Syftet är att förmå personer som annars inte skulle våga vittna att träda fram. Inom den organiserade brottsligheten är av naturliga skäl de viktigaste vittnena ofta själva inblandade i lagöverträdelsena. Att tillåta förhandlingar med kriminella för att dessa ska kunna ange andra, tyngre belastade personer är ett stort avsteg från svensk rättstradition, men åtgärden bör ändå utredas grundligt.

Herr talman! Med detta vill jag yrka bifall till förslaget i justitieutskottets betänkande och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 55 JOHAN PEHRSON (fp):

Herr talman! Det verkar som att blodsockernivån har sjunkit hos oppositionen. Debattlusten är begränsad, men jag hoppas att jag kan få någon replik så att vi kan få lite debatt om dessa viktiga frågor.

De processrättsliga frågorna är rätt komplicerade. Det ska göras svåra avvägningar mellan viktiga storheter. Vi vill ha ett effektivt rättssystem, men det ska också vara rättssäkert och det ska ta till vara viktiga integritets- och skyddsaspekter. Dessa tre kolliderar och måste vägas mot varandra. Det är en evig process som vi ser löpa här i Sveriges riksdag då vi avväger och möter förändringarna i verkligheten. Det handlar om integritet och rättssäkerhet men också om effektivitet, så att de som begår brott verkligen kan fällas och låsas in.

Vi behandlar nu ett betänkande med 35 olika motionsyrkanden från två år tillbaka. 22 av dem behandlas förenklat. Med detta för ögonen råder det, som tidigare talare har sagt, kanske en enorm enighet om detta, och de reservationer som finns är dessutom kraftfulla slag i luften eller mot redan öppna dörrar.

Jag vill, herr talman, påminna om hur det brukade låta här i Sveriges riksdag för några år sedan. Vi har till exempel sett till att svensk polis på senare år har fått rätt många nya verktyg i verktygslådan för att komma åt den grova och den organiserade brottsligheten, den verksamhet som kränker människors liv och ibland tar livet av folk. Det sker varje dag. Förlusterna i mänsklig livskvalitet är enorma.

Vi har tillåtit hemlig rumsavlyssning. Detta har kallats buggning. Där har Socialdemokraterna trots allt dragits framåt och levererat några saker med stöd av andra partier i Sveriges riksdag, till exempel Folkpartiet. Men detta har skett under ett enormt liv från Vänsterpartiet och Miljöpartiet som säger att detta är helt oacceptabelt och att vi inte kan ha det så.

Detsamma gäller förändrade regler för hemlig telefonavlyssning för att kunna komma åt brottsligheten. Här har man också protesterat. Dessa åsikter tillsammans med det som gäller det som nyligen nämndes om nya

regler för förverkande av brottsvinster återspeglas inte här, men svenska folket måste med tanke på att det är val i höst få upplysning om att den opposition som nu finns och framstår som så tyst i båten att man inte ens replikerar här är extremt oense. Ingen vet riktigt vart detta experiment tar vägen om de skulle få makten – om polisen ska avväpnas och kriminaliteten ska tillåtas växa. Hur blir det med ett sådant alternativ? Vi vet bara att man är emot effektiva verktyg för polisen på flera håll inom vänsteroppositionen.

Jag ska också säga att jag är glad över att ge stöd för att vi ska satsa mer på pengarna, för, som jag nämnde i en tidigare debatt, grovt kriminella människor är generellt sett inte sadister, utan de är ute efter snabba cash. De vill tjäna pengar, och det är därför de kränker människor, säljer knark, smugglar människor, håller på med vapen, utpressar och förstör livet för andra. Det gör de för att tjäna pengar, och tar vi deras pengar minskar intresset.

Detta kräver dock att vi vågar vara tydliga med rättssäkerhetsaspekten. Jag menar att har man inte haft någon taxerad inkomst de senaste tio åren och plötsligt har 10 miljoner på kontot är det inte orimligt, när vi väger av rättssäkerhet, integritet och effektivitet, att den personen faktiskt får förklara var pengarna kommer ifrån. Man kan ha ärvt dem, man kan ha tjänat dem eller man kan ha vunnit dem. Man kan på olika sätt ha fått dem lagligt, men det är väldigt ovanligt i Sverige att tomten kommer med 10 miljoner, och hänvisar man till detta finns risken att vi tar pengarna. Pengar ramlar inte ned från himlen, utan de kommer någonstans ifrån.

Våga gå på pengarna och skärp reglerna för penningtvätt! Där håller vi på, och jag hoppas att vi snart kommer med skarpa förslag, för detta är ett problem i kampen mot den grova brottsligheten.

Jag tycker också att vi måste lyfta frågan om provokativa åtgärder. I dag är det en allmän sanning att polisen och de brottsbekämpande myndigheterna får ägna sig åt så kallad bevisprovokation men inte åt brottsprovokation. Det kan man tycka är lätt att förklara i sina skolexempel, men i praktiken är gränsen hårfin, och det finns många hypotetiska exempel med narkotikaleveranser i blomsterbilar eller poliser med den så kallade skyddsidentiteten, som också är en sak som vi har genomfört på senare år och som innebär att polisen ska få infiltrera i stället för att driva hemliga källor, så kallade infiltratörer. En del av dem åter ses i tv-serier som är populära nu för tiden. Att se till att polisen kan nästla sig in och avslöja grovt kriminella är också ett viktigt verktyg, men det väcker naturligtvis frågor om rättssäkerhet, integritet och effektivitet. Provokation tror jag att vi måste återkomma till.

Ett annat exempel är att Justitieombudsmannen nyligen sade att Sveriges kommuner måste sluta anställa skäggiga 17-åringar som springer runt och köper folköl i Sveriges livsmedelsbutiker. De är alltså 17 år, och man skickar ut dem för att kontrollera om butikerna sköter alkoholförsäljningstillståndet. Det är inte oviktigt, men detta vill man nu sätta stopp för.

Jag tycker att vi ska se till att vi har ett regelverk som gör att polisen när nöd kräver får använda sig av provokativa åtgärder för att framför allt provocera fram bevis. Liv är en av insatserna, och naturligtvis måste man under en domstolsprövning och åklagarledning kunna tänka sig mer

provokation för att komma åt den grova brottsligheten. Detta tror jag också väntar runt hörnet.

Strafflindring nämndes också, och jag tackar för oppositionens stöd. Det är självklart så att det måste bli en skillnad. I dag får människor rabatt om de begår många brott, men man får ingen rabatt om man talar sanning i domstol. Det är naturligtvis en jättekonstig ordning. Denna måste vi vända på om vi ska ha sunda drivkrafter i vårt rättssystem.

Herr talman! Jag konstaterar att vi har ytterligare saker på gång, inte minst när det gäller rättshjälpen. Det tas också upp i betänkandet. Det har Folkpartiet talat om i många år, men trots allt är den viktigaste delen av rättshjälpen allt det som vi gör varje dag för att människor som drabbats av brott ska få en ökad uppkläring och ett ökat tillträde till rättvisan. Även här finns viktiga reformer att göra.

Hur det ska se ut på processrättens område kommer att fortsätta att diskuteras i ytterligare några hundra år – det har redan diskuterats i hundra år – eftersom samhället förändras.

I detta anförande instämde Helena Bargholtz (fp).

Anf. 56 MARGARETA PERSSON (s) replik:

Herr talman! Vi är överens om och har också genomfört en hel del. Vi väntar bara på att det ska ske lite snabbare eftersom det handlar om viktiga frågor. Vi har lagt fram förslag på en mängd områden när det gäller att komma åt den ekonomiska brottsligheten och penningtvätten; det finns också andra som har gjort det. Det går inte framåt särskilt snabbt, trots att det inte kan vara så väldigt svårt att ta fram förslag.

Vi har gett polisen verktyg. Låt oss ta detta med buggning som Johan Pehrson nämnde. Ni var väl inte riktigt ense i den frågan, Johan Pehrson. Det har också funnits andra frågor som ni inte varit riktigt ense om. Under den förra mandatperioden lade ni fram olika förslag. Ni hade olika reservationer i olika frågor. Ni var inte överens. Jag vet inte varför ni ställer de kraven på oss. Kommer ni att gå till val på samma frågor i allianspartierna? Det finns frågor som skiljer partierna åt, och den respekten måste man visa utan att ställa krav på att vi ska redovisa det här. I så fall tycker jag att ni också ska redovisa det som ni är överens om.

Vad händer med polisdatagreringen? Vad händer med polisutbildningen? Vad händer med frågan om en myndighet? Kommer ni att ta upp de frågorna? Är ni ense i de frågorna? Det vill jag fråga Johan Pehrson.

Anf. 57 JOHAN PEHRSON (fp) replik:

Herr talman! Jag är glad att Margareta Persson lyfte upp frågan om samarbete, för vi har samarbete på rättsområdet. Vi formulerar just nu detta tillsammans. Vi har möten om inte dagligen så i alla fall veckovis för att processa och se vad som ligger på agendan på rättsområdet för de kommande åren. Vi vill öppet och ärligt redovisa för väljarna vad vi vill göra om de röstar på oss.

Jag kan konstatera att detta inte finns hos oppositionen. Jag ska inte påstå att jag står Margareta Persson nära men jag har förståelse för och vet att vi på detta område har rätt mycket samsyn. Margareta Persson har dock här lierat sig med personer som har naivitet som bärande kännetecken när det gäller att bekämpa grova brott.

Jag ska inte agera äktenskapsmäklare, men Margareta Perssons samarbete med dessa partier försvagar på lång sikt kraften i den svenska brottsbekämpningen, om de mot förmodan skulle få väljarnas förtroende. Det är alltså där problemet ligger. Jag vill inte demonisera detta utan bara understryka att några av våra kolleger framställde det som att vi var eniga men under ytan finns det personer som är mycket avogt inställda till en effektiv brottsbekämpning, alltså för att möta en ganska grov brottslighet. Margareta Persson är det dock inte, och jag tror att vi även fortsatt kommer att ha en samsyn på en del områden.

Sedan ligger det i oppositionens roll att tycka att det ska vara mer och att det ska gå fortare. Man bortser alltid från det som faktiskt levereras varje dag, inte minst när det gäller att skapa effektivitet i rättsväsendet.

Vi återkommer. Vi kommer att tillsammans redovisa vad det är vi vill. Det vore en välgärning om vänsteroppositionen också gjorde det.

Anf. 58 MARGARETA PERSSON (s) replik:

Herr talman! Vi kommer säkert att alldeles snart redovisa var vi står i de olika frågorna. Jag tycker att Johan Pehrson ger en mycket falsk bild av vad Miljöpartiet och Vänsterpartiet står för i dessa frågor. Vi får återkomma och ha en debatt i valrörelsen om vilken politik vi vill föra på detta område och vilken politik alliansen vill föra.

Johan Pehrson svarade inte på frågan om var de står beträffande polisdatalagringen och den akademiska utbildningen. Detta har utretts och det har också lagts fram förslag, men ingenting händer. Det tar lång tid och därför förefaller det som om alliansen inte är särskilt ense i dessa frågor. I andra frågor har de varit oerhört snabba, till exempel beträffande arbetslöshetsförsäkringen och sjukförsäkringen. Då har det rullat fram snabbt utan att de tänkt efter, och sedan har de fått backa några steg.

Varför kommer inte dessa frågor fram, Johan Pehrson?

Anf. 59 JOHAN PEHRSON (fp) replik:

Herr talman! Vi står inte direkt handfallna på det här området. Det kommer mängder av propositioner. Om man lyssnar på personer, som man gör ibland, och tar del av vad Lagrådet gör visar det sig att de har en överhettning som de inte upplevt på 150 år. De är helt överbelamrade, vilket beror på att vi levererar så många förslag på det här området. Det gör vi eftersom vi känner att det finns mycket att göra.

Jag hoppas att vi kommer fram till förslag dels vad gäller polisutbildning, alltså kompetensinhåll hos svensk polis samt organisation, dels att vi snart får regler för teledatalagen. Nu är Vänsterpartiet och Miljöpartiet inte närvarande i kammaren, men för mig som liberal innehåller lagförslaget integritetsöverväganden som är rätt substantiella. Jag tycker inte att det är en lätt fråga. Jag förstår att polisen i bekämpningen av grova brott måste kunna gå in och kolla telefonlistor för att se hur samtal har gått till. Jag höll dock på att sätta kaffet i vrångstrupen när jag såg att Vänsterpartiet och Miljöpartiet, enligt ett pressmeddelande från Socialdemokraterna eller vad det var, är överens om detta. De har varit emot förslaget sedan EU uppfanns. Det hela är mycket märkligt.

Jag vill se samlade förslag. Sedan kan varken Margareta Persson eller Johan Pehrson göra sina liv ogjorda och inte sina politiska historier heller. Jag tycker att det är bra att vi under den förra mandatperioden hade

en bred samsyn. Vi såg till att en i riksdagen svagt förankrad s-märkt regering fick stöd från oppositionen i viktiga frågor när Socialdemokraternas nuvarande kompisar redovisade en naivitet, som jag berättade om tidigare, och framför allt var helt hjälplösa när det gällde att bekämpa brott.

Prot. 2009/10:72
10 februari

Processrättsliga frågor

Anf. 60 OTTO VON ARNOLD (kd):

Herr talman! Processrätten är ett viktigt ramverk för polis, åklagarmyndighet och domare för att få effektivitet i hela rättskedjan. Vi behöver opartiska domare och åklagare. Givetvis måste processrätten vara proportionell, rättssäker, förutsägbar och framför allt innehålla ett integritetsskydd.

Det här är en återkommande debatt. Den varierar lite grann – jag jämförde med föregående år – men det är trots allt glädjande att se vilken samsyn som finns, åtminstone från delar av oppositionen, gällande de förslag som regeringen har lagt fram.

Låt mig börja med frågan om penningtvätten. Där är vi ganska överens om att vi vill se en kriminalisering av den. Vi får emellertid inte glömma bort att vi har haft en förstärkning av lagstiftningen kring hela den ekonomiska brottsligheten. EBM har utvecklats. Vi har de regionala underrättelsecentrumen där finanspolisen går in, stärker upp och följer pengarna. Att följa pengarna är nämligen oerhört viktigt i bekämpningen av den grova, organiserade brottsligheten. Sedan har vi också frågan om förverkande vid grov brottslighet. Även det har vi fått igenom.

Förundersökningsprocessen måste bli effektivare. Vi har tittat på den och är överens.

Något som jag däremot tycker är lite märkligt är den återkommande motionen från Vänsterpartiet om åklagarjäv. Låt mig ägna en stund åt det. Vad är jäv? Jo, det är en relation mellan en opartisk person och en tilltalad; i domarfall är det den tilltalade och de som agerar i rätten. Man kan alltså använda i stort sett samma regler. Jag har mycket svårt att se att den motionen har något berättigande fortsättningsvis.

Våra domstolar har genomgått en stor förändring. Vi har flyttat över den viktiga hanteringen till första instans, tingsrätterna, som i dag har en väldigt stor och viktig roll. Givetvis är det här ett förändringsarbete som har varit stort och som vi har varit överens om. Vi från alliansen har lagt en hel del krut på slutet för att få en bra lagstiftning. Givetvis måste vi få tid att utvärdera detta, precis som justitieministern har sagt. Kanske kommer hon att debattera just den här saken på fredag med den i dag frånvarande ordföranden i justitieutskottet.

Jag vill komma in på rättshjälpslagen också. Det är en viktig lagstiftning som ligger till grund för att säkra rättssamhället och förtroendet för det. Vi ska inte glömma bort att det genomfördes en reform 1997 under den socialdemokratiska tiden där det främsta målet var att spara 200 miljoner kronor. Samtidigt ville man då låta den vara underställd försäkringarna och att det skulle vara en sociallagstiftning.

Domstolsverket har tagit fram en bra rapport om de förändringar som behöver göras. Detta bereds nu i Regeringskansliet, som så mycket annat. Det är ett par saker som jag tycker att det är viktigt att trycka på där, framför allt att de allra mest utsatta ska kunna få rättshjälp i förvaltningsmål. Oftast är det någon som kommer i ett förvaltningsmål och där

inte har bra stöd. Det är någonting som är viktigt för människor som ska få LSS-stöd etcetera. Det är också viktigt för näringsidkare att kunna få ökning och framför allt att försäkringsbolagen tar sitt ansvar.

Herr talman! Med dessa ord yrkar jag bifall till förslaget i utskottets betänkande och avslag på motionerna.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 10 §.)

9 § En strategi för ungdomspolitiken

Föredrogs
kulturutskottets betänkande 2009/10:KrU6
En strategi för ungdomspolitiken (skr. 2009/10:53).

Anf. 61 LEIF PETTERSSON (s):

Herr talman! Vi ska under den kommande debatten diskutera ungdomars möjligheter till ett bra liv. Låt mig först som sist slå fast att det är underbart att vara ung. Då finns hela livet framför en. Då finns alla möjligheter i livet som ännu inte riktigt uppenbarat sig. Då finns drömmar och visioner. Det är kort sagt en tid när livet i mångt och mycket formas.

Men det är samtidigt svårt att vara ung. Kraven kan upplevas som alltför stora. Alla valmöjligheter kan upplevas som förvirrande och omöjliga. Vuxenvärlden kan upplevas som oförstående och begränsande. Ungdomstiden kan för många vara en tid av sökande utan att hitta några svar.

Det är de många ungdomarna med problem som ungdomspolitiken måste ta sikte på. Det kan inte vara politikens uppgift att ytterligare jämna vägen för dem som det redan går bra för.

Det är mot den bakgrunden man ska se regeringens skrivelse *En strategi för ungdomspolitiken*. Det blir då tydligt att det inte är någon strategi för området som regeringen torgför. Det är i stället en sammanställning av framför allt regeringens tidigare framförda förslag kring utbildningsfrågor. Det är en mycket tunn politisk soppa som regeringen här försöker framföra som något nytt.

Herr talman! Jag vill peka på ett antal områden där skrivelsen är långt ifrån tillräcklig.

Vi har Europas näst högsta ungdomsarbetslöshet. Ändå vidtas inga konkreta åtgärder.

Unga tvingas bo hemma hos sina föräldrar därför att det inte finns bostäder. Ja, för ungdomarna i Täby och Danderyd finns det säkert bostäder att köpa, om inte annat för de pengar familjen fått genom sänkningen av fastighetsskatten. Men för vanliga ungdomar finns inte dessa alternativ. Återigen: Inga konkreta åtgärder vidtas av regeringen.

Ungdomars hälsa är ett annat problem. Ungdomar är på många sätt mer utsatta i dag än tidigare. Inte minst gäller det ungdomar med psykiska problem. Med en rejäl satsning kan mycket av detta förebyggas. Men inga konkreta åtgärder vidtas av regeringen.

Ungdomar får allt sämre ekonomi. Vi har i dag en situation där allt fler ungdomar blir beroende av försörjningsstöd. Flera myndigheter rapporterar att ungdomars ekonomiska situation har försämrats. I en rapport från riksdagens utredningstjänst visas att ungdomar som grupp har förlorat på regeringens politik jämfört med andra åldersgrupper. Det har också skett en rejäl ökning av antalet ungdomar som tvingas försörja sig på försörjningsstöd, vilket märks vid en jämförelse mellan första kvartalet 2009 och samma tid året dessförinnan. Av det totala antalet biståndsmottagare var 39 procent i åldern 18–29 år. Ändå vidtas inga konkreta åtgärder.

När det gäller utbildning tvingas ungdomar genom regeringens politik till allt tidigare livsavgörande val. Det kan inte vara rätt att de ungdomar som går i femte eller sjätte klass ska tvingas göra val som begränsar deras möjligheter i vuxen ålder. Men så ser regeringens politik ut på utbildningens område.

Herr talman! Alla barn och ungdomar har rätt till kultur och fritidsaktiviteter på sina egna villkor och efter egna förutsättningar. Det gäller att få utöva såväl konstnärlig verksamhet som idrott utan att uttrycket begränsas. Barns och ungdomars rätt till kulturella upplevelser och eget skapande är ett krav i FN:s barnkonvention, och det måste vara en självklarhet för ett rikt land som Sverige att leva upp till det. Det är viktigt att skapande kultur bland ungdomar bejakas oavsett uttrycksform.

För att man ska kunna ta till vara det egna skapandets kraft gäller det att samhället ger utrymme för detta. Det kan handla om replokaler, skapande verkstad, teaterlokaler, plats för spontanidrott och mycket annat. Även alternativa uttrycksformer som idrott ska bejakas. Det behövs lokaler både för arrangemang och för eget skapande. Det behövs också utrymme för verksamhet som inte är organiserad. Det finns gott om vittnesmål om ungdomar som hittat ”sin” verksamhet genom att just de givits utrymme för idéer.

Den nedläggning av fritidsgårdar som ägt rum under de senaste årtiondena visar sig nu få negativa följder. Visst finns det positiva undantag, men som helhet saknas det fysiska mötesplatser som är icke-kommersiella och drogfria och där de unga själva är med och påverkar innehållet. Det måste helt enkelt tillskapas fler icke-kommersiella och drogfria mötesplatser där flickor och pojkar ges lika stort utrymme att utvecklas och växa.

Ingen ska heller stängas ute på grund av höga avgifter eller bristande tillgänglighet. Musik- och kulturskolorna kan fånga upp talanger och utveckla dem. Genom dessa skolor finns bra och mindre dyra alternativ i hela Sverige, men skillnaderna i tillgänglighet och avgifter mellan kommunerna är stora. Det vill vi arbeta för att förändra. Musik- och kulturskolan ska utvecklas, inte avvecklas. Här spelar samarbetet med studieförbunden en mycket viktig roll, inte minst i de mindre kommunerna. Vi vill också värna de estetiska ämnens ställning i skolan. Det handlar i förlängningen också om nya generationer engagerade medborgare i vår demokrati, om nya generationer professionella kulturverksamma och om deras framtida publik.

Det finns ett starkt klass- och tillgänglighetsperspektiv i denna fråga. Inga barn och ungdomar ska utestängas från kulturupplevelser på grund av ekonomiska hinder. Därför är det viktigt med fri entré på museer,

viktigt med låga avgifter i musik- och kulturskolan och viktigt att det finns tillgång till kultur i närområdet, oavsett om man bor på landet, i storstädernas förorter eller i små orter på landsbygden.

Det blir alltmer ont om platser där människor kan mötas. Det råder brist på samlingslokaler, både för ungdomar och för äldre. Särskilt för ungdomar är det viktigt att det finns lokaler där man kan samlas för att repa i band, ha möten eller bara umgås. Samlingslokaler är också en förutsättning för att upprätthålla demokratin. De fria biblioteken är också en resurs att slå vakt om, inte minst för ungdomars skull. Där kan de fritt söka kunskap och till exempel plugga om de har det trångbott hemma.

Herr talman! Ökad ungdomsarbetslöshet slår hårt mot ungdomarnas möjligheter att etablera sig på bostadsmarknaden. Samtidigt har regeringens bostadspolitik havererat. Genom regeringens mål för bostadspolitiken avsäger sig regeringen det övergripandet ansvaret för detta politikområde. Bostadsmarknaden har blivit ett område där marknaden själv ska råda utan politiskt och samhälleligt inflytande. Det som saknas helt är sociala ambitioner om bra bostäder till rimliga kostnader för alla. Likaså saknas ambitioner om långsiktigt hållbar boendemiljö.

Vi ser bostadspolitiken som ett viktigt inslag i den generella välfärdspolitiken, en social rättighet och en given del i samhällsbyggandet för en långsiktigt hållbar utveckling. Vi har därför föreslagit ett nytt bostadspolitiskt mål med tydliga sociala ambitioner och som särskilt ska främja en god uppväxt för barn och ungdomar.

Vi vet att många unga i dag efterlyser hyresrätter, både därför att det är en attraktiv boendeform för ungdomar och därför att de ofta saknar kapital eller lånemöjligheter för att kunna efterfråga en bostadsrätt eller en bostad med äganderätt. Den moderatstyrda regeringen har tagit bort stöden för nyproduktion av hyresrätter. Bostadsbyggandet har därmed sjunkit kraftigt år från år och är nu nere på mycket låga nivåer. Byggandet av hyresrätter har mer än halverats jämfört med åren 2004–2006. Andelen hyresrätter i det svenska bostadsbeståndet har sjunkit. Prognoserna för bostadsbyggandet är fortsatt dystra.

Det är helt nödvändigt att öka takten för bostadsbyggandet och inte minst hyresrätter. Stora ungdomskullar står på tröskeln och är på väg in på bostadsmarknaden. Ca 70 procent av Sveriges kommuner uppger att det är brist på hyresrätter och inte minst bostäder som ungdomar efterfrågar. Antalet högskolekommuner med bostadsbrist för studenter ökar.

Bristen på bostäder riskerar att bli ett allvarligt hinder för Sveriges möjligheter att bekämpa arbetslösheten och öka sysselsättningen. Tillgången på bostäder påverkar rörligheten på arbetsmarknaden och det lokala näringslivets möjligheter att rekrytera medarbetare med rätt kompetens. Vi inom det rödgröna samarbetet är övertygade om att Sverige behöver en aktiv bostadspolitik där staten gör mer, inte mindre, för att öka bostadsbyggandet. Sverige behöver fler hyresrätter, inte färre.

Regeringen saknar en politik för att öka bostadsbyggandet. De få bostadspolitiska insatser som gjorts har inte kommit de unga till del. Detta gäller inte minst de kommunala hyresgarantierna och införandet av förvärvsgarantier. Regeringen skriver att det ännu är för tidigt att utvärdera insatserna. Det står dock klart redan nu att hyresgarantierna inte nått de unga. Endast ett fåtal garantier har gått till ungdomar i åldern 18–24 år sedan stödet infördes för över två år sedan, för att vara mer specifik 34

stycken. Detsamma gäller för förvärvsgarantierna. Regeringens passiva inställning till de ungas svåra bostadssituation är mycket beklaglig.

Herr talman! Jag står naturligtvis bakom samtliga reservationer i ärendet men yrkar för tids vinnande bifall till reservationerna 1 och 2.

I detta anförande instämde Göran Persson i Simrishamn (s).

Anf. 62 AMINEH KAKABAVEH (v):

Herr talman! Sverige måste inse värdet av att investera i framtiden, det vill säga i ungdomarna. På så sätt skapar vi en bättre framtid för alla. Dagens unga bär morgondagens samhälle på sina axlar då människor står för en stor och positiv kraft i vårt samhälle.

Ungdomar har moderna lösningar på de nya utmaningar som finns i samhället. Att skapa hopp och framtidstro hos dagens unga generation är en framtidsinvestering och politikens viktigaste uppgift. Vi måste mobilisera alla goda krafter i samhället för att skapa möjligheter till en ljusare framtid för dagens ungdomar.

Det behövs ett ledarskap som kan skapa legitimitet och förtroende hos de unga. Vi i det rödgröna samarbetet vill erbjuda en politik som gör att ungdomar, såväl flickor som pojkar, ges lika möjligheter att växa och utvecklas och därmed bidra med sin fulla potential.

Vi vill visa på en modern väg in i framtiden. En förutsättning för att unga människor ska kunna skapa en egen tillvaro och ta steget in i vuxenlivet är att de får möjlighet att skaffa sig utbildning och kan försörja sig för att bli självständiga och oberoende individer.

Oavsett klass, etnicitet eller könstillhörighet måste ungdomarna ges samma möjligheter att söka sig ut på arbetsmarknaden. Det måste finnas villkor som skapar utrymme för ekonomisk trygghet, personlig utveckling och framtidstro.

Herr talman! Tyvärr är situationen för dagens ungdomar olika. I olika områden har det försämrats med segregation och utanförskap. Till och med regeringen själv erkänner att politiken helt har misslyckats med de aspekterna. De är ungdomarna i förorterna, arbetarklassens Svenssons eller Ahmed och Mahmoud, som i dag har förlorat på regeringens politik.

Det handlar om flickorna som inte har utrymme att gå till fritidsgårdarna. Det är många ungdomar som inte kommer in på den arbetsmarknad som i dag är nästan obefintligt för de ungdomarna. I Tensta och Rinkeby är enligt de senaste uttågarna från Metro mer än 37 procent av ungdomarna arbetslösa. I många områden är mer än 60 procent beroende av socialbidrag.

Hur ska man tolka regeringens politik för att bekämpa utanförskapet? Detta är ett resultat av en orättvis och orättfärdig politik som har påverkat många ungdomar i många förorter i Malmö, Stockholm och Göteborg. I andra förorter är det också ungdomar som inte har samma möjligheter, som till exempel tillgänglighet till kultur.

Vi ska också komma ihåg att man har satsat mer resurser på andra aspekter i samhället. Det behövs faktiskt inte mer poliser för att bekämpa brottslingar bland ungdomar. Ungdomarna behöver ett värdigt liv och en fritidslokal där det finns utbildad personal och möjlighet att utvecklas. Det behövs samlingslokaler för att både deras föräldrar och de själva ska ha möjlighet att kunna prata och helt enkelt ha en plan för sin framtid.

Det är viktigt i politiken också när vi talar om ungdomar att se att ungdomarna inte är en grupp i sig. De är olika grupper beroende på kön, klass och etnicitet. I dag vet vi att klass har kön och också färg. Det är människor med en annan bakgrund än svensk som är mest utsatta.

Ungdomarna protesterar genom att bränna bilar och på olika sätt hävda sin egen rättighet, men det är fel väg. Jag vill säga till de ungdomarna att deras kraft kan användas till en konstruktiv kamp för deras rättigheter. Det handlar om deras möjligheter att utvecklas, ha ett arbete och en framtid i det svenska samhället. Det är viktigt att komma ihåg.

Tyvärr finns det inte så mycket i skrifterna vare sig från det ena eller det andra partiet om de utsatta områdena som i dag är ett samhällsproblem. Inom högerpolitiken har man tänkt sig att om man satsar på poliser i de områdena blir det bättre och ungdomarna kommer att lugna ned sig. Man borde i stället satsa på lärare, skolpersonal och fritidsledare.

Det gäller också att satsa på utbildningar, framtidstro och bostäder. Det är många människor med annan bakgrund som bor med upp till sju syskon i en två- eller treumslägenhet. Hur ska de kunna ha en framtid och kunna studera vidare när de är flera syskon? Jag har själv vänner och bekanta, och jag är bekant med detta från socialarbetare som arbetar i förorterna.

De beskriver att fyra syskon sover i en dubbelsäng för att de är så trångbudda. Hur skulle de ungdomarna kunna ha ro att verkligen kunna studera eller tänka sig att gå vidare? För flickorna finns inga möjligheter att gå till fritidsgårdarna. Oavsett om man har svensk bakgrund eller invandrarbakgrund är i dag ungdomsgårdarna väldigt få, och de som besöker dem är killarna.

Det är få kvinnor och flickor som besöker fritidsgårdarna. Det måste vi verkligen tänka på. Var finns jämställdhetsaspekten i fråga om kultur och fritid? Det är viktigt att komma ihåg att möjligheterna ser väldigt olika ut utifrån var man bor, hur tjock plånboken är, hur fattig man är, om man har ett arbete och vad man arbetar med. Det handlar också om vad ens egen förälder arbetar med, och i de här förorterna är föräldrarna ofta hemma och vårdar barn på grund av att vårdnadsbidraget har införts. De här ungdomarna har tyvärr ingen som verkligen ser dem. De kan inte säga: Det här är min idol! Det här är mina föräldrar! De kommer att utvecklas, och det är en framtidstro för oss också!

Nu har man med politiken gjort så att även föräldrarna, inte bara ungdomarna, sitter fast i den situation som de befinner sig i. De kan inte komma ur den. När man satsar på ungdomar får man inte glömma klass- och könsaspekten. Det är det som är viktigt i dag, och detta är ett stort problem.

Vi behöver satsa på ungdomarna och satsa på att ge dem arbete och utbildning. Högerregeringen har helt enkelt satsat på elitungdomar och elitklasser. Ungdomar med en lägre klassbakgrund och lägre utbildningsbakgrund kommer ingen vart. Det är inte bara matematik och de andra vetenskapliga ämnena som är viktiga. Samhällskunskap är viktigt och språk är viktigt. Det handlar om internationell solidaritet, och där är de olika samhällsämnen viktiga om man ska kunna utvecklas i sina före detta hemländer och här i Sverige.

Därför behöver vi på olika sätt satsa på ungdomar i de olika aspekter där de utvecklas. Vi ska bekämpa både klass- och könsförtryck men också lyfta fram de kulturella aspekterna. Vi ska till exempel satsa på biblioteken. Vänsterpartiet har drivit frågan om fria bibliotek i alla skolor. Vi vill ha fri entré till museerna för att folk ska kunna besöka dem och billigare kollektivtrafik för att ungdomar helt enkelt ska kunna gå på bio och besöka centrum där det finns fler möjligheter för dem. Man kan inte betala 100 spänn för tunnelbana och 100 spänn för en biobiljett; det är omöjligt för många familjer med flera barn och ungdomar. Det är därför viktigt att komma ihåg de här betydelsefulla aspekterna.

Jag kommer helt enkelt att säga ja till samtliga motioner, men på grund av tidsbrist yrkar jag bifall endast till den första och andra reservationen som är gemensamma.

Anf. 63 ULF HOLM (mp):

Herr talman! Vi ska nu behandla regeringens skrivelse om ungdomspolitiken, som bygger på en uppföljning av den tidigare ungdomspolitiska propositionen *Makt att bestämma – rätt till välfärd*.

Men makt att bestämma och rätt till välfärd har regeringen nog strukit från ungdomspolitiken. Det märks tydligt när man går igenom skrivelsen, som inte utgår från någon självkritisk analys: Hur har samhället utvecklats? Hur har vår politik slagit mot gruppen ungdomar i stort? I stället försöker man i strategin bara leda i bevis att den politik man har fört också har gynnat ungdomar – punkt. Jag tycker att det är en svaghet i hela skrivelsen.

Vi ska också tänka på att ungdomar inte är en homogen grupp. Det finns stora skillnader inom ungdomsgruppen. Många har det väldigt bra. Många klarar skolan. Många går också vidare till högskolor och universitet. Många får ett jobb. Många har chansen att förverkliga sig själva om det nu gäller ett halvår i Asien som backpacker eller att göra någonting annat. Många har den möjligheten, men inte alla. Det är där politiken måste komma in. Politiken ska skapa förutsättningar för alla, oavsett bakgrund och oavsett var man kommer ifrån. Oavsett hudfärg, sexuell läggning etcetera ska politiken skapa förutsättningarna.

Här har regeringen misslyckats. Man har inte skapat förutsättningar för ungdomar att få möjligheten att bli vuxna i Sverige. Man har inte gett förutsättningar för personlig utveckling, och man har inte skapat de förutsättningar som jag anser är grundläggande för svensk politik – att skapa möjligheter att förverkliga sig själv.

Den första grunden är givetvis skolpolitiken. Den tänkte jag lämna lite därhän. Jag ser att det första steget här, som är det viktigaste och det absolut största misslyckandet, gäller rätten till arbete. När man har gått ut skolan ska man kunna få ett arbete så fort som möjligt. Det är ett viktigt steg för många. Man har suttit i skolbänken i kanske tio femton år och sedan kommer man ut och möts av precis ingenting. Man får ingen hjälp från Arbetsförmedlingen när man går dit, utan det första man blir hänvisad till är att gå och söka försörjningsstöd. Vad ger det för signal till ungdomar i dag att det är detta som är den första möjligheten i livet? Jag tror att det ger en dålig stämpel.

Därför är det så viktigt att vi ger de här förutsättningarna. Från oppositionens sida har vi socialdemokrater, vänsterpartister och miljöpartister

lagt fram flera förslag om en sorts jobbstart för unga. Vi måste ta ansvaret. Vi måste skapa nya arbetstillfällen i en rödgrön omställning av samhället där vi satsar på framtiden. Vi måste se till att genom politiska beslut också skapa de förutsättningarna.

När det gäller ungdomsarbetslösheten har vi lagt fram ett fempunktsförslag som vi har redovisat i den motion som vi har väckt med anledning av skrivelsen. Jobbstart för ungdomar innebär att Arbetsförmedlingen från första dagen ska börja kartlägga och ta sig an ungdomar och försöka få in dem antingen i praktik eller i vidareutveckling på annat sätt.

Ungdomslyftet är ett särskilt program för 10 000 nya platser för ungdomar för att de ska kunna komplettera den utbildning som de har gått. De kanske har varit studietrötta och inte gått klart utbildningen, och då måste de få möjligheter att komplettera.

Vi ska ge fler möjligheter till jobb, utbildning och praktik. Det absolut bästa sättet att komma in på arbetsmarknaden är via lärlingssystem eller praktikplatser. Då får man bevisa och visa vad man kan. Som ung har man starka drivkrafter att visa detta.

Jag ställer inte upp på den beskrivning som vissa debattörer gör om att ungdomar är lata och inte vill. Jag tror inte alls på det. Det är inte sådana ungdomar jag möter. Tvärtom har de en fruktansvärt stark drivkraft att vilja göra någonting och gå vidare. Jag tror att praktikplatser och lärlingsutbildning är ett bra sätt för dessa.

Vi måste skapa fler platser i kvalificerad yrkesutbildning och högskola och mer resurser för studie- och karriärrådgivning för att kunna gå vidare. Det första steget för ungdomar ska inte vara ett steg in på socialbidragskontoret. Det är inte den start ungdomar ska få.

Den andra delen handlar om bostad. Där har regeringen misslyckats katastrofalt, för det byggs i dag nästan inga hyreslägenheter. Det är inte många ungdomar som har föräldrar som kan ställa upp med pengar; det är bara några få förunnat. Men det ska inte få vara avgörande. Därför är det så viktigt att det finns hyreslägenheter att tillgå på fler ställen. I dag byggs det väldigt få.

Därför har vi rödgröna tagit fram ett förslag om hur vi kan öka byggandet av hyreslägenheter för framtiden. Vi tror att det är väldigt viktigt att man sätter i gång ett sådant stöd så att man kan börja med detta arbete.

Tyvär var en av den borgerliga regeringens första åtgärder, med bostadsminister Mats Odell i spetsen, att avveckla det stöd som fanns tidigare, och då upphörde också byggandet av hyreslägenheter.

Situationen i dag är den att fler och fler bor hemma allt längre. Det är inte den start man vill ha – därmed inget ont sagt om föräldrahemmet. Det betyder ganska mycket för ungdomars självkänsla och steg ut i vuxenlivet att ha ett eget boende och att kunna börja ta ansvar också för det vardagliga.

Som jag sade tidigare är det väldigt många ungdomar som det går bra för och som klarar sig. Men en oroande utveckling är att den psykiska ohälsan tycks öka alltmer bland ungdomar, och vi får inte några förslag från regeringen om hur man ska gå vidare. Vi tycker att det är väldigt märkligt.

Det kom en rapport senast i dag från Ungdomsstyrelsen gällande bland annat hbt-personers situation som är ganska skrämmande läsning om hbt-personers utsatthet. Vi fick också i höstas rapporter från RFSL Ungdom som tyvärr har en liknande beskrivning av hur situationen ser ut. Jag tror att vi måste jobba mycket mer med det.

Just i detta betänkande har vi lyft fram transpersonernas särskilda utsatthet och unga transpersoners situation, som regeringen inte tycks vilja göra någonting åt i dagsläget utan skjuter på framtiden och säger att man måste titta mer på detta längre fram. Det har man sagt i ganska många år nu, och vi börjar bli lite trötta på den argumenteringen. Det är väl bättre att ta tag i problemen.

För ungdomar såväl som för vuxna är det inte bara arbete och bostad som är det viktiga. Det är också fritid, kultur och de värdena. Företrädare för Socialdemokraterna och för Vänsterpartiet har i sina anföranden här lyft fram väldigt bra att vi måste satsa mer på kultur och fritid.

Jag är orolig för att vi står i en liknande situation som vi hade på 90-talet, under 90-talskrisen, då kommunerna skar ned mer och mer på kultur- och fritidsverksamheten och därmed gav ungdomar en väldigt dålig start. Regeringen får inte denna gång göra om det misstag som gjordes i början av 90-talet. Därför tror vi i Miljöpartiet och de rödgröna partierna att vi måste lägga mer resurser på kultur och fritidsanläggningar för att skapa förutsättningar.

Den sista punkten som jag skulle vilja ta upp gäller jämställdhetsaspekten, som har blivit mycket bättre men där det fortfarande återstår väldigt mycket att göra. Det gäller mycket fritidsverksamhet. Men när man går vidare till exempel till Arbetsförmedlingen är det insatser för pojkar eller män i första hand och väldigt få insatser som rör kvinnors yrkesval och vad man vill göra framöver. Flera utvärderingar har gjorts av Arbetsförmedlingen av var man lägger resurserna och de stora pengarna i Arbetsförmedlingens utbildningskostnader, och det ligger en dominans på manliga yrken. Vi tror inte att det är bra, utan vi vill slå ett slag för att jämställdheten måste genomsyra all politik, såväl arbetsmarknadspolitik som ungdomspolitik.

Därmed yrkar jag bifall till reservation 1 och reservation 3.

Anf. 64 OLOF LAVESSON (m):

Herr talman! Vi har i dag att debattera och fatta beslut om regeringens skrivelse *En strategi för ungdomspolitiken*. Precis som sades är det ett led i uppföljningen av den senaste ungdomspolitiska propositionen *Makt att bestämma – rätt till välfärd*. Det handlingsprogram som där presenterades har genomförts, och i dagens skrivelse presenteras ett nytt handlingsprogram inom ungdomspolitikens fem områden.

Ungdomspolitiken är ett spännande område, detta för att den verklighet som ungdomspolitiken berör är så föränderlig. De mentala generationsskiftena kommer allt tätare. Ungdomar har i dag helt andra möjligheter och förutsättningar än vad någon annan ungdomsgeneration tidigare haft. De som i dag växer upp möter en helt annan verklighet än den som bara är fem tio år äldre. Synen på kunskap, fakta, information och omvärld omvärderas ständigt. Möjligheterna att resa, arbeta eller studera utomlands har aldrig varit större. Genom Internet erbjuds digitala rum

där unga hämtar information, konsumerar och skapar musik och film, skriver, spelar spel och umgås.

Även tillgången till utbildning på alla nivåer och inom alla områden är större i dag än någonsin tidigare. Informationen är alltid tillgänglig, oavsett vad det gäller. Kunskap skapas här och nu. Genom en tangenttryckning kan man läsa dagens New York Times, följa kriget i Afghanistan och se den senaste musikvideon – allting samtidigt. Valfriheten för individen har ökat dramatiskt, och i dag har unga goda möjligheter att själva välja sin framtid.

Men detta innebär också utmaningar. Alla områden har inte en lika positiv utveckling. De problem som många vuxna kan möta blir än större för barn och unga. Allt större ungdomskullar innebär fler unga i skolan och på arbetsmarknaden. Detta ställer krav på samhället, krav som inte alltid kan mötas inom det ordinarie systemet utan kräver särskilda insatser med fokus på just barn och unga.

Herr talman! Det går inte att komma ifrån att de två största utmaningarna rör utbildning och arbetsmarknad. Har man ingen utbildning är det också svårt att etablera sig på arbetsmarknaden. Därför måste fler ungdomar fullfölja en gymnasieutbildning med antingen teoretisk inriktning för att leda till fortsatta studier eller med yrkesinriktning för att leda till arbete. Fler elever måste lämna gymnasieskolan med godkända betyg och ha bättre förkunskaper inför yrkesliv och fortsatta studier.

Grunden läggs dock långt tidigare. Fler elever kan nå skolans kunskapsmål om kraven görs tydliga, om elevernas kunskaper följs upp och utvärderas kontinuerligt, om resultaten kommuniceras med hemmen, om föräldrarna görs delaktiga och om de elever som behöver särskilt stöd får det i ett tidigt skede.

Många viktiga beslut är redan fattade. Nämnas bör regeringens läsa-skriva-räkna-satsning, med fokus på de tidiga åren, nya kurs- och läroplaner för grundskolan, fler nationella prov, stöd till lärares fortbildning och en sexgradig betygsskala.

Propositionen om en ny skollag är aviserad till den 23 mars, och där tar vi ytterligare viktiga steg för att anpassa skolan efter den omvärld vi lever i.

Allt handlar dock inte bara om kunskaper utan också om den miljö i vilken de förmedlas. Den värdegrund på vilken skolan vilar kan inte nog betonas. Skolan ska inte vara värdeneutral, utan den ska ta tydlig ställning för de mänskliga rättigheterna och våra gemensamma demokratiska värden. Vi har ökat insatserna för fler åtgärder mot alla former av kränkande behandling, mobbning och diskriminering.

En annan fråga är den om jämställdhet. En jämställdhetsdelegation för skolan är tillsatt som ska analysera könsskillnaderna i utbildningsresultat, se hur vi kan bryta traditionella könsroller och föreslå lämpliga insatser. Resultatet ska redovisas senast den 31 augusti i år. En liknande delegation har införts för högskolan.

En antal åtgärder har också vidtagits för att bättre koppla skola och utbildning till ett steg in på arbetsmarknaden. Förra våren fattade vi beslut om en ny gymnasieskola med såväl en högskoleförberedande examen som en yrkesexamen. Samtidigt som kunskapskraven för att bli behörig till de högskoleförberedande utbildningarna skärps ökas tiden för

yrkesämnen på yrkesprogrammen. Till detta ska läggas en gymnasial lärlingsutbildning.

Vägarna från utbildning till arbetsmarknad måste vara lika många som de unga som ska vandra på dem.

För att underlätta för unga att komma in på arbetsmarknaden och få arbetslivserfarenhet har regeringen i princip halverat de sociala avgifterna för personer under 26 år. Det gäller alla unga, inte bara de arbetslösa. Därmed har kostnaden för att anställa en ungdom minskat markant – kostnader som kommer att återinföras vid ett eventuellt maktskifte i höst.

I den föreliggande handlingsplanen aviseras flera viktiga steg vidare. Det blir inom ramen för jobbgarantin möjligt att få arbetslivsinriktad rehabilitering för unga, att ta del av såväl stöd till start av näringsverksamhet som den nya aktiveringsinsatsen Lyft.

Det blir också möjligt att ta del av jobbgarantin på deltid för att kunna kombinera den med komvux och studier i svenska för invandrare. Även för ungdomar som saknar slutbetyg från grund- eller gymnasieskolan ökas möjligheterna genom att de i folkhögskolornas regi får chans att gå en studieförberedande utbildning.

Generellt har unga en positiv syn på sin egen framtid, och de upplever sin hälsa som god. I relation till den vuxna befolkningen är ungas hälsa bättre än alla andras. Det innebär inte att det inte finns problem och utmaningar, framför allt när det gäller ungdomars psykiska hälsa.

Unga kvinnor rapporterar en större ohälsa än unga män. Ungdomar som uppger att de är homosexuella, bisexuella eller transpersoner mår betydligt sämre än andra ungdomar. Även detta gäller i synnerhet för unga kvinnor.

Så sent som i dag visade en kartläggning av Ungdomsstyrelsen – den har redan nämnts här – en överrepresentation av självmordstankar, miss-tänksamhet och känsla av svek bland homo-, bi- och transsexuella ungdomar. Många känner att de saknar socialt stöd och har blivit utsatta för våld och trakasserier. Så mycket som var femte ung homo- eller bisexuell person har på grund av sin läggning blivit utsatt för någon form av våld eller allvarlig kränkning från sina egna familjemedlemmar. Den rapporten har nu lämnats till regeringen.

I handlingsplanen redovisas flera steg för att öka kunskapen om och möjligheten att förbättra arbetet med barns och ungas hälsa. Som exempel kan nämnas den stärkta vårdgarantin inom barn- och ungdomspsykiatri och den rikstäckande kartläggningen av barns och ungdomars psykiska hälsa som Statistiska centralbyrån nu genomför.

Herr talman! Ungdomspolitikerna ligger under kulturutskottets ansvarsområde, och det känns ganska naturligt.

Anders Carlberg, portalfigur för verksamheten Fryshuset i Stockholm, talar gärna om berättelsens makt. När den äldre generationen för över sina kunskaper till den yngre genom en berättelse, en liknelse eller något självupplevt, sätts informationen i ett perspektiv. Vi tar den till oss och kan genast sätta den i sammanhang. Genom att läsa om vad som har hänt människor före oss drar vi lärdom för egen räkning. Vi undviker att upprepa historiens misstag och får inspiration att träffa goda val för vår framtid. Berättelsen blir bäraren av kunskap och förutsättningen för det vi kallar bildning.

Det är här kulturen kommer in. Genom kulturen samlas berättelserna och återkommer i olika former, oavsett om det är genom litteraturen, konsten eller teatern. Kulturen hjälper oss att bearbeta och hantera den information vi möter i vardagen. I ett eskalerande informationsamhälle blir kulturen allt viktigare.

Barns och ungas rätt till kultur står högt på regeringens agenda och har så gjort under hela mandatperioden. Det gäller såväl tillgången till professionell kultur av hög kvalitet som möjligheten att utveckla sitt eget skapande. En av de viktigaste insatserna är Skapande skola, som nu har ökat möjligheten för alla elever i årskurs 4–9 att ta större del av kulturlivet och knyta samman konsten och kulturen med skolan.

Oppositionen vill ofta försöka koka soppa på den gamla spiken om fri entré till statliga museer. Här vill jag erinra om att alliansen alltid har värnat fri entré för barn och unga. Så ser det också ut vid de flesta läns- museer och kommunala museer.

I skrivelsen redovisas att regeringen avser att ta initiativ till en dialog i kulturfrågor med kommuner och landsting samt med den ideella sektorn. Statens kulturråds uppdrag när det gäller samordning och kunskaps-spridning ska förtydligas. Ungdomsstyrelsen kommer att ges i uppdrag att genomföra en analys av ungas kulturutövande – allt i syfte att stärka ungas möjligheter till eget skapande och deltagande i kulturlivet.

Herr talman! Jag ber om ursäkt för att jag har dragit över min talartid något, men jag avslutar här. Jag vill yrka bifall till kulturutskottets förslag.

Anf. 65 ULF HOLM (mp) replik:

Herr talman! I sitt försvarstal för skrivelsen pratade Olof Lavesson om nedsättning av sociala avgifter för unga upp till 25 år. Jag skulle bara vilja ställa en enkel fråga: Kan Olof Lavesson redovisa hur många nya jobb för arbetslösa ungdomar och hur många anställda som denna reform har gett?

Olof Lavesson sade också att det hade gjorts satsningar för att fler ska klara gymnasiet. Såvitt jag vet är det ganska stabilt runt 20–24 procent som inte går ut gymnasiet med tillräckliga betyg.

Jag har inte sett några direkta insatser från regeringen för att höja kvaliteten i skolan. Där tycks det i stället mest vara en diskussion om kepsar och mobiler. Man måste ju koncentrera sig på skolans innehåll och kvalitet, och där saknar vi förslag från regeringens sida.

Jag tror att Olof Lavesson får läsa på lite om arbetsmiljösituationen i skolan. Arbetsmiljöverket har ansvar för detta och ska göra inspektioner för att se till att det systematiska arbetsmiljöarbetet fungerar även på skolorna så att det blir en bra skolmiljö, vilket är väldigt viktigt. Alliansen har dragit ned med 160 miljoner på Arbetsmiljöverket, vilket innebär att det blir färre och färre inspektioner också i skolan. Därmed blir hela arbetet med att se till att det finns en bra arbetsmiljö eftersatt.

Vi kallar skolan för en arbetsmiljö för unga, och vi har också fått ganska många rapporter om att skolorna är ganska nedslitna. Det är också därför som vi från den rödgröna oppositionen har föreslagit ett särskilt skol-ROT just för reparation och underhåll av skolorna. Där saknar vi några som helst initiativ från regeringens sida.

Anf. 66 OLOF LAVESSON (m) replik:

Herr talman! Ulf Holm inledde sitt anförande med att säga att han tänkte lämna skolpolitiken därhän. Det är väl ganska symtomatiskt för Miljöpartiet. Hade Ulf Holm läst på om det området hade han nog hittat svar på många av sina frågor.

Det kan inte vara okänt för Ulf Holm att vi har gjort några av de största utbildningspolitiska förändringarna i modern tid under den här mandatperioden. Inte minst Ulf Holms partikamrater har kritiserat detta här i talarstolen vid ett antal tillfällen.

Det handlar om betydligt mer än bara det som Ulf Holm så raljant kallar för kepsar och mobiler. Ta bara det att vi nu satsar på yrkesförberedande utbildning i betydligt större utsträckning än någonsin tidigare. Det handlar inte bara om högskoleexamina utan om att komma ut på en arbetsmarknad och koppla utbildningen till den arbetsmarknaden. Det handlar om att införa praktikplatser och lärlingsplatser. Jag tycker att detta är fantastiskt stora steg som Ulf Holm uppenbarligen totalt bortser från.

När Ulf Holm var med och styrde Sverige var det en tredjedel som slogs ut från gymnasieskolan varje år. Ulf Holm vet precis som jag att om man genomför förändringar på skolområdet så tar det ett antal år innan de får genomslag, men att bara vänta ytterligare löser inga större problem.

Sedan tar Ulf Holm upp de halverade sociala avgifterna för unga. Där vet både Ulf Holm och jag att vi har gått igenom en ganska stor finanskris. Att värdera exakt vilka jobb som tillkommit eller försvunnit på grund av olika reformer är fullständigt omöjligt. Men jag konstaterar att det i det förslag som Ulf Holm går till val på handlar om att dubbla de sociala avgifterna för ungdomar. Jag skulle vilja fråga Ulf Holm hur många nya jobb ni har beräknat att det kommer att ge för unga människor när det blir dubbelt så dyrt att anställa dem med er politik. Vilken signal är det till dem som befinner sig i utanförskap? Jag tänker på dem som bor i storstädernas ytterområden och kanske har lyckats få in en fot på arbetsmarknaden men som nu får reda på att det kommer att bli dubbelt så dyrt att ha dem anställda. Hur många fler jobb ger det, Ulf Holm?

Anf. 67 ULF HOLM (mp) replik:

Herr talman! När det gäller skolan skulle jag egentligen hålla mig utanför. Det är helt sant som Olof Lavesson påpekade, för det är inte mitt specialområde. Men så mycket vet jag att andelen som går ut gymnasieskolan utan tillräckliga betyg fortsatt ligger på en hög nivå. Visst, vi har olika strategier för hur vi ska komma till rätta med det, men jag menar att regeringens politik mer inriktar sig på mobiler och kepsar än på innehållet och kvaliteten i utbildningen. Se bara på komvux, där ni har skurit ned så att det inte längre ger förutsättningar för att den som inte lyckas i skolan ska kunna läsa in det han har missat. De möjligheterna har ni tagit bort.

Från Miljöpartiets sida är vi mycket positiva till fler lärlingsplatser, traineeplatser och praktikplatser. Vi tror att det är en bra möjlighet. Det har vi också lagt fram ett rödgrönt förslag om som finns i Ungdomslyftet som har presenterats.

När det gäller nedsättningen av arbetsgivaravgifterna för ungdomar är problemet att alliansen inte kan säga hur många arbetslösa ungdomar som har fått jobb tack vare den. Det går inte att säga – men reformen kostar 11,9 miljarder! Det är en otroligt stor reform, och då måste man väl ändå kunna få en utvärdering av hur den har fungerat. Det är klart att de företag som redan tidigare hade många unga anställda är jätteglada, för de har plötsligt fått mycket lägre kostnad och därmed också större vinst. Det är självklart.

Om man nu har 11,9 miljarder menar vi att det är bättre att satsa dem på åtgärder för att försöka få in arbetslösa på arbetsmarknaden. I Miljöpartiet vill vi, som företagsvänligt parti, använda de 11,9 miljarderna till att sänka arbetsgivaravgifterna för småföretagen, för de har stor utsatthet i dag just på grund av finanskrisen.

Anf. 68 OLOF LAVESSON (m) replik:

Herr talman! Ulf Holm vet lika väl som jag att antalet platser på komvux är något som minskar i högkonjunktur och ökar i lågkonjunktur. Så är det även i det här fallet. Det stämmer att vi i början av mandatperioden minskade platserna med 12 000, vilket är ungefär en tredjedel av vad ni minskade platserna med mellan 2001 och 2004. Vi kanske ska ha lite perspektiv på de siffror vi pratar om.

Nu byggs platserna ut. Framför allt satsar vi på yrkesvux – återigen för att koppla det till dem som väljer en yrkesinriktad utbildning.

Det som Ulf Holm fortsätter att kalla för kepsar och mobiler skulle jag vilja kalla för en trygg kunskapsmiljö. Det handlar om att det faktiskt är ordning och reda i skolan och att man får studiero. Jag tror inte att man nog kan betona det när det gäller möjligheten att tillgodogöra sig kunskaper.

Slutligen kan jag konstatera att vi inte fick något svar på frågan om hur många jobb Ulf Holm beräknar att en straffskatt på ungdomar ska ge. 11,9 miljarder, säger Ulf Holm, som om de miljarderna bara kunde plockas in någonstans ifrån.

De ska betalas av någon. De ska betalas av dem som har anställt en ung människa och som nu får reda på att det blir dubbelt så dyrt att ha den personen anställd. Ulf Holms besked till dem i valrörelsen är att detta kommer att genomföras med honom vid makten. Det blir dubbelt så dyrt att anställa ungdomar. Vi får se hur många jobb det ger, Ulf Holm.

Anf. 69 LEIF PETTERSSON (s) replik:

Herr talman! McDonalds behövde väl 60 miljoner ytterligare i sin kassa. Det var väl därför som de behövde få de här sänkningarna av arbetsgivaravgifterna för de unga som de redan hade anställda. Jag konstaterar bara att pengarna används på ett mycket, ska vi säga, slösaktigt sätt. Det är väl bättre att satsa pengarna på de ungdomar som är arbetslösa i stället för att i största allmänhet satsa på alla ungdomar.

Sedan förbigick Olof Lavesson helt bostadspolitiken. Han pratade inte bostäder för fem öre. Jag kan förstå det med tanke på den bostadspolitik som regeringen företräder.

Marknaden ska lösa alla problem, inte politiken. Innerstaden i Stockholm ska göras hyresfri, det vill säga inga hyresrätter ska finnas kvar i

innerstaden i Stockholm. Det är den krassa politik som regeringen står för.

Jag undrar bara: Varför det? Varför vill inte den borgerliga majoriteten i utskottet eller den borgerliga majoriteten i riksdagen satsa mer pengar på hyresrätter? Ni måste ju se att detta bär alldeles åt skogen fel.

Sedan måste jag fråga Olof Lavesson hur han får ihop det här med skolan. Han pratar om att skolan ska göra en massa saker. Den kommunala skolan ska göra det och det. Men samtidigt satsar ni inga mer pengar på kommunerna.

Ni ger dem lite grann i ett engångsbidrag i år. Samtidigt utarmas kommunernas ekonomi, vilket gör att kommunerna får mycket svårare att satsa på skolan.

Jag bor i en kommun som säger upp lärare därför att man inte har ekonomi för det hela längre. Det är i och för sig en moderatledd kommun, så det kan bero på det. Inte vet jag. Men det här går i alla fall inte ihop.

Anf. 70 OLOF LAVESSON (m) replik:

Herr talman! När man hör Leif Pettersson får man lite flashback från förr. Vi är tillbaka i transfereringssystemens tid.

11,9 miljarder ska man dra in. Och så säger Leif Pettersson: Vi ska i stället satsa på de ungdomar som inte har något jobb. Det innebär att det för alla dem som har någon anställd som är ung helt plötsligt ska kosta dubbelt så mycket. Är det så att de inte längre har dem anställda får de nya pengar av Leif Pettersson för att anställa dem. Det är fram och tillbaka och fram och tillbaka. Ni tar med den ena handen. Ni ger med den andra handen.

Beskedet är fortfarande till alla dem som har anställt någon att det kommer att bli dubbelt så dyrt om Leif Pettersson får bestämma.

Återigen undrar jag, Leif: Hur många nya jobb anser Leif Pettersson och Socialdemokraterna att det ger att straffbeskatta unga? Hur många nya jobb blir det av att det blir dubbelt så dyrt att ha unga anställda? Och det rör betydligt fler än McDonalds, som Leif Pettersson lite nedlåtande nämnde.

Sedan togs bostadspolitiken upp. När jag lyssnade på Leif Pettersson var det ibland lite svårt att avgöra om det var ungdomspolitik eller bostadspolitik i stort som vi diskuterade. Det var en väldigt generell debatt.

Jag ska försöka hålla mig till de frågor som rör ungdomspolitiken. Vi kommer ju inte – det vet Leif Pettersson också – genom nyproduktion av hyresrätter att bygga bort problemen för unga människor. Jag tänker framför allt på våra storstäder där problemen är som störst. Där handlar det om helt andra insatser, och vi ser nu en helt ny kreativitet när det gäller till exempel studentbostäder.

Jag kan se det i min egen stad – jag kommer från Malmö. Där ser vi nu ett helt nytt område när det gäller hur studentbostäder växer fram, och det handlar inte om nyproduktion av hyresrätter.

Jag är också bekymrad över hyresrättens framtid i Sverige. Jag för gärna den debatten med Leif Pettersson. Men det är en generell bostadspolitisk debatt, och den tycker jag inte hör hemma i den ungdomspolitiska debatten.

Anf. 71 LEIF PETTERSSON (s) replik:

Herr talman! Jo, den hör hemma i den ungdomspolitiska debatten därför att fler hyresrätter skapar en positiv kedja, en positiv spiral. Äldre människor som har sina villor kan då flytta till nyproducerade hyresrätter inne i stan. Sedan kan villorna efterfrågas av unga familjer som i sin tur lämnar en billig hyresrätt som ungdomar kan efterfråga.

Det är det samband som finns på hela bostadspolitikens område. Därför är också byggandet av hyresrätter viktigt när det gäller ungdomars möjligheter att få bostad, ungdomars möjligheter att flytta hemifrån. När äldre människor, de som skulle behöva ha ett annat boende, sitter kvar i sina gamla hyresrätter kommer inte den här positiva spiralen i gång.

Men återigen: Jag förstår inte hur du får det att gå ihop på skolans område. Jag har en fru som är lärare dessutom, ska jag säga. Hon märker dag efter dag att hon får färre arbetskamrater, att skolan utarmas på personer som inte är lärare utan elevassistenter, kuratorer och så vidare. Hon märker dag efter dag att hon får det betydligt besvärligare att få tiden att räcka till.

Alltihop beror på att kommunerna får mindre resurser. De kommunala resurserna skulle kunna garanteras med ett betydligt bättre statsbidrag från statsmakternas sida. Men regeringen vill bara lämna ett litet engångsbidrag i stället, och det är inte tillräckligt.

Det är inte tillräckligt att ge ett engångsbidrag. Det kan man inte bygga en verksamhet på under en längre tid. Men vi får väl se. Vi får hoppas på en ny regering och bättre bidrag till kommunerna från den regeringens sida.

Anf. 72 OLOF LAVESSON (m) replik:

Herr talman! Det har inte undgått någon att när det gäller att lova nya pengar är oppositionen fullständigt oöverträffad. Det är när man ska finansiera dem som det blir lite värre.

Det är bland annat straffbeskattning av ungdomar som tydligen ska finansiera åtminstone tolv av miljarderna.

Återigen, Leif Pettersson: Även kommunerna har gått igenom en ganska tuff ekonomisk period. Av den anledningen har vi ökat de bidrag som går till kommuner och landsting. Det vet Leif Pettersson lika väl som jag.

När det gäller vad staten kan göra håller vi på med en helt ny gymnasieskola. En ny skollag är på väg framöver. En ny lärarutbildning håller på att genomföras. Det är alltså väldigt mycket som görs. Men det verkar inte som att Leif Pettersson noterar detta över huvud taget.

När det gäller utbildningsplatserna har vi föreslagit ett antal nya utbildningsplatser på både högskola och yrkeshögskola. Men det bryr sig inte Leif Pettersson heller om. Det enda besked han ger är att det med honom vid makten kommer att bli dyrare och dyrare att anställa ungdomar. Det är det krassa beskedet i dag.

Anf. 73 AMINEH KAKABAVEH (v) replik:

Herr talman! Olof Lavesson nämnde regeringens satsning på skolorna och på komvux och dylikt. Tyvärr, Olof, jag sitter i utbildningsnämnden och har koll på situationen för de ungdomar som inte är gymnasiebehöriga. Det är många som inte kan gå vidare. Och din regering eller den

borgerliga regeringen har helt enkelt skurit ned jättemycket när det gäller komvux och de olika skolor där ungdomarna kan gå vidare med studier efter gymnasiet, så att de kan vara behöriga och få ett arbete.

Det är lätt att säga en massa vackra ord här i talarstolen, men när man kommer till handling är det faktiskt väldigt annorlunda. Situationen är annorlunda, och förutsättningarna för ungdomarna är annorlunda.

Vi rödgröna har i alla fall 10 000 fler platser till komvux och de olika KY-utbildningarna. Det handlar om satsningar på dem. Och det är 400 miljoner kronor för satsningar på högskolor och universitet. Det är satsningar på ungdomar. Men min fråga är: Vad har regeringen för satsningar när det gäller den frågan?

Sedan har du och vi alla nämnt psykisk ohälsa och den nyaste rapporten från Ungdomsstyrelsen. Det har faktiskt också kommit en annan rapport från Ungdomsstyrelsen. Det handlar om 70 000 barn med invandrarbakgrund, 70 000 ungdomar. *Gift mot sin vilja* heter den rapporten.

Det är 70 000 ungdomar. Vad säger man om detta? Varför nämner man inte det någonstans?

Anf. 74 OLOF LAVESSON (m) replik:

Herr talman! När det gäller komvux sjunker antalet platser i högkonjunktur, och de ökar i lågkonjunktur. Om man ser på vad vi gör nu kan vi konstatera att under 2009 ökar platserna på yrkesvux och komvux med 7 000 platser, 2010 med 23 000 platser och 2011 med 24 000 platser. I början av mandatperioden sjönk de med 12 000 platser, ungefär en tredjedel av det som den rödgröna regeringen på sin tid drog in platserna med.

Kom inte och påstå att regeringen ingenting gör! Det görs fantastiskt mycket. Det finns siffror som visar det också.

Amineh Kakabaveh tar upp ungdomars hälsa. Då vill jag ta upp den satsning som är gjord med ungdomsmottagning på nätet. Det tycker jag är en viktig del när det gäller vad man kan göra för ungdomars hälsa. Det tog man initiativ till redan 2007. Den så kallade umo.se lanserades i november 2008.

Det innebär att unga kan få information och råd i frågor som rör sex, hälsa och relationer. Man har haft en miljon besök av unga mellan 13 och 25 år i hela landet, och hela 40 procent känner till satsningen.

Jag tycker att det är en viktig del av den här politiken. Jag skulle vilja se att man breddar den till fler områden.

Jag känner väl till Amineh Kakabavehs engagemang för unga som råkar ut för hedersrelaterad brottslighet. Jag delar den oron och de bekymren. Jag skulle gärna se att det görs mer satsningar framöver och att man kan fortsätta med de goda erfarenheterna med anonyma kontaktmöjligheter för dem som har drabbats av den typen av brottslighet.

Det finns ett initiativ som RFSL Rådgivningen Skåne driver som heter heder.nu dit unga som drabbas av hedersrelaterad brottslighet kan vända sig anonymt. Det är ett strålande initiativ. Jag skulle gärna se att det kan utökas på något sätt framöver.

Anf. 75 AMINEH KAKABAVEH (v) replik:

Herr talman! Jag har inte påstått att ni inte gör någonting, men det ni gör är helt otillräckligt. Jag gav exempel i mitt anförande. I Skärholmen

där jag bor är mer än 50 procent av ungdomarna med invandrarbakgrund arbetslösa. I Tensta och Rinkeby är 37 procent av ungdomarna arbetslösa. Mer än 60 procent av befolkningen är beroende av socialbidrag.

Vad är satsningen? Det är så i Rosengård, i Botkyrka och i många andra områden. Ni har skurit ned på komvux. Ni har försämrat situationen för ungdomar när det gäller att kunna komma vidare med karriär och utveckling och helt enkelt bli behörig.

Det är anställningsstopp inom olika kommuner. De ungdomar som inte klarar sig behöver fler lärare, utbildade och behöriga lärare. De får inte ens det. Hur ska de kunna ta sig fram till ett arbete och en bostad? Har man inte ett arbete kan man inte heller få en bostad. Då är man kvar som mina vänner och bekanta. Man är upp till 30 år och bor fortfarande hemma, för man har inte råd att bo själv.

Visst har trenden vänt när det gäller ungdomars möjligheter. Jag pratar inte om alla ungdomar. Jag pratar om ungdomarna från arbetarklassen. De flesta av dem har invandrarbakgrund i förorterna. Det handlar om ensamstående föräldrar och psykiskt sjuka. Det finns många med funktionsnedsättningar. Hur många ungdomar med funktionsnedsättning har fått jobb med den här regeringens politik? Tyvärr är verkligheten så.

Anf. 76 OLOF LAVESSON (m) replik:

Herr talman! Amineh Kakabaveh frågar vad vi gör när det gäller skola, utbildning och arbetsmarknad för dem som växer upp i våra utanförskapsområden. Jag tror att grunden för det hela är en skola som tidigt satsar på kunskap, trygghet, ordning och reda och gör det för alla. Det handlar om att se att det går att kombinera med att hitta en plats i det svenska samhället och känna att man är en del av det svenska samhället. Även om man är född och uppvuxen här ska man inte känna att man lever i utanförskap.

Det handlar också om att öppna jobbgarantin för unga, göra det på deltid och kombinera det med undervisning i till exempel svenska för invandrare. Jag tror att det är av stor betydelse för dem som inte lyckas få slutbetyg från grund- och gymnasieskolan att vi har en satsning på utbildningsplatser på folkhögskolorna.

Jag har tidigare nämnt utbyggnaden av komvux som vi ser nu, även den av yrkesvux och yrkeshögskolorna. Jag tror att det är viktiga bitar för att komma in i samhället. Det handlar om att få in foten på arbetsmarknaden, framför allt för dem som kommer från utanförskapsområden. De gynnas av att det är enkelt och billigt att anställa unga människor.

Hela oppositionens, även Amineh Kakabavehs och Vänsterpartiets besked, till dem som har lyckats i utanförskapsområden att få in en fot på arbetsmarknaden är att det plötsligt blir dubbelt så dyrt att anställa och ha anställda. Det är även Amineh Kakabavehs besked till dem. Det blir dubbelt så dyrt att ha dem anställda med er politik.

Vi har inte fått några svar i dag, och vi lär väl inte få det heller fram till valet. Men det finns ingen större tveksamhet. Det görs enormt stora insatser. Det kommer att behöva göras betydligt fler insatser, men alternativet som erbjuds från den rödgröna oppositionen är inte särskilt smickrande.

Anf. 77 PER LODENIUS (c):

Herr talman! Under förra året hade jag förmånen att få leda en arbetsgrupp i mitt partidistrikt i Stockholms län. Det var en grupp som arbetade med frågor kring ungdomar och ungdomars hälsa. Arbetet i gruppen bestod i huvudsak av dialoger med personer som på olika sätt arbetar med ungdomar, i skolan, inom skolhälsovården, i barn- och ungdomspsykiatri liksom polisen och Socialstyrelsen.

Hälsan är bättre, men fler är sjuka var en kommentar från en skolläkare som vi träffade. Han menade att allvarigare infektioner är färre numera, men allergier och smärtproblem ses oftare än förr. Det är en större andel i alla ålderskategorier av ungdomar som söker vård för olika problem. Huvudvärk och magont är vanligt och kopplas ofta till spänningstillstånd.

Att sömnproblem rapporteras ofta kom också fram i de dialoger som vi hade med personer som arbetar inom skolhälsovården. Sömnproblemen har av allt att döma samband dels med att ungdomar har hektiska liv, dels att en del föräldrar synes ha alltför lite av vad vi kan kalla resurser för att motsvara barnens behov av gemenskap och därmed det stöd som är knutet till gemenskapen med föräldrarna.

Föräldrarna är benägna att söka hjälp för sina barn i fråga om somatisk, kroppslig ohälsa eller misstankar om somatisk ohälsa. Den psykiska ohälsan verkar dock vara svårare för föräldrar att tackla.

Vid några av dialogerna framhölls att föräldrarna skulle behöva ha mer värde tid med sina barn som att äta frukost och middag tillsammans för att få tid att prata om vad som händer runt barnen och ungdomarna. Här kan jag nämna den nationella strategi för ett utvecklat föräldrastöd som regeringen har lagt fram som en del i det här.

Många ungdomar tycker ändå att det är härligt att leva. Man skulle kunna säga att det är inne att må bra. Många ungdomar mår faktiskt bra. Vi kunde få fram en del undersökningar där 80 procent av ungdomarna uppger att de mår bra.

Skolsköterskorna som vi träffade beskrev att de kunde se ändringar utifrån vad som var populärt eller inne. Just nu är trenden att vara frisk och sund. Då sprids den bilden och känslan bland många ungdomar.

Men det finns självklart ungdomar som inte har samma känsla. I flera av de dialoger vi genomförde växte bilden fram att kraven ökat på tonåringarna i en takt som de inte alltid är mogna att hantera. Samtidigt omges de av allt färre vuxna som skulle kunna balansera dessa krav. Ungdomar blir mer hänvisade till sig själva, kompiskretsen och de digitala medierna.

När det gäller de digitala medierna framhöll flera av dem vi träffade möjligheterna till stöttning via nätet. Vi har här hört om satsningar på nätet att få stöttning.

Med mobiltelefoner och Internet kan man också ha en bredare vänskrets än tidigare. Man blir sedd. Man kan lättare hitta vänner som man känner tillhörighet med.

Men Internetkontakterna kan också vara skadliga med mobbning och stöttning i skadlig riktning. Att man finns med på bilder på nätet som man själv eller någon annan har lagt ut är ett ökande problem.

Vid flera av dialogerna framkom det också att ungdomarna tidigare än för några år sedan har lärt sig avarter av vuxenbeteende. Deras självständighet, initiativ och kamratliv är numera som om de blev vuxna tidigare. Det inbegriper också konsumtion, klädvanor och sexuell aktivitet.

Ungdomar utsätter sig också för mer drogrisker än förut. Flickorna har blivit mer utagerande, och runt 15 års ålder har många flickor det besvärligt som mottagare av en mängd förväntningar av olika slag.

Vid några av dialogerna togs det också upp att man sett en tydlig ökning av alkoholkonsumtion bland ungdomarna under de senaste åren.

Ungdomar upplever heller aldrig tystnad, passivitet eller att umgås med sig själva, alltså tid för att, som man brukar uttrycka det, ladda sina egna batterier. De har mycket aktiviteter, och det ska vara häftigt eller full fart. Tv- och datorid kan för en del uppgå till tio–tolv timmar per dygn, ibland mer. Man skulle kunna likna det här vid någonting som skulle kunna kallas informationsstress.

Ofta är det också många aktiviteter efter skolan. Det blir lätt för mycket som ska pressas in. Man drabbas av det vi skulle kunna kalla aktivitetsstress. Man vill inte missa något. Man ska prestera och vara bra, kanske helst bäst, också på fritiden.

Herr talman! Skolan är en viktig infrastruktur för framtiden, om kanske inte den viktigaste. Fortsatt förbättring och uppbyggnad av skolan med genomtänkta arbetssätt för eleverna och fortbildning för lärarna är en generell åtgärd som kommer hela landets befolkning till godo, dels genom att eleverna och deras föräldrar oroas mindre, dels genom att utbildningsresultaten så klart blir bättre. I förlängningen kan vi faktiskt se att den ekonomiska bärkraften i landet stärks.

Här har regeringen tagit initiativ till en ny skollag, och förslaget kommer till riksdagen under våren, liksom till den nya gymnasieskolan där fler elever kommer att få chansen att uppnå målen och gå vidare till arbete eller vidareutbildning efter sina gymnasieår.

Ledarskapet, har det visat sig, är en viktig del för framgångsrika skolor och skolmiljöer. Varje klass kan man också kalla en arbetsgrupp. Ju mer genomtänkt och medvetet arbetsledarens, alltså lärarens roll är, desto bättre blir också arbetsklimatet och prestationerna.

En skolledning som förmår dela ut ansvar till arbetslagsledare och pedagoger som sedan också är beredd att ta ansvaret att driva sina arbetsområden och grupper på ett genomtänkt sätt ger en välfungerande skola. Därför är också den obligatoriska befattningsutbildningen för nyanställda rektorer en viktig del, liksom den kommande nya lärarutbildningen. Även den satsning på fortbildning för lärare som har genomförts inom Lärarlyftet bidrar till detta.

Det här är åtgärder som ger effekt på längre sikt, men också för de ungdomar som har lämnat skolan och gymnasiet kan insatser behövas, inte minst nu när vi är inne i den största globala ekonomiska kris vi har sett på mycket länge. Satsningen på yrkesutbildningen genom förstärkningen med minst 10 000 platser inom yrkesvux, 3 000 platser till yrkeshögskolan och 10 000 platser inom högskolan är exempel på åtgärder för att ge ungdomar möjlighet att gå vidare till en framtid, en framtid för den unge själv liksom för Sverige.

Med det, herr talman, vill jag yrka bifall till utskottets förslag.

Anf. 78 LEIF PETTERSSON (s) replik:

Herr talman! Inte ett ord om ungdomsarbetslösheten! Mycket märkligt, måste jag säga.

Jag håller i min hand en rapport från TCO. *TCO granskar*, heter den här serien. Det är TCO som undersöker hur saker och ting förhåller sig på arbetsmarknaden. Just den här granskningen heter *LAS gör inte unga arbetslösa*.

Rapporten visar följande:

- ”Färre än 2,5 procent av de arbetslösa ungdomarna har blivit arbetslösa efter driftsinskränkning, alltså situationer där turordningsreglerna kan ha kommit till användning.
- De få ungdomar som har blivit arbetslösa efter en driftsinskränkning hittar snabbt nya jobb.
- Lagen om anställningsskydd lämnar stort utrymme för arbetsgivare att behålla kompetens i företaget eller organisationen.
- Jämfört med andra västliga industriländer är det svenska anställningsskyddet inte särskilt starkt. I OECDs senaste ranking är Sverige det tionde mest liberala landet av 30 jämförda länder.
- Det finns inget i det svenska anställningsskyddets utformning som ger anledning för arbetsgivare att undvika att anställa ungdomar eller bara ge dem tidsbegränsade anställningar.
- Forskningen ger inte stöd för tesen att det svenska anställningsskyddet skulle ha en negativ påverkan på ungdomsarbetslöshet eller ungdomars sysselsättning.”

Ändå framhärdar Centerpartiet i att kräva att lagen om anställningsskydd ska luckras upp. Varför det, Per Lodenius?

Anf. 79 PER LODENIUS (c) replik:

Herr talman! Nej, jag nämnde ingenting om arbetslösheten eftersom jag i mitt anförande koncentrerade mig på skoldelen och ungdomars hälsa, som du kanske hörde.

Det är viktigt för ungdomar att få in minst en fot på arbetsmarknaden. Med den politik som ni förordar inom Socialdemokraterna vill ni hellre ställa ungdomarna med två fötter utanför och sedan med olika åtgärder få in dem tillfälligt på arbetsmarknaden. Att ungdomar också har möjlighet att vara kvar på arbetet, att vi ser styrkan hos ungdomar, är en viktig del just för att de ska kunna vara kvar på arbetet.

Jag kan också undra varför ni vill höja arbetsgivaravgiften för ungdomar med den politik ni vill föra. Vi ser i stället vikten av att flera ungdomar ska kunna komma ut på arbete, också genom utbildning på olika sätt. Yrkesutbildningen är en viktig del, som jag nämnde också i mitt anförande. Vi satsar på yrkesvux, men också det nya gymnasiet ger möjligheter till en tydligare yrkesutbildning, vilket Socialdemokraterna inte tycks vilja ha. Det framgår av er utbildningspolitik.

Jag vill passa tillbaka på det sättet. Varför vill ni inte satsa på en yrkesutbildning för ungdomarna? Varför är yrkesutbildningen inte en prioriterad fråga för Socialdemokraterna?

Anf. 80 LEIF PETERSSON (s) replik:

Herr talman! Det är den visst. Vi har i vårt gemensamma rödgröna förslag lagt fram sådana idéer.

Det var inte det som jag frågade Per Lodenius om. Jag konstaterade att rapporten visade att färre än 2,5 procent av de arbetslösa ungdomarna har blivit arbetslösa efter driftsinskränkning, alltså situationer där turordningsreglerna har kommit till användning. Ändå håller du på och pratar om en fot in och två fötter utanför. Det är ju svammel. Det finns ingenting som stöder tesen att LAS skulle hindra ungdomar från att komma ut på jobb. De ungdomar som har blivit arbetslösa efter driftsinskränkningar hittar snabbt nya jobb, konstaterar TCO. Det är inte Socialdemokraterna som konstaterar detta. Det är TCO. Lagen om anställningsskydd lämnar stort utrymme för arbetsgivare att behålla kompetens i företaget eller organisationen, konstaterar TCO.

Jag måste bara konstatera att Centerpartiets liberalisering, eller vad man ska kalla det, Centerpartiets ökenvandring när det gäller den här frågan är monumental. Det finns ingenting som stöder att LAS skulle göra fler ungdomar arbetslösa. Det finns ingenting som visar att lagen om anställningsskydd skulle hindra arbetsgivare att anställa ungdomar.

Tvärtom är det så att många arbetsgivare, exempelvis de som anställer de allra flesta ungdomarna, telemarketingföretag, efterfrågar att ungdomarna ska vara kvar längre tid i deras företag därför att de erbjuder dem utbildning för att de ska klara sina uppgifter. Men ungdomarna går vidare. Det kan man inte hindra dem från att göra, men de här företagen skulle vilja att ungdomarna stannade kvar längre. LAS är inget problem. Varför framhärdar Centerpartiet med detta förslag, Per Lodenius?

Anf. 81 PER LODENIUS (c) replik:

Herr talman! Jag vill fortfarande hävda att det viktiga är att ungdomarna får in en fot och inte står med två fötter utanför, som en stor del av Socialdemokraternas politik riktar in sig på.

När det gäller telemarketingföretagen kan man väl säga att det är upp till företagen att se till att de har en sådan arbetsmiljö, sådana löner och sådant arbete att de får ungdomarna att stanna kvar. Det vet jag inte hur jag ska kommentera i det här fallet.

Herr talman! När det gäller ungdomars möjlighet att komma ut på arbetsmarknaden har jag förstått att jag från Leif Pettersson inte får något svar vad det gäller Socialdemokraternas egentliga tankar kring yrkesutbildningen. Man motsätter sig ett gymnasium där vi ska ha tydligare yrkesutbildning, där det blir en bättre och starkare yrkesutbildning och där vi också ger en bättre och tydligare lärlingsutbildning. Detta har Socialdemokraterna vänt sig emot.

Anf. 82 DAN KIHLESTRÖM (kd):

Herr talman! Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet och avslag på reservationerna.

När Leif Pettersson inledde debatten gjorde han en återblick till ungdomens tid. Även jag var ung en gång i tiden. Även om det är länge sedan är det några saker som jag bär med mig från ungdomstiden som betydde mycket för mig. Jag ska nämna tre saker.

För det första är det folkbildningen. Ganska tidigt fick jag möjlighet att gå en studiecirkel i något så enkelt som foto. Det betydde mycket för mig i mina tidiga tonår att inom folkbildningens ram få en hobbyssysselsättning och träffa andra ungdomar. Vi hittade på projekt av olika slag. Det betydde mycket för min personliga utveckling.

För det andra är det ett tidigt engagemang i ett politiskt ungdomsförbund, nämligen KDU, Kristdemokratiska Ungdomsförbundet. Jag fick där tidigt en demokratisk skolning och ett fördjupat samhällsintresse, vilket sedan har följt mig hela livet. Det är något från ungdomstiden.

För det tredje vill jag nämna kyrkans betydelse. Jag var kyrkligt aktiv som ung. Även där fick jag en skolning i att umgås med andra människor, att förstå andra människor, att engagera mig för andra människor och en demokratisk skolning där jag faktiskt kunde påverka det som skedde i den församling jag var engagerad i.

Det var en liten återblick från min egen ungdom, som faktiskt har betydtt mycket och som kan vara relevant i sammanhanget när vi diskuterar ungdomspolitik.

Ungdomar har i dag, precis som många har sagt, helt andra möjligheter och förutsättningar än vad tidigare ungdomsgenerationer har haft. Möjligheten att resa, arbeta och studera utomlands har aldrig varit större än nu. Med ett klick på tangentbordet erbjuds digitala rum där unga hämtar information, konsumerar och skapar musik och film, skriver, spelar spel och umgås. Utbildning finns på alla nivåer, inom alla områden och i större omfattning än någonsin tidigare. Valfriheten för individen har ökat dramatiskt, och i dag har unga goda möjligheter att själva välja sin framtid.

Trots alla dessa möjligheter finns det fortfarande unga som inte känner sig trygga och säkra. I dag handlar inte ungas etablering i vuxenlivet om en kort övergångsperiod, utan den har bland annat på grund av stigande utbildningskrav, situationen på arbetsmarknaden och bostadsbrist med mera förlängts till att omfatta många år, kanske tio år. I flera rapporter från organisationer och insatser från Bris, Rädda Barnen, Socialstyrelsen och Barnombudsmannen har vi kunnat följa utvecklingen av ungdomars hälsotillstånd i Sverige. Samtidigt visar rapporterna att majoriteten av ungdomar i Sverige mår bra och är nöjda med sina liv.

Detta ställer krav på ett tydligt ungdomsperspektiv i politiken. Det är viktigt att politiken skapar förutsättningar för ungdomar att utvecklas och kunna gå in i vuxenlivet som starka och självständiga individer. Utgångspunkten för en kristdemokratisk ungdomspolitik bygger på en bred helhetssyn. Ungdomspolitiken har kanske fokuserat alltför ensidigt på ungdomars självständighet, deras rätt till inflytande och deras rätt till makt. Vi vill se ett bredare perspektiv på ungdomsfrågorna där ungdomarna ses som individer i ett socialt sammanhang.

Självständighet i positiv mening är när en ung människa får och kan ta ansvar för sig själv och skapa sitt eget liv. Att flytta hemifrån och skaffa sig en egen bostad och kunna försörja sig själv är exempel på en sådan självständighet som det offentliga har en viktig uppgift att skapa goda förutsättningar för. Men självständighet får aldrig förväxlas med känslomässigt och socialt oberoende. Familj, vänner och andra människor i de gemenskaper som omsluter en ung människa är oerhört viktiga. Den strategi som regeringen har presenterat är ett viktigt verktyg för att

öka ungas trygghet. Under ett antal avsnitt i betänkandet som handlar om utbildning och lärande, arbete och försörjning, hälsa och utsatthet, inflytande och representation samt kultur och fritid presenteras regeringens pågående och kommande insatser. I många fall handlar insatserna om just det vi kristdemokrater gärna lyfter fram, nämligen betydelsen av närhet och små gemenskaper och hur viktigt det är att skapa sammanhang där ungdomar blir sedda.

Jag ska bara kort lämna några kommentarer också från mitt håll. Först är det utbildningen. Vi har inte sänkt kunskapskraven i gymnasieskolan. Vi anser att det är viktigt att gymnasieskolan är utformad på ett sådant sätt att så många elever som möjligt fullgör sin utbildning och får de kunskaper som utbildningen är avsedd att ge dem. Det beslut vi har fattat innebär att gymnasieskolan framöver avsevärt bättre än i dag kommer att svara mot de krav som ställs från elever, samhälle och arbetsmarknad på gymnasieutbildningens kvalitet. Av det skälet står vi kristdemokrater bakom en tydligare uppdelning mellan yrkesprogram och teoretiska program som tar till vara individens möjligheter och drömmar fullt ut samt ett ombildande av KY till yrkeshögskola.

Inom området arbete och försörjning presenterar regeringen tolv åtgärder som har vidtagits eller inom kort kommer att vidtas till stöd för unga. Boende, ekonomi samt hälsa och sjukvård är frågor som engagerar oss alla. Jag delar uppfattningen att ungdomar har rätt till en egen sund ekonomi och att barn inte ska kunna skuldsättas av sina föräldrar. Det är därför tillfredsställande att regeringen har överlämnat en proposition om betalningsansvaret för underårigas avgifter inom hälso- och sjukvården och tandvården till riksdagen.

Jag är också glad för regeringens och de kristdemokratiska ministrarnas arbete inom hälso- och sjukvården i vidare mening. Den nationella strategin för kvalitetsutveckling genom öppna jämförelser inom både socialtjänsten och hälso- och sjukvården möjliggör en bättre uppföljning på lokal och nationell nivå av de verksamheter som riktas till ungdomar. Även den nationella strategin för ett utvecklat föräldrastöd är ett led i regeringens långsiktiga satsning på att främja psykisk hälsa och förebygga psykisk ohälsa bland barn och ungdomar. Bris har fått ekonomiskt stöd i arbetet att skapa en interaktiv webbplats för att ge råd och stöd till föräldrar.

När det gäller boende har regeringen med hjälp av olika avregleringar och skattelättnader successivt skapat ett större handlingsutrymme såväl för de enskilda bostadskonsumenterna som för bostadsförvaltare och bostadsbyggare. Regeringen har även initierat en rad förändringar i syfte att underlätta för privatpersoner att hyra ut den egna bostaden. Därmed kan hyresmarknaden utvecklas och det befintliga bostadsbeståndet utnyttjas bättre. Detta gynnar i hög grad ungdomar.

Det finns mycket att säga, och det händer oerhört mycket. Till slut ska sägas att det finns all anledning att fortsätta debatten och ta nya initiativ när det gäller barns och ungdomars villkor i vårt samhälle.

Anf. 83 AMINEH KAKABAVEH (v) replik:

Herr talman! Jag tänkte först inte gå upp i en replik, men sedan hörde jag att det är bara ett påståande att regeringen har sänkt kraven på utbildningsnivån när det gäller gymnasiet och yrkesutbildningar. Självklart är

det så. Det är inte påstående från oss. Man sänker kraven i engelska, samhällskunskap och svenska i yrkesutbildningarna. Det sker också genom att helt enkelt skapa elitklasser. För minoriteten är det okej, men för majoriteten blir det sänkta krav. Självklart ger det förödande konsekvenser. Det är viktigt att komma ihåg. Det är inte bara en tolkningsfråga. Det är inte bara vi från oppositionen som påstår detta, utan på andra håll ser man en fara. Till och med studentkårerna är oroliga. Alla nivåer i utbildningsväsendet i samhället har på sätt och vis försämrats.

Jag säger inte att allt är dåligt. Men genom att ha elitklasser och genom att sänka kraven i vissa ämnen för dem som går vidare i yrkesutbildningarna blir det självklart en försämring.

Vi pratar om rättvisa för alla. Vi pratar om utbildning för alla. Det är fråga om att föra ut hela folkhemmet och den socialdemokratiska välfärdens Sverige till andra delar av världen. Det bygger på rättvisa och välfärd för alla.

Detta stämmer inte i dag. Vi måste erkänna detta här i talarstolen. Det ska vara klart och tydligt för alla ledamöter som står här. Vi har inte sagt att det bästa gjordes förr och nu är det sämst, men man måste erkänna att det har blivit sämre i utbildningsväsendet.

Anf. 84 DAN KIHLESTRÖM (kd) replik:

Herr talman! Sanningen är väl att det i dagens situation är ganska dåligt. Jag tycker att det är bra att vi pratar om utbildning, och låt mig säga att jag inte pratar om elitklasser eller att det skulle vara en inriktning. Men situationen som har varit och som är i dag är faktiskt att väldigt många barn och ungdomar blir utslagna tidigt. Målen är satta någonstans högt upp i skyn, och idealistiskt tror man att alla ska kunna uppnå dem. Verkligheten är dock att ungdomarna aldrig uppnår målen utan faller av på vägen.

Då är det väl bättre att ordna ett utbildningsväsen där det finns plats för alla och där det finns lite olika inriktningar. Det är därför jag pratar om den nya inriktning vi får på gymnasieskolan, där det finns en mer yrkesinriktad väg och en teoretisk väg. Kraven på de teoretiska delarna i den yrkesinriktade utbildningen kanske sänks, men man får mycket mer utbildning för det som väntar. Det är en anpassning för att man ska kunna uppnå de mål och krav som finns i arbetslivet.

Anf. 85 AMINEH KAKABAVEH (v) replik:

Herr talman! Det är självklart att vi i dag inte pratar om utbildningsutskottets förslag, utan det handlar om kultur. Det nämns inte, eftersom hela det kulturpolitiska systemet enligt min mening har avpolitiserats. Därför pratar man inte heller här i talarstolen om kulturen och dess konsekvens för ungdomar i samhället. Det är ett redskap som enar och utvecklar oss. Vi borde prata om det i dag. Den diskussionen saknar jag, och jag hoppas att Dan Kihlström under sina få replikminuter skulle kunna prata om vad det är för kulturpolitik högerregeringen har. Vilka möjligheter finns?

De fritidsgårdar och samlingsplatser som man har skurit ned på under de senaste 20 åren och som blir färre och färre – hur ska man göra med dem? Det är valår, och det är bra att många kommer att prata om detta och komma med vallöften hit och dit. Man har också haft vallöften om

detta för drygt tre och ett halvt år sedan, men vad händer nu? Hur ska dessa ungdomar få tilltro och känna att detta är sant och att de kommer att kunna rösta på denna politik eftersom den motsvarar deras egna behov?

I dag vet vi att det hojtas från både höger och vänster att situationen på alla möjliga sätt har försämrats, och kulturarbetarna och alla människor som på ett eller annat sätt är ute i samhället är kritiska till den kulturpolitik som råder i dag. Det vore alltså bra att prata lite grann också om det. Vad har ni för kulturpolitik när det gäller ungdomar? Det är nämligen många vackra ord, men på många områden är det tomt på innehåll.

Anf. 86 DAN KIHLESTRÖM (kd) replik:

Herr talman! Jag tycker att det var bra att Amineh Kakabaveh förde in frågan på kulturområdet. Alldeles riktigt – det är kulturutskottets förslag vi diskuterar i dag, och då behöver vi också ha lite kulturella aspekter i denna debatt även om nu har diskuterat både utbildning, arbetsmarknad, boende och allt vad det är. Låt oss alltså komma in på kulturområdet ett litet ögonblick!

Jag inledde faktiskt mitt anförande med att berätta om mina egna erfarenheter från folkbildning. Jag tror att den har en fortsatt stor betydelse, och mycket av folkbildningssatserna – jag vet att Amineh Kakabaveh är medveten om att vi har förstärkt det området – har betydelse för ungdomar. Jag är själv engagerad i ett folkbildningsarbete där det handlar om att skapa möjligheter för ungdomar att jobba med musik, inte minst i förorter. Det betyder mycket, och det kommer vi att fortsätta med.

Skapande skola är ett annat exempel som jag tycker är väldigt viktigt och som vi i alliansregeringen har satsat på. Vi har byggt ut Skapande skola, och ambitionen är att fortsätta utbyggnaden. Där får alla barn och ungdomar möjlighet att möta kultur, inte bara som konsument utan genom att vara med och skapa. Jag tror att det har en stor betydelse också för fortsättningen av livet, alltså upp i ungdomsåren och i vuxen ålder, att man har fått börja arbeta med kultur i skolan.

Sedan kan jag inte låta bli att ta ett exempel. Just nu pågår det så kallade Idrottslyftet, som betyder att idrottsrörelsen får en extra satsning. Härondagen hörde jag om väldigt positiva rapporter från Stockholms Idrottsförbund som har hittat nya former för att jobba tillsammans med föreningar, fritidsgårdar och andra, inte minst i förorter här i Stockholm. Detta skapar nya möjligheter för ungdomar som förut kanske inte har sysslat med någonting. Tillsammans med idrottsrörelsen kan de få komma till en fritidsgård eller in i en idrottshall och skapa mycket fler och spontana aktiviteter. Det vill jag vara med och arbeta för.

Anf. 87 LEIF PETTERSSON (s) replik:

Herr talman! Jag har lite liknande erfarenheter av folkbildning som Dan Kihleström. Min studiecirkel hette Vi i SSU eller någonting sådant. Det kan vara intressant att ha gemensamma utgångspunkter i denna diskussion.

Du sade dock något som jag tyckte var väldigt anmärkningsvärt. Du sade att för mycket av politiken har inriktat sig på inflytande och makt för unga – inflytande och makt över vad då? Jo, det är inflytande och

makt över sitt eget liv det handlar om. I dag ser vi att utanförskapet, som ni själva definierade och räknade på i valrörelsen 2006, har ökat med 70 000 människor. Många av dem är unga människor som tvingas gå på försörjningsstöd därför att de inte får någon annan möjlighet.

Jag får en känsla av att dem ni diskuterar så mycket är de som det redan går bra för, alltså de som redan har mattan utrullad. De kommer att kunna tillgodogöra sig denna förändring i skolan, och de kommer att kunna tillgodogöra sig elitklasser och vad det nu handlar om. Men det är inte dem vi pratar om, utan vi pratar om de ungdomar som behöver lite extra hjälp och stöd. Vilket stöd får ungdomar att gå vidare längre fram i livet när man stänger dörren till vidare studier för dem som är skoltrötta i nian? Det gör ni. De kommer att välja praktiska utbildningar därför att de inte orkar med det teoretiska just då, och sedan stänger ni dörrarna för dem. Jag förstår inte den politiken, och jag förstår inte logiken i att hela tiden stänga dörrar för ungdomar.

Anf. 88 DAN KIHLESTRÖM (kd) replik:

Herr talman! Det är viktigt att påpeka att jag aldrig har pratat om några stängda dörrar. Sedan vet nog Leif Pettersson om att vi också har ett antal förslag om att ge möjlighet att komma igen. I detta betänkande finns det någonstans mellan 35 och 40 olika förslag från regeringen på olika områden, även möjligheten att få återkomma – det har redan varit uppe i debatten – kombinerat med stöd av olika slag, att man får komplettera betyg och annat. Det är förslag som vi har.

Leif Pettersson tog upp detta med inflytande och makt, och det är jätteviktigt. Jag står bakom det helt och hållet; vi ska skapa möjligheter på alla de sätt. Ungdomarna är en oerhört viktig resurs, och det handlar om att investera i våra ungdomar. Det jag försökte lyfta fram är att vi i Kristdemokraterna tror att det också finns en annan sida. Jag pratar om den sociala sidan, gemenskapen, och att det ändå titt som tätt kommer fram att många upplever ensamhet. Man upplever osäkerhet och att det inte finns någon fast hand. Många är utsatta för mobbning.

Det handlar alltså om betydelsen av nära gemenskaper, bra kontakt med sin familj och att få stöd inom psykiatrin och på annat sätt. Det var det jag försökte antyda i mitt anförande. Jag tycker att det är oerhört viktigt när man är ung och även för resten av livet.

Anf. 89 LEIF PETTERSSON (s) replik:

Herr talman! Din politik leder ju till stängda dörrar. Det är det som är hela poängen. Även om du inte pratar om dem eller vill det leder din politik till stängda dörrar för ungdomar. När man rycker undan möjligheten för ungdomar att senare i livet gå vidare till högre studier, vad är det man gör om inte stänger dörren?

Sedan säger du att ni lägger fram en massa förslag på åtgärder för att man ska kunna komma igen senare i livet. När det gäller satsningen på komvux började ni med att dra bort väldigt många platser.

Sedan har ni successivt lagt tillbaka en del så att det nästan kommer upp i hur det var innan ni började nedmonteringen. Det är verkligheten.

En annan fråga som vi har haft uppe tidigare i kammaren till debatt är sms-lån. Det är en verklighet för många ungdomar i dag att de tvingas ta sms-lån för att livet ska gå runt ekonomiskt. Men regeringen kommer

inte med några som helst åtgärder på området. Man väntar och ser. Man pratar om något EU-direktiv som eventuellt ska komma någon gång. Sedan väntar man och ser.

När det gäller sms-lånen är min bestämda uppfattning att här måste åtgärder vidtas snabbt för att vi inte ska få ytterligare ungdomar som hamnar i den skuldfällan.

Slutligen kan jag konstatera att det enda sättet att få fram fler hyresrätter och få fram fler bostäder till unga är att bygga mer. Allt annat är slag i luften, ingenting som betyder någonting egentligen på det stora hela. Det måste byggas fler hyresrätter.

Anf. 90 DAN KIHLESTRÖM (kd) replik:

Herr talman! Jag håller helt med – det måste byggas fler hyresrätter i Sverige.

Leif Pettersson tar upp många saker i sitt sista inlägg. Vår politik leder inte till stängda dörrar. Det finns alltid möjligheter att återkomma, och i betänkandet föreslås en rad åtgärder. Men det är viktigt, och vi har varit inne på det, att man från början får rätt stöd och hjälp, både i grundskolan och i gymnasieskolan. Sanningen är den att väldigt många ungdomar redan är utslagna när de går ut nian och lämnar grundskolan utan betyg. De får gå vid sidan om gymnasieskolan och kan inte gå vidare. Det försöker vi åtgärda genom att förändra gymnasieskolan.

Leif Pettersson vet att ni också har ökat och minskat komvux beroende på konjunktursituationen.

Sms-lån fördömer jag. Jag tycker inte om dem, och där ska vi naturligtvis jobba på alla sätt så att vi slipper dem.

Beträffande bostadspolitiken var jag under förra mandatperioden i riksdagens bostadsutskott, och det gjordes utvärderingar av det som ni då föreslog som subventioner för att bygga lägenheter. På vilket sätt kom det dem som ska bo där till nytta? Det var någonting som gjorde att byggkostnaderna hölls på en hög nivå. Det var inget som gjorde att det blev några förbättringar eller rationaliseringar, utan kostnaderna hölls på en väldigt hög nivå. Det föreslår ni nu igen. Jag tror att det finns andra och bättre sätt. Vi har föreslagit bland annat åtgärder på skatteområdet, ägarlägenheter, statliga kreditgarantier, byggkedjor och annat som jag tror är en bättre väg.

Anf. 91 ULF HOLM (mp) replik:

Herr talman! Det var intressant att höra din tillbakablick i ungdomen, framför allt när du sade att du i din kyrkliga aktivitet engagerat dig för andra människor, Dan Kihleström. Lite längre fram i anförandet kom det fram att ungdomar måste ses som individer i ett socialt samhälle. Lite ännu längre fram började du prata om den osäkerhet som många ungdomar fortfarande känner, om ungdomars ohälsa, mobbning, bristande stöd etcetera.

Då kan jag inte låta bli att fundera på Kristdemokraternas politiska diskriminering av hbt-personer. Det har kommit en rapport från Ungdomsstyrelsen om hbt-personers särskilda utsatthet. De känner att de inte har något stöd, de känner sig mobbade, de känner sig utanför. Samtidigt står Kristdemokraterna för en politik som ökar deras utanförskap och inte ser dem som individer i ett socialt samhälle, det som Dan Kihleström

tyckte var så viktigt och som han engagerade sig för. Det du gör är mot hbt-personers situation. Du ser inte dem som individer utan dömer dem.

Det tycker jag är skrämmande och synd. Jag begär inte att Dan Kihlström ska svara på det nu, men han ska gå hem och fundera på sin politik och vilka konsekvenser den får. Många ungdomar som jag träffat säger att det ibland känns som att Kristdemokraterna har en hatisk inställning till en bara för att man är bisexuell. Man känner sig inte tillhöra samhället.

Anf. 92 DAN KIHLESTRÖM (kd) replik:

Herr talman! Jag tackar för orden om mitt engagemang. Jag har ett engagemang för andra människor, men jag tycker att det du säger är lite märkligt. På vilket sätt diskriminerar jag hbt-personer? Jag skulle vilja att du talar om det. Du säger att det känns som att vi skulle göra det. Vi står bakom allt vi säger om att vara mot diskriminering och om alla människors lika rättigheter. Det är något som är viktigt för oss.

Sedan kan vi ha olika syn på vissa frågor, men jag har svårt att se att det skulle finnas någon typ av diskriminering av hbt-personer. För mig har alla människor ett egenvärde, ett unikt värde. Det är min uppgift som riksdagsledamot att se till att alla får det stöd och hjälp som de behöver. Därför står jag bakom det vi säger.

Anf. 93 ULF HOLM (mp) replik:

Herr talman! Jag kan bara konstatera att Kristdemokraterna är det parti som ständigt har röstat emot varje reform genom historien för att få bort diskrimineringen av hbt-personer. Sedan har ni accepterat en del av ändringarna i efterhand, men ni har aldrig stått på barrikaderna och röstat ja till att få bort diskrimineringen i samhället av hbt-personer.

Skulle Dan Kihlström och Kristdemokraterna ändra sig och stå på barrikaderna för transpersoners skulle ingen bli gladare än jag. Jag tror att det skulle stärka unga transpersoners självkänsla att få stöd från samhället för att utveckla sin personlighet sådana som de är. Det är viktigt.

Sedan vill jag ge en liten eloge till alliansen, kommer jag på när jag lyssnar på Dan Kihlström. Ni pratar mycket här om makt och bestämmande och att det kanske är mindre engagemang i ungdomsförbunden nu än när ni var aktiva för några år sedan. Men en sak har ni lyckats med, och det är att väcka en ungdomsgeneration, tyvärr i vrede. Men så många ungdomar som var engagerade i FRA-frågan, Ipredlagen och så vidare har jag sällan mött. Jag tycker att det är bra att ni visat på att ni kan engagera människor mot den politik som ni driver. Det tackar jag från de rödgröna för särskilt. Lite mer engagemang bland ungdomar blev det i alla fall, och de är bra. Det visar att det finns ett engagemang, men man vill kanske inte använda de strukturer som finns i de gamla ungdomsförbunden, utan man vill söka nya vägar för sitt engagemang. Det måste vi ta till oss på något sätt och stödja.

Anf. 94 DAN KIHLESTRÖM (kd) replik:

Herr talman! Jag tycker inte att Ulf Holm ska vara alldeles för snabb i frågan om Internet och FRA, Ipredlag och annat. Det var inte alls så länge sedan jag pratade med en yngre person som till en början hade tankat hem olovligt men som sedan gick en musikutbildning på gymna-

siet och då upptäckte hur lång tid det tar och hur mycket arbete han var tvungen att lägga ned för att få fram en musikvideo. När han hade gått den här utbildningen kom han fram till: Om jag har suttit i månader eller år och arbetat med det här borde det väl vara jag själv som äger det.

Han slutade att tanka hem på Internet. Han fick en annan uppfattning i denna fråga. Jag möter mer av det där.

Ulf Holm kunde inte ge några konkreta exempel på där vi kristdemokrater har diskriminerat, utan det var fortfarande känslor och lite allt möjligt. Jag vill då säga igen: Vi kristdemokrater anser att alla människor har lika värde, varje person är unik och ingen ska diskrimineras.

Anf. 95 LOUISE MALMSTRÖM (s):

Herr talman! Att ta del av regeringens strategi för ungdomspolitiken är att ta del av 65 sidor vackra ord. Jag har svårt att tro att någon i den här kammaren har några allvarliga invändningar mot brödtexten som finns i häftet.

Frågan är däremot vad dessa vackra ord står för och vilka konsekvenser de får i praktisk politik. Jag vill påstå att en hel del av majoritetens beslut och utspel pekar i precis motsatt riktning mot vad som står här. Jag ska ta några exempel från utbildningspolitikens sfär och jämföra dessa texter med verkligheten.

I regeringens skrivelse står det om vikten av verklig tillgång till välfärd och inflytande och att det inte bara handlar om innehållet i verksamheten utan också om hur den planeras och genomförs. Men medan man verkligen har tagit fasta på det och till exempel infört skolstyrelser med elevmajoritet, som på min gamla gymnasieskola i Norrköping, sätter Björklund käppar i hjulet och förbjuder skolstyrelser med elevmajoritet.

Man skriver att människor är lika mycket värda och har rätt att utveckla sina förmågor och intressen utan att hindras av stereotypa könsroller och diskriminering. Det rimmar ganska illa med att socialministern står i talarstolen i Almedalen och hånar dem som arbetar med genuspedagogik i förskolan och skolan för att bryta just könsstereotypa mönster och uppmuntra individer att vara individer utan att behöva leva upp till en massa könsförknippade förväntningar.

Man skriver att vuxenvärlden måste fästa tilltro till ungas egen förmåga och ta till vara deras initiativförmåga och idériedom. Samtidigt slår man undan verktygen ur händerna på dem genom att begränsa skolans uppdrag om mätbara resultat i matte och svenska och kalla skolans demokratiska uppdrag, det kritiska ifrågasättandet och den naturliga lusten att lära för flum.

Man skriver om vikten av att fler elever slutför gymnasieskolan och når grundläggande behörighet för att kunna ta sig ut på arbetsmarknaden eller till vidare studier. Men man vill ju inte att fler ska nå en högre kunskapsnivå. Man sänker kunskapsribban i den nya gymnasieskolan i stället för att öka den så kallade genomströmningen. Men en hög genomsnittlig genomströmning är naturligtvis inte till minsta hjälp för dem som går ut gymnasieskolan utan de kunskaper som krävs för att vara anställningsbar, till exempel för dem som går på byggprogrammet i dag, den utbildning som allra störst andel lämnar i rätt tid med godkända betyg. I så fall skulle vi kunna sänka kunskapskraven i gymnasieskolan ytterligare, så att precis alla gick ut med godkända betyg. Genomströmningen skulle

vara hundra procent, men ingen skulle ha de grundläggande kunskaper som ett modernt arbetsliv och ett samhälle som bygger på livslångt lärande kräver.

Man skriver om vikten av trygghet och studiero och om den alarmerande andelen elever som känner sig pressade och stressade av skolarbetet. Samtidigt presenteras nya larmrapporter om hur många som känner sig kränkta i skolan. Och sena, tillfälliga och för låga statsbidrag till kommunerna tvingar kommuner att säga upp personal som skulle ha betydelse för att skapa större trygghet och bättre hälsa och lotsa fram elever i de ångestskapande valen som ökar stressen, till exempel skolhälsovården eller studievägledarna.

Folkbildningen, som är en viktig aktör, nämns knappt alls. Och vuxenutbildningen får visserligen bara ett litet ynkligt avsnitt, men det slås ändå fast att den har en funktion för dem som behöver komplettera eller ändra inriktning för att ta sig vidare till högre studier eller ut på arbetsmarknaden. Ändå inledde man den här mandatperioden med en slakt av vuxenutbildningen. Nu när det skulle behövas en ny kunskapslyftssatsning börjar man äntligen komma upp i det antal platser som vi hade i 2006 års brinnande högkonjunktur.

Under avsnittet om högskolan konstaterar man att så många som 59 procent vill läsa där och att det kommer att vara ett fortsatt högt söktryck. Likadant där, 2006 stoppade man den planerade utbyggnaden av högskolan, trots att man visste att de största kullarna var på väg dit och trots att hela västvärlden byggde ut. Nu skryter man i partiledardebatter med att vi har fler högskoleplatser än någonsin. Det vore ju mycket märkligt annars, eftersom elevkullarna som lämnar gymnasiet är större än någonsin. Men den senfärdiga och otillräckliga utbyggnaden har gjort det svårare att komma in på högskolan, trots att antalet platser har ökat.

Herr talman! Vill man skapa bra utbildningsförutsättningar för unga och angripa de problem som finns i dagens skola kan man inte bara sträcka upp fingret i luften och känna varifrån det blåser och sedan dundra på med tidigare betyg, att förbjuda komvuxkomplettering eller ryta om att alla ju ändå inte ska läsa på högskolan.

Skolverket kartlade under förra året orsakerna till att vissa skolresultat har försämrats. Den sammanfattande slutsatsen var helt enkelt att social bakgrund har fått allt större betydelse och att skolan inte kan leva upp till sitt kompensatoriska uppdrag.

Segregation, individualisering och differentiering slår sönder en skola för alla och försvårar för elever som kommer från studieovana hem. Klyftorna ökar i skolan precis som överallt i vårt samhälle. Att i det läget starta pseudodebatter och anlägga dimridåer om sådant som ordning och reda eller täta kunskapsuppföljningar, som vi alla är överens om, är att nonchalera de verkliga utmaningar som vårt utbildningssystem står inför för att kunna möta behoven hos dagens unga och ge dem möjligheter att utvecklas till starka vuxna med god hälsa och reella valmöjligheter i yrkeslivet, på fritiden och i förhållande till det livslånga lärandet.

Herr talman! Hade en rödgrön regering formulerat strategin för ungdomspolitiken hade inte allt varit guld och gröna skogar. Alla ungdomar hade inte mått bra och skuttat upp på morgnarna i sina egna lägenheter för att ta sig till sitt arbete eller till sina studier. Ungdomstiden är fylld av utmaningar, och det är viktigt att vara ödmjuk inför att det inte finns en

rad enkla lösningar. Och det är mycket möjligt att en stor del av texten hade varit densamma, men analysen av det som står här och följderna i den praktiska politiken hade inte varit desamma.

Vi hade faktiskt inte uppmuntrat stresskapande betyg i årskurs 1, långt innan ett barn är moget att uppfatta skillnaden mellan den egna personen och sin prestation. Vi hade inte skapat en sorteringskola där agnarna ska skiljas från vetet redan i sexan. Vi hade sett till att alla gymnasieprogram hade gett möjligheter för ungdomar att skaffa sig de kunskaper de behöver för arbetsmarknaden eller vidare studier. Och vi hade sett till att det alltid finns en andra chans, en tredje chans och en fjärde chans att skaffa sig de kunskaper som krävs. Vi hade heller inte straffat dem som vill ändra inriktning på sina studier, läsa på folkhögskola eller jobba några år först och sedan plugga genom försvårande antagningssystem och tillgodoräknande av betyg.

Med vårt kunskaplyft hade 25 000 till haft en utbildningsplats på komvux eller yrkesvux, 2 500 till hade haft en plats på högskolan, ytterligare 12 500 hade fått en yrkesinriktad arbetsmarknadsutbildning, 3 000 hade fått en plats inom kvalificerad yrkesutbildning och ytterligare 3 000 hade fått en lärlingsutbildning. En stor del hade riktats till ungdomar.

För oss hade det varit omöjligt att förhålla oss så pass passiva som den nuvarande regeringen gör. Att ha makten och skapa goda förutsättningar för ungdomar att utvecklas och få förbättrade livsvillkor förpliktar. Det ansvaret hade vi tagit.

Bifall till reservationerna 1 och 2.
(Applåder)

Anf. 96 JENNIE NILSSON (s):

Herr talman! Sverige står i dag inför en enorm utmaning. Ungdomsarbetslösheten ökar rekordsnabbt, betydligt snabbare i Sverige än i andra jämförbara EU-länder.

I takt med att ungdomsarbetslösheten växer blir bristerna i den hittills förda politiken allt tydligare. Lägre ersättningsnivåer och bidrag till arbetsgivare som redan har eller ändå skulle ha anställt en ungdom har visat sig vara dyra och misslyckade experiment, passivitet i stället för aktiva åtgärder likaså.

Enligt Arbetsförmedlingens senast tillgängliga statistik var 49 737 unga inskrivna i jobbgarantin för ungdomar. Av dem fick bara en handfull någon form av aktiv åtgärd. Med aktiva åtgärder räknar jag då all form av utbildning, praktik, arbetsträning, rehabilitering samt start av näringsverksamhet.

Trots att man nu har facit, trots att det borde vara uppenbart att politiken är feltänkt och inte fungerar, väljer den borgerliga regeringen att inte göra några analyser och att inte dra några slutsatser av resultat. I stället ägnar man all kraft åt retoriken. Man beskriver justeringar på marginalen och delvis återställare på utbildningsområdet som satsningar – detta trots att andelen unga i varje årskull som får möjlighet att läsa vidare på högskolan är mindre nu under lågkonjunktur än vad den var 2006 när regeringen tillträdde. Samtidigt har 40 000 platser försvunnit från komvux, och man har försenat utbyggnaden av den kvalificerade yrkesutbildningen.

Att kalla det här för satsningar visar på nonchalans och okunskap. Det visar också på en borgerlig regering som varken har förmågan eller viljan att ta ansvar för sin egen politik.

Herr talman! Alla partier talar om hur viktiga ungdomar är. För oss socialdemokrater handlar det om att inte bara prata utan också leverera en politik som fångar upp de drömmar och förväntningar som unga har.

Att inte efterfrågas på arbetsmarknaden och att inte klara sin egen försörjning innebär att det blir svårt att skaffa bostad och bilda familj. Det blir helt enkelt omöjligt att få en bra start på vuxenlivet. Kampen för att just unga människor ska få jobb, utbildning eller del av aktiva åtgärder är därför extra angelägen.

Att skapa fler möjligheter och en ljusare framtidsbild för dagens unga är avgörande för att klara framtidens utmaningar. Vi har inte råd att slösa bort stora delar av en ungdomsgeneration på passiv arbetslöshet.

Vi vill därför lägga ned den ineffektiva jobbgarantin för unga och ersätta den med en politik som innehåller möjligheter till jobb, utbildning och praktik. Grundprincipen måste vara att unga ska erbjudas meningsfulla insatser utifrån sina behov och möjligheter.

Vi vill ha en politik som möter framtiden, som rustar för att möta näringslivets behov av rätt kompetens och som klarar den generationsväxling som ska till på stora delar av svensk arbetsmarknad.

Utmaningen ligger i att se framtiden som en möjlighet och inte som ett problem – men också i att inse att unga inte är en homogen grupp med ett och samma behov.

Herr talman! Det är utifrån denna insikt som vi i Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet har utformat vårt ungdomspaket.

Vi vill införa en jobbstart för unga som ger arbetslösa unga mellan 18 och 24 år möjligheter till jobb, utbildning och praktik. Jobbstarten innebär att Arbetsförmedlingen redan första dagen gör en kartläggning av den arbetssökandes behov. De som bedöms behöva någon form av utbildning, praktik eller subventionerad anställning ska få det redan från början utan långa och onödiga väntetider.

Vi vill göra en särskild satsning på de unga långtidsarbetslösa som behöver komplettera sina gymnasieutbildningar. Vi kallar det ett ungdomslyft.

Utöver det föreslår vi mer resurser till jobbutbildning och lärlingsplatser. Den centrala tanken är att unga ska erbjudas yrkesinriktad utbildning med arbetsplatsförlagd praktik. Erbjudandet ska matchas med krav på aktivt deltagande. Modellen är hämtad från Danmark som har en av de lägsta nivåerna på ungdomsarbetslöshet i EU.

I stället för en generell nedsättning av arbetsgivaravgiften för alla som har en ungdom anställd – en åtgärd som för övrigt döms ut som dyr och ineffektiv av merparten av expertisen på området – föreslår vi ett generöst första-jobbet-avdrag till de arbetsgivare som anställer en långtidsarbetslös ungdom. Arbetsförmedlingen ska anvisa platserna för att uppnå önskvärd sysselsättningseffekt och för att garantera kollektivavtalsenliga löner.

Stora ungdomskullar och hög ungdomsarbetslöshet gör att vi satsar på fler platser inom såväl kvalificerad yrkesutbildning som högskolan, och vi avsätter medel för att säkerställa kvaliteten.

Under de kommande åren när arbetsmarknaden är extra ansträngd föreslår vi dessutom särskilda praktikplatser för nyutexaminerade akademiker och ett traineeprogram för de kommuner och landsting som vill ta chansen att nyrekrytera nästa generations välfärdsarbetare.

Herr talman! Det här är en del av vårt alternativ till skattesänkningar för lånade pengar. Vi vill ta till vara varenda ungdom, inte för att det är sjyst eller för att det är bra för den som är ung och arbetslös utan för att det är bra för Sverige. Vi vill använda lågkonjunkturen till att rusta för framtiden. Det är vår prioritering.

(Applåder)

Anf. 97 MARINA PETTERSSON (s):

Herr talman! I regeringens skrivelse slår man inledningsvis fast att det övergripande målet för den nationella ungdomspolitikerna är att alla ungdomar ska ha verklig tillgång till välfärd och inflytande. Borde då inte regeringen öppna ögonen för verkligheten och se sin politikens utfall? Det är hög ungdomsarbetslöshet, hårdare krav för att ta sig in på högskola och svårare att läsa in det man råkat missa, kanske på grund av att man har varit sjuk, fysiskt eller psykiskt.

Med hjälp av statistik från 45 kommuner har Ungdomsstyrelsen jämfört ungas uppväxtmiljöer med hur ungdomarna själva tycker att de mår. Det handlar till exempel om sambandet mellan arbetsmarknad, näringsliv och hälsa. Studien visar bland annat att ungdomarnas hälsa är bättre i kommuner där arbetslösheten är låg bland vuxna, där det finns företag, där andelen vuxna med försörjningsstöd är låg, där få barnfamiljer har låg inkomst eller försörjningsstöd och där elever i årskurs 9 har bra slutbetyg. I dessa kommuner mår ungdomarna bäst.

Herr talman! Det finns ett starkt samband mellan ekonomisk utsatthet och hälsotillstånd hos befolkningen. Trots detta genomför Sveriges regering en snabb nedmontering av vårt välfärdssamhälle och välfärdssystemen. Regeringen lämnar efter sig folk utan inkomst och utan resurser för ett gott liv – och detta i ett av världens rikaste länder, vårt Sverige.

Alla vet att utan pengar öppnas inte dörren till museet, till biografen och till sportlovsbussen till Åre. Man får stanna hemma, ensam och ung.

Hälsa och utsatthet styrs av ekonomin. Sambandet syns i utslagningen från våra skolor, i uppsägningen av lärare och i kommunernas budgetar som visar allt svartare siffror och där behovet av försörjningsstöd ökar i samma takt som barnfattigdomen. Ungdomsarbetslösheten är skyhögt.

Vår rödgröna allians vill ha hållbara trygghetssystem genom rättvisa skatter, hållbara sjuk- och arbetslöshetsförsäkringar och fler arbetade timmar. Vi ska bygga vår välfärdsmodell trygg igen, och ingen ska lämnas efter. Det förebyggande arbetet ska finnas där för våra barn och ungdomar – ja, för allas vår framtid.

Låt mig ta några exempel. Vi socialdemokrater, med v och mp, vill förstärka skolhälsovården för att kunna erbjuda en högre kvalitet och en större tillgänglighet. Genom att förstärka skolhälsovården kan barn och ungdomar med psykiska problem få hjälp i tid.

Vi anser också att det i varje kommun ska finnas samverkansmodeller för barn och ungdomar med problem. Samverkan mellan skola, socialtjänst, barn- och ungdomspsykiatri och ungdomsmottagning måste vara stark.

Vi vill också avsätta mer resurser till Nationella hjälplinjen, som är en ideellt driven jourtelefon. Den är ett viktigt komplement till psykiatrin, inte minst för ungdomar och unga vuxna. Även Bris verksamhet är mycket viktig.

Unga drogmissbrukare ska få vård utan dröjsmål. Insatser måste sättas in tidigt för att de ska kunna bli effektiva. Väntetiden för behandling ska vara högst två veckor.

Den sociala barn- och ungdomsvården behöver och måste förbättras. Vi anser att regeringen skyndsamt bör lägga fram förslag till riksdagen för att åtgärda brister som redovisats angående HVB-hemmen.

Regeringen bör också beakta de många bra förslag som lyfts fram av Barnskyddsutredningen, just för att ge barn och unga ett starkt stöd.

Ungdomsmottagningarna måste utvecklas. De som arbetar på ungdomsmottagningar måste ha beredskap och kunskap för att kunna ge stöd till de ungdomar som lever med till exempel hedersproblematik. De måste med kompetens och respekt kunna möta homosexuella och bisexuella unga liksom transpersoner. De måste kunna möta de frågor och problem när det gäller sexualitet som unga människor med funktionsnedsättning har.

Vi måste hejda ohälsan hos våra unga och värna om framtiden. En tappad generation som inte ser någon framtid, en generation som måste gå i ovisshet i tre månader innan man får komma till Arbetsförmedlingen när man gått ut skolan, en generation där var fjärde saknar jobb, en generation med ovisshet och avsaknad av personliga ekonomiska resurser och med ett påtvingat kvarboende hos mamma och pappa trots att man är vuxen skapar inte de trygga unga som ska våga mer för allas vår skull. Dagens allianspolitik skapar ökade klyftor, utanförskap, fattigdom och ohälsa.

Ungdomar har rättigheter. Ungdomar ska inte ha makt och välfärd bara för att kunna vara en resurs för samhället. Makt och välfärd är också rättigheter. Ungdomars mänskliga rättigheter ska skyddas och främjas. Ungdomar ska ges social och ekonomisk trygghet. Ungdomar ska ha god hälsa, och ungdomar ska alltid ha möjlighet till utveckling.

(Applåder)

Anf. 98 DAN KIHLESTRÖM (kd) replik:

Herr talman! Tack, Marina Pettersson, för det du säger om barns och ungdomars situation.

Marina Pettersson var inne på den psykiska hälsan. Jag vill fortsätta på det spåret. Är Marina Pettersson nöjd med det som har varit? Jag tror att man måste titta tillbaka.

I betänkandet förslås fem sex åtgärder när det gäller hälsa och utsatthet. Regeringen talar om en psykiatrisatsning för barn och unga. Det har lagts ganska många kronor de senaste åren på stärkt vårdgaranti bland annat. Man har kartlagt barns och ungdomars psykiska hälsa för att få underlag för ett fortsatt bättre folkhälsoarbete. Vi pratar om föräldrastöd. Vi pratar om att utredare ska analysera för att utveckla händelseanalyser när det gäller unga som begår självmord. Vi pratar om ett stärkt barnrättsperspektiv och så vidare.

Om man tittar bakåt, är Marina Pettersson nöjd med det som varit när det gäller psykiatrin för ungdomar? Det har minsann inte varit så lätt att få tillgång till psykiatri och annat. Där behövs stora insatser.

Anf. 99 MARINA PETTERSSON (s) replik:

Herr talman! Dan Kihlström frågar mig om jag är nöjd. Nej, man kan inte vara nöjd. När vi ser hur vi utformade politiken just då inser vi att mer resurser borde ha satts in tidigare.

Det här satsar vi på nu när det gäller barnpsykiatri. Vi satsar mer resurser på skolhälsovården. På ett väldigt tidigt stadium ska vi följa upp barnets uppväxt och problem. Vi satsar på mer skolhälsovård. Vi satsar på fler kuratorer för att barnen ska ha tillgång till det. Vi satsar på fler skolläkare och skolsköterskor och mer barnpsykiatrisk hjälp till de barn som behöver det.

Anf. 100 DAN KIHLESTRÖM (kd) replik:

Herr talman! Jag tycker att vi kan ha en ödmjuk hållning. Jag ville bara peka på att den situation vi har nu inte har uppkommit i år eller förra året eller ens på fem år. Det är en trend som vi har haft. Marina Pettersson erkänner också att mycket hade kunnat göras tidigare när det gäller barns och ungdomars hälsa.

Det är bra att Marina Pettersson säger att vi kanske skulle ha sett det i ett annat ljus.

Jag pekade på de åtgärder som jag gav exempel på. Jag skulle vilja höra vad Marina Pettersson tycker om dem.

Jag kan lägga till att jag tror att strategin med en kvalitetsutveckling med öppna jämförelser inom socialtjänsten och hälso- och sjukvården kan vara till nytta. Det kan vara bra eftersom man kan jämföra sig med andra landsting och se hur andra kommuner sköter detta. Då kan man hitta bra exempel för att utveckla detta.

Jag tycker att det är konkreta åtgärder som föreslås i betänkandet som jag förstår att Marina Pettersson ställer sig bakom. Det som Marina Pettersson sade om psykiatrin och dess utveckling var bra.

Anf. 101 MARINA PETTERSSON (s) replik:

Herr talman! Det är konstigt att ni inte ser vilken verkan er politik har för de utsatta grupperna.

Jag pratar om barn som har särskilda behov. Jag pratar om barn som lever i barnfattigdom. Barnfattigdomen har ökat med 50 procent sedan 2006. Det är ett resultat av er politik.

Jag förstår inte varför ni inte kan öppna ögonen och se det resultatet och göra mer för dessa barn.

När det gäller skolhälsovården och satsningarna där tycker vi att vi måste sätta in insatserna så tidigt som möjligt på BVC och mödrahälsovården. Vi måste fånga upp de här barnen, och vi måste sätta in mer ekonomiska resurser för att skolhälsovården ska komma in på ett tidigt stadium. Om skolhälsovården får göra det kan barn- och ungdomspsykiatrin snabbare hjälpa de barn som behöver hjälp snabbt.

Detta upptäckte vi när köerna växte och barnen fick vänta. Det var väldigt långa väntetider på barn- och ungdomspsykiatrin.

Genom att vi flyttar resurserna nära barnen i skolhälsovården frigör vi barn- och ungdomspsykiatriska resurser för de barn som verkligen behöver hjälp snabbt.

Anf. 102 MONICA GREEN (s):

Herr talman! Det ska vara gott att leva, sjunger Galenskaparna. Vi ska ha en känsla av att livet är värt att leva, sade Wigforss.

I dag pratar vi ungdomspolitik. Det låter fint och det är tjugiga ord i den skrivelse från regeringen som vi får ta del av. Hur är det egentligen?

Det låter ju bra att man säger att man är emot sms-lån, men i själva verket gör man ingenting för att motverka dem. Det låter bra när man säger att man är emot ungdomsarbetslöshet, men i själva verket gör man ingenting för att motverka den. Det låter bra att man ska se till att ungdomar ska ha någonstans att bo, men i själva verket gör man ingenting för att ungdomar ska ha någonstans att flytta.

Ungdomsarbetslösheten i Sverige är bland de högsta i Europa, och regeringen står handfallen.

Barnfattigdomen ökar, och regeringen står handfallen.

I går hade vi en interpellationsdebatt med Göran Hägglund, som sade att det är den relativa fattigdomen som har ökat. I själva verket menar han att klyftorna har ökat.

Nu när ungdomsarbetslösheten är så hög och den övriga arbetslösheten också är så hög och hela tiden växer sjunker skatteintäkterna till kommunerna, vilket gör att kommunerna har mindre möjligheter att ha bra verksamheter. Därför drar de in på de verksamheter som man inte är skyldig att ha. Det blir sämre kultur i kommunerna. Det blir färre fritidsgårdar. Det blir färre ungdomsgårdar. Det blir sämre möjlighet för ungdomar till en kreativ fritid.

Ungdomarna i Skövde håller till på ett parkeringstak eftersom man inte har något ungdomens hus. Kommunerna är inte tvingade att ha det.

Vi fick i ett tidigare inlägg höra att ungdomar i dag mår bra i största allmänhet – 80 procent mår bra. Det är en hisnande siffra att 20 procent av våra ungdomar mår dåligt. I en skola där det finns 500 elever är det alltså 100 som mår dåligt.

När många elever mår dåligt och skär sig själva, mobbar andra och tar till droger och kommunerna har sämre möjligheter att ta hand om dessa ungdomar när de har dragit in på kuratorer och elevhälsa är det ingen bra ungdomspolitik. Då kan man med fina ord och tjugiga pamfletter säga att man är för en minskad ungdomsarbetslöshet. Men man gör ingenting åt det. Man säger att man är för att ungdomar ska ha det bra, men man gör ingenting åt det. Regeringen står handfallen.

Vi vet att ungdomar i dag använder nätet mycket. Det är positivt. Det finns mycket bra som man kan göra på nätet, och vi har hört goda exempel på det i dag. Men det finns också baksidor av nätet. Det finns mobbning på nätet, det finns ungdomar som genom nätet tvingas prostituera sig, och det finns ungdomar som utnyttjas på nätet. Det är ingen bra framtid för dessa ungdomar som kanske redan i förväg är i en svår och utsatt situation. Ungdomar behöver stöd och hjälp även på nätet.

Vi ser nu hur det går sämre och hur samhället slits isär. Vi ser till och med tendenser till ungdomskravaller. I vissa länder bygger man murar omkring sina samhällen för att slippa se de fattiga ungdomarna och

slippa se drägen. Så ska vi inte ha det i Sverige. Vi ska ha en politik som håller ihop grupperna och se till att vi har ett socialt skyddsnät där alla känner sig behövda. Det ska vara gott att leva i Sverige, och det ska gälla alla, inte bara många.
(Applåder)

Anf. 103 HILLEVI LARSSON (s):

Herr talman! Jag skulle främst vilja tala om en grundläggande rättighet – som jag skulle vilja kalla det – och som jag tror att de allra flesta ungdomar drömmer om, och det är att få en egen bostad. Det är så självklart när man börjar komma upp i tonåren att det är detta som man drömmer om. Man vill ha bostad, man kanske vill utbilda sig, man vill ha arbete och man vill ofta bilda familj.

Tyvärr är det i dag väldigt svårt för ungdomar att få en bostad, speciellt i storstäderna. Men detta problem har faktiskt spridit sig över hela landet, och även i relativt små kommuner förekommer detta problem, speciellt om det inte finns billiga hyresrätter.

Att ha en bostad är grundläggande. Det handlar om att kunna bli en självständig individ och kunna styra över sitt liv. Det kan också hänga samman med arbete, det vill säga att om man inte har någon bostad är det också svårt att få arbete. Det kan också hänga samman med utbildning. Många ungdomar åker till en annan ort för att utbilda sig, till exempel till storstäder. Om det inte finns bostäder där kan man till och med tvingas tacka nej till sin utbildningsplats. Det gäller också arbete. Det nya som regeringen har lanserat är att man från dag ett av arbetslöshet ska söka jobb i hela landet. Man tvingas rättare sagt söka jobb i hela landet. Har man då inte en bostad blir det moment 22.

Därför är bostaden så otroligt viktig och grundläggande. Det handlar om att bli vuxen och leva ett självständigt liv. Jag tycker att tak över huvudet borde anses som en mänsklig rättighet. Det är en social rättighet. Vi kan inte bara se att marknaden löser detta, för vi kan se hur det blir när marknaden får ökat spelutrymme. Vi kan se hur det har varit under de senaste åren.

När regeringen tillträdde ändrades bostadspolitiken över en natt. Trots att den ekonomiska krisen inte slog till förrän senare kunde man redan när regeringen tillträdde se ett minskat byggande. Det byggdes en del Odellplattor, som de kallades. En förutsättning för att få stöd till byggande var att man lade en platta, alltså grunden till byggnaden, och det var en del som gjorde det. Men när dessa plattor hade byggts ströps stödet direkt, och vi kan se konsekvenserna.

Vi socialdemokrater ser nu över vår tidigare politik. Den var inte perfekt, men det byggdes långt mycket mer på vår tid än nu. Det stöd som vi hade till byggande av billiga hyresrätter fungerade faktiskt. Det gav fler billiga hyresrätter. I dag kan man se att det har blivit en djupdykning. Det är kortsiktigt ett stort problem för alla de ungdomar som nu inte kan flytta hemifrån. Men långsiktigt är problemet ännu större. Vi har massor av ungdomar som är på väg att bli vuxna och flytta hemifrån. Detta trycker på mer och mer.

Vårt recept är: Bygg fler lägenheter! Då blir det lägre hyror när det inte är lika många sökande till varje lägenhet. Då blir det också en ökad flexibilitet just med hyresrätter. Som ung har man ofta inte råd att köpa en lägenhet. Har man inte ett fast jobb är man ofta inte välkommen. Därför tycker jag att vi måste satsa på detta. Vi måste politiskt våga säga att det är detta som vi vill ha och också tillföra resurser och stimulera byggandet.

Detta hänger också samman med skulder. Det är många ungdomar som har dragit på sig sms-lån. Det hänger också ihop med att regeringens politik har ökat klyftorna. Det har slagit hårt mot ungdomar. Har man skulder är det ännu svårare att ta sig in på bostadsmarknaden.

Därför vill jag säga: Bygg fler bostäder, hyresrätter, och se till att föra en mer rättvis politik så minskar klyftorna! Det kommer att gynna ungdomar.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 10 §.)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.06 på förslag av talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 16.00 då votering skulle äga rum.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 16.00.

Meddelande om inställd votering

Talmannen meddelade att voteringen *torsdagen den 11 februari kl. 16.00* skulle utgå.

10 § Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

KU15 Sekretess i vissa anställningsärenden

1. utskottet
 2. res. 1 (s, mp)
 3. res. 2 (v)
- Förberedande votering:
125 för res. 1
21 för res. 2
143 avstod
60 frånvarande
Kammaren biträdde res. 1.

Greger Tidlund (s) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Tomas Tobé (m) anmälde att han avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Huvudvotering:

151 för utskottet

123 för res. 1

18 avstod

57 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 1 s, 81 m, 25 c, 22 fp, 20 kd, 1 v, 1 -

För res. 1: 108 s, 15 mp

Avstod: 18 v

Frånvarande: 21 s, 15 m, 4 c, 6 fp, 4 kd, 3 v, 4 mp

Peter Jonsson (s) anmälde att han avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

TU11 Grundläggande betaltjänster

1. utskottet

2. res. (s, v, mp)

Votering:

149 för utskottet

143 för res.

57 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 81 m, 25 c, 22 fp, 20 kd, 1 -

För res.: 109 s, 19 v, 15 mp

Frånvarande: 21 s, 15 m, 4 c, 6 fp, 4 kd, 3 v, 4 mp

TU9 Ny myndighetsstruktur på transportområdet

Kammaren biföll utskottets förslag.

JuU7 Straffrättsliga frågor

Punkt 13 (Koppleri och människohandel)

1. utskottet

2. res. 7 (s, v, mp)

Votering:

149 för utskottet

142 för res. 7

58 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 81 m, 25 c, 22 fp, 20 kd, 1 -

För res. 7: 109 s, 18 v, 15 mp

Frånvarande: 21 s, 15 m, 4 c, 6 fp, 4 kd, 4 v, 4 mp

Egon Frid (v) anmälde att han avsett att rösta nej men markerats som frånvarande.

Punkt 23 (Tortyrbrott)

1. utskottet
2. res. 9 (s, v, mp)

Votering:

147 för utskottet

142 för res. 9

60 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 2 s, 79 m, 25 c, 21 fp, 19 kd, 1 -

För res. 9: 108 s, 19 v, 15 mp

Frånvarande: 20 s, 17 m, 4 c, 7 fp, 5 kd, 3 v, 4 mp

Helén Pettersson i Umeå (s) anmälde att hon avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Punkt 34 (Särskilt vållandebrott vid rattfylleri m.m.)

1. utskottet
2. res. 18 (s)

Votering:

163 för utskottet

130 för res. 18

56 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 81 m, 25 c, 22 fp, 20 kd, 14 mp, 1 -

För res. 18: 110 s, 19 v, 1 mp

Frånvarande: 20 s, 15 m, 4 c, 6 fp, 4 kd, 3 v, 4 mp

Punkt 40 (Avkriminalisera eget bruk av narkotika)

1. utskottet
2. res. 21 (v)

Votering:

270 för utskottet

19 för res. 21

3 avstod

57 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 106 s, 81 m, 25 c, 22 fp, 20 kd, 15 mp, 1 -

För res. 21: 3 s, 16 v

Avstod: 3 v

Frånvarande: 21 s, 15 m, 4 c, 6 fp, 4 kd, 3 v, 4 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

JuU12 Processrättsliga frågor

Punkt 1 (Frysning av misstänkta penningtransaktioner m.m.)

1. utskottet

2. res. 1 (s, v, mp)

Votering:

149 för utskottet

143 för res. 1

57 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 81 m, 25 c, 22 fp, 20 kd, 1 -

För res. 1: 109 s, 19 v, 15 mp

Frånvarande: 21 s, 15 m, 4 c, 6 fp, 4 kd, 3 v, 4 mp

Punkt 9 (En översyn av rättshjälpslagen)

1. utskottet

2. res. 6 (s, v, mp)

Votering:

149 för utskottet

143 för res. 6

57 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 81 m, 25 c, 22 fp, 20 kd, 1 -

För res. 6: 109 s, 19 v, 15 mp

Frånvarande: 21 s, 15 m, 4 c, 6 fp, 4 kd, 3 v, 4 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

KrU6 En strategi för ungdomspolitiken

Punkt 1 (Ungdomspolitiskt handlingsprogram)

1. utskottet

2. res. 1 (s, v, mp)

Votering:

149 för utskottet

143 för res. 1

57 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 81 m, 25 c, 22 fp, 20 kd, 1 -

För res. 1: 109 s, 19 v, 15 mp

Frånvarande: 21 s, 15 m, 4 c, 6 fp, 4 kd, 3 v, 4 mp

Punkt 4 (Homo- och bisexuella ungdomar samt unga transpersoner)

1. utskottet
2. res. 2 (s, v, mp)

Votering:

150 för utskottet

142 för res. 2

57 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 1 s, 81 m, 25 c, 22 fp, 20 kd, 1 -

För res. 2: 108 s, 19 v, 15 mp

Frånvarande: 21 s, 15 m, 4 c, 6 fp, 4 kd, 3 v, 4 mp

Punkt 6 (Jämställd fritid och kultur)

1. utskottet
2. res. 3 (s, v, mp)

Votering:

147 för utskottet

144 för res. 3

58 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 80 m, 24 c, 22 fp, 20 kd, 1 -

För res. 3: 110 s, 19 v, 15 mp

Frånvarande: 20 s, 16 m, 5 c, 6 fp, 4 kd, 3 v, 4 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

11 § Anmälan om interpellationer

Anmäldes att följande interpellationer framställdes

den 10 februari

2009/10:238 Trafikförsäkringen och representationen i Trafikskadenämnden

av *Egon Frid* (v)

till statsrådet *Cristina Husmark Pehrsson* (m)

2009/10:239 Makedoniens diskriminering av hbt-personer

av *Börje Vestlund* (s)

till statsrådet *Birgitta Ohlsson* (fp)

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 16 februari.

12 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmäldes att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 10 februari

2009/10:493 Tågförseningar

av *Lars-Axel Nordell* (kd)
till statsrådet Åsa Torstensson (c)

2009/10:494 Beskattning av trafikförsäkringspremie

av *Helene Petersson* i Stockaryd (s)
till finansminister Anders Borg (m)

2009/10:495 Grundavdraget

av *Britta Rådström* (s)
till finansminister Anders Borg (m)

2009/10:496 Differentierade arbetsgivaravgifter

av *Britta Rådström* (s)
till finansminister Anders Borg (m)

2009/10:497 Planerade ändringar i studiestödssystemet

av *Britta Rådström* (s)
till statsrådet Tobias Krantz (fp)

2009/10:498 Skarven

av *Birgitta Eriksson* (s)
till jordbruksminister Eskil Erlandsson (c)

2009/10:499 Utvisning av nordiska medborgare

av *Maria Stenberg* (s)
till statsrådet Cristina Husmark Pehrsson (m)

2009/10:500 Arbetsförmedlingens upphandling

av *Peter Hultqvist* (s)
till arbetsmarknadsminister Sven Otto Littorin (m)

2009/10:501 FN:s uppförandekoder för fredsarbetare

av *Maria Stenberg* (s)
till utrikesminister Carl Bildt (m)

2009/10:502 Hissäkerhet

av *Birgitta Eriksson* (s)
till miljöminister Andreas Carlgren (c)

2009/10:503 Kommunala energikrav

av *Bo Bernhardsson* (s)
till miljöminister Andreas Carlgren (c)

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 16 februari.

Anmälades att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 10 februari

2009/10:461 Fortsatt dispens för surströmming

av *Ronny Olander* (s)

till jordbruksminister Eskil Erlandsson (c)

2009/10:462 Personskyddet och analys av hotbilder

av *Carina Hägg* (s)

till justitieminister Beatrice Ask (m)

2009/10:464 Beredskap och förstärkningsresurser vid annalkande vårflod

av *Mikael Oscarsson* (kd)

till försvarsminister Sten Tolgfors (m)

2009/10:465 Reglerna för sär läkemedel

av *Camilla Lindberg* (fp)

till socialminister Göran Hägglund (kd)

2009/10:466 Apotek i glesbygden

av *Berit Andnor* (s)

till socialminister Göran Hägglund (kd)

2009/10:467 Apoteksreformen och servicen

av *Claes-Göran Brandin* (s)

till socialminister Göran Hägglund (kd)

2009/10:468 Åtgärder när det gäller studentbostäder

av *Carina Moberg* (s)

till statsrådet Mats Odell (kd)

2009/10:469 Tillgång till mediciner i privata apotek

av *Kurt Kvarnström* (s)

till socialminister Göran Hägglund (kd)

2009/10:470 Uppehållstillstånd och risk för våld i en relation

av *Maria Stenberg* (s)

till statsrådet Tobias Billström (m)

2009/10:472 Skolornas arbete vid trakasserier och kränkande behandling

av *Mats Pertoft* (mp)

till utbildningsminister Jan Björklund (fp)

2009/10:474 Mäklartjänster och bolån

av *Carina Moberg* (s)

till statsrådet Mats Odell (kd)

2009/10:475 Regelrådets kritik

av *Raimo Pärssinen* (s)

till näringsminister Maud Olofsson (c)

2009/10:479 Djurskyddskontrollen

av *Tina Ehn* (mp)

till jordbruksminister Eskil Erlandsson (c)

2009/10:480 Strömavbrott i stora delar av Dalarna och beredskap i glesbygdslän

av *Lennart Sacrédeus* (kd)

till försvarsminister Sten Tolgfors (m)

Prot. 2009/10:72
10 februari

2009/10:481 Romer och deras återsändande till Kosovo
av *Tone Tingsgård* (s)
till statsrådet Tobias Billström (m)
2009/10:482 Avfallshantering gällande bildäck
av *Sofia Arkelsten* (m)
till miljöminister Andreas Carlgren (c)

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 16 februari.

14 § Kammaren åtskildes kl. 16.11.

Förhandlingarna leddes
av förste vice talmannen från sammanträdets början till och med 7 §
anf. 31 (delvis),
av talmannen därefter till och med anf. 36 (delvis),
av förste vice talmannen därefter till och med anf. 47 (delvis),
av talmannen därefter till och med 9 § anf. 62 (delvis),
av förste vice talmannen därefter till och med anf. 102 (delvis) och
av talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

MADELEINE GABRIELSON HOLST

/Eva-Lena Ekman

1 § Justering av protokoll.....	1
2 § Hänvisning av ärenden till utskott	1
3 § Förnyad bordläggning	1
4 § Sekretess i vissa anställningsärenden.....	2
Konstitutionsutskottets betänkande 2009/10:KU15	2
Anf. 1 BERIT ANDNOR (s).....	2
Anf. 2 MARIANNE BERG (v).....	4
Anf. 3 ANDREAS NORLÉN (m).....	5
Anf. 4 BERIT ANDNOR (s) replik.....	9
Anf. 5 ANDREAS NORLÉN (m) replik.....	10
Anf. 6 BERIT ANDNOR (s) replik.....	11
Anf. 7 ANDREAS NORLÉN (m) replik.....	11
Anf. 8 ANNIE JOHANSSON (c).....	12
Anf. 9 HELENA BARGHOLTZ (fp).....	14
Anf. 10 MARIANNE BERG (v) replik.....	15
Anf. 11 HELENA BARGHOLTZ (fp) replik.....	15
Anf. 12 MARIANNE BERG (v) replik.....	16
Anf. 13 HELENA BARGHOLTZ (fp) replik.....	16
Anf. 14 INGVAR SVENSSON (kd).....	16
(Beslut fattades under 10 §.).....	17
5 § Grundläggande betaltjänster.....	17
Trafikutskottets betänkande 2009/10:TU11	17
Anf. 15 CHRISTER WINBÄCK (fp).....	17
Anf. 16 CHRISTINA AXELSSON (s).....	18
Anf. 17 LISBETH GRÖNFELDT BERGMAN (m).....	19
Anf. 18 CHRISTINA AXELSSON (s) replik.....	20
Anf. 19 LISBETH GRÖNFELDT BERGMAN (m) replik.....	20
Anf. 20 CHRISTINA AXELSSON (s) replik.....	21
Anf. 21 LISBETH GRÖNFELDT BERGMAN (m) replik.....	21
(Beslut fattades under 10 §.).....	21
6 § Ny myndighetsstruktur på transportområdet.....	22
Trafikutskottets betänkande 2009/10:TU9	22
Anf. 22 ANNELIE ENOCHSON (kd).....	22
Anf. 23 HANS STENBERG (s).....	22
Anf. 24 OSKAR ÖHOLM (m).....	23
Anf. 25 HANS STENBERG (s) replik.....	26
Anf. 26 OSKAR ÖHOLM (m) replik.....	26
Anf. 27 HANS STENBERG (s) replik.....	27
Anf. 28 OSKAR ÖHOLM (m) replik.....	27
(Beslut fattades under 10 §.).....	28
7 § Straffrättsliga frågor	28
Justitieutskottets betänkande 2009/10:JuU7.....	28
Anf. 29 KERSTIN HAGLÖ (s).....	28
Anf. 30 LENA OLSSON (v).....	30
Anf. 31 KARIN NILSSON (c).....	32

Anf. 32	LENA OLSSON (v) replik.....	34
Anf. 33	KARIN NILSSON (c) replik	34
Anf. 34	LENA OLSSON (v) replik.....	34
Anf. 35	KARIN NILSSON (c) replik	35
Anf. 36	JOHAN PEHRSON (fp)	35
Anf. 37	KERSTIN HAGLÖ (s) replik	38
Anf. 38	JOHAN PEHRSON (fp) replik	39
Anf. 39	KERSTIN HAGLÖ (s) replik	39
Anf. 40	JOHAN PEHRSON (fp) replik	39
Anf. 41	LENA OLSSON (v) replik.....	40
Anf. 42	JOHAN PEHRSON (fp) replik	40
Anf. 43	LENA OLSSON (v) replik.....	41
Anf. 44	JOHAN PEHRSON (fp) replik	41
Anf. 45	INGER DAVIDSON (kd).....	42
Anf. 46	HENRIK VON SYDOW (m).....	44
Anf. 47	LENA OLSSON (v) replik.....	45
Anf. 48	HENRIK VON SYDOW (m) replik	46
Anf. 49	LENA OLSSON (v) replik.....	46
Anf. 50	HENRIK VON SYDOW (m) replik	47
Anf. 51	HELENA BOUVENG (m)	47
	(Beslut fattades under 10 §.)	48
8 §	Processrättsliga frågor	48
	Justitieutskottets betänkande 2009/10:JuU12.....	48
Anf. 52	MARGARETA PERSSON (s).....	48
Anf. 53	KRISTER HAMMARBERGH (m)	49
Anf. 54	KARIN NILSSON (c).....	51
Anf. 55	JOHAN PEHRSON (fp)	53
Anf. 56	MARGARETA PERSSON (s) replik	55
Anf. 57	JOHAN PEHRSON (fp) replik	55
Anf. 58	MARGARETA PERSSON (s) replik	56
Anf. 59	JOHAN PEHRSON (fp) replik	56
Anf. 60	OTTO VON ARNOLD (kd)	57
	(Beslut fattades under 10 §.)	58
9 §	En strategi för ungdomspolitiken.....	58
	Kulturutskottets betänkande 2009/10:KrU6.....	58
Anf. 61	LEIF PETTERSSON (s).....	58
Anf. 62	AMINEH KAKABAVEH (v).....	61
Anf. 63	ULF HOLM (mp).....	63
Anf. 64	OLOF LAVESSON (m).....	65
Anf. 65	ULF HOLM (mp) replik	68
Anf. 66	OLOF LAVESSON (m) replik	69
Anf. 67	ULF HOLM (mp) replik	69
Anf. 68	OLOF LAVESSON (m) replik	70
Anf. 69	LEIF PETTERSSON (s) replik	70
Anf. 70	OLOF LAVESSON (m) replik	71
Anf. 71	LEIF PETTERSSON (s) replik	72
Anf. 72	OLOF LAVESSON (m) replik	72
Anf. 73	AMINEH KAKABAVEH (v) replik.....	72

Anf. 74 OLOF LAVESSON (m) replik.....	73
Anf. 75 AMINEH KAKABAVEH (v) replik.....	73
Anf. 76 OLOF LAVESSON (m) replik.....	74
Anf. 77 PER LODENIUS (c)	75
Anf. 78 LEIF PETERSSON (s) replik	77
Anf. 79 PER LODENIUS (c) replik	77
Anf. 80 LEIF PETERSSON (s) replik	78
Anf. 81 PER LODENIUS (c) replik	78
Anf. 82 DAN KIHLESTRÖM (kd)	78
Anf. 83 AMINEH KAKABAVEH (v) replik.....	80
Anf. 84 DAN KIHLESTRÖM (kd) replik	81
Anf. 85 AMINEH KAKABAVEH (v) replik.....	81
Anf. 86 DAN KIHLESTRÖM (kd) replik	82
Anf. 87 LEIF PETERSSON (s) replik	82
Anf. 88 DAN KIHLESTRÖM (kd) replik	83
Anf. 89 LEIF PETERSSON (s) replik	83
Anf. 90 DAN KIHLESTRÖM (kd) replik	84
Anf. 91 ULF HOLM (mp) replik.....	84
Anf. 92 DAN KIHLESTRÖM (kd) replik	85
Anf. 93 ULF HOLM (mp) replik.....	85
Anf. 94 DAN KIHLESTRÖM (kd) replik	85
Anf. 95 LOUISE MALMSTRÖM (s)	86
Anf. 96 JENNIE NILSSON (s)	88
Anf. 97 MARINA PETERSSON (s).....	90
Anf. 98 DAN KIHLESTRÖM (kd) replik	91
Anf. 99 MARINA PETERSSON (s) replik	92
Anf. 100 DAN KIHLESTRÖM (kd) replik	92
Anf. 101 MARINA PETERSSON (s) replik.....	92
Anf. 102 MONICA GREEN (s)	93
Anf. 103 HILLEVI LARSSON (s).....	94
(Beslut fattades under 10 §.).....	95
Ajournering.....	95
Återupptagna förhandlingar	95
Meddelande om inställd votering	95
10 § Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde	95
KU15 Sekretess i vissa anställningsärenden.....	95
TU11 Grundläggande betaltjänster.....	96
TU9 Ny myndighetsstruktur på transportområdet	96
JuU7 Straffrättsliga frågor	96
JuU12 Processrättsliga frågor	98
KrU6 En strategi för ungdomspolitik	98
11 § Anmälan om interpellationer.....	99
12 § Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	100
13 § Anmälan om skriftliga svar på frågor.....	101
14 § Kammaren åtskildes kl. 16.11.....	102

Prot. 2009/10:72
10 februari

Tryck: Elanders, Vällingby 2010